

วารสาร มจร. เลย์ ปรีทัศน์

JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2563 VOL. 1 NO. 2 MAY - AUGUST

South Sea
PHOTOGRAPHER CLUB

วิทยาลัยสงฆ์เลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

LOEI BUDDHIST COLLEGE MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ JOURNAL OF MCHU. LOEI REVIEW

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา แก่อาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป 2. เพื่อส่งเสริมด้านงานวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) รัฐศาสตร์ 2) พระพุทธศาสนา 3) บริหารการศึกษา 4) ครุศาสตร์ 5) ศิลปศาสตร์ 6) รัฐประศาสนศาสตร์ 7) ศึกษาศาสตร์ บทความทุกเรื่อง มีผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา เป็นผู้ประเมินบทความ (double blinded peer review) เพื่อให้บทความ ที่ตีพิมพ์มีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เพื่อนำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ใหม่ และต่อยอด การพัฒนาในศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป และบทความทุกเรื่องได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน และภายนอก วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำหนดการเผยแพร่ 3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม- สิงหาคม) ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

กองบรรณาธิการวารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research article) บทความวิชาการ (Academic article) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดได้ที่ <http://loei2.mcu.ac.th>
<https://www.facebook.com/MCUloei2>

กองบรรณาธิการวารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 119 หมู่ 5 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42100.

โทรศัพท์ : 042-039 - 630

โทรศัพท์ : 085-419 – 3595

Email : mculoe119.journal@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ (JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW) เป็นวารสารวิชาการ เกิดจากปรัชญาของ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม กองบรรณาธิการ ได้ตระหนัก รวมทั้งภารกิจที่จะจัดระบบส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย รวบรวม เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในผลการศึกษาวิจัยเหล่านั้น ไปสู่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นประชาชนทั่วไปได้กว้างขวาง อันจะยังคุณค่าต่อการศึกษาอย่างสูง

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ (JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW) ฉบับปฐม เพื่อให้บทความ ที่ดีมีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เพื่อนำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ใหม่ และต่อยอด การพัฒนาในศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป และบทความทุกเรื่องได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน และภายนอก วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บทความทุกเรื่อง มีผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา เป็นผู้ประเมินบทความ (double blinded peer review) เพื่อให้บทความ ที่ดีมีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล วารสารฉบับนี้ 9 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย 2 เรื่อง เช่น “ไหมคุณธรรมสร้างชาติ” และบทความวิชาการ 7 เรื่อง เช่น “ผู้นำในยุค AI ตามแนวทางวิถีพุทธ” เป็นต้น

กองบรรณาธิการ วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ (JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW) มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพระดับชาติจนถึงระดับนานาชาติต่อไปในอนาคต เพื่อนำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ใหม่ และต่อยอด การพัฒนาในศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป กราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายนอกและภายในทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่องานวิชาการ ประเมินบทความอย่างมีประสิทธิภาพให้กับกองบรรณาธิการ และขอเชิญชวนนักวิชาการ คณาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ทุกสถาบัน เสนอบทความเพื่อเข้ารับการพิจารณาลั่นกรองตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่งานอันมีคุณภาพต่อสาธารณะ เพื่อเกิดประโยชน์ต่อไป ในสังคม ท่านสามารถส่งบทความมายังรายละเอียดที่แจ้งไว้ เพื่อเป็นการพัฒนาวารสารวิชาการ กรุณาเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการน้อมรับคำแนะนำข้อคิดเห็น ด้วยความยินดี ขอคุณ

(ดร.จารุกิตต์ พิริยสุวัฒน์)

บรรณาธิการ

JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW

ISSN 2730-1451

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2563

Vol. 1 NO. 2 May – August 2020

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา
2. เพื่อสร้างเสริมด้านงานวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) รัฐศาสตร์ 2) พระพุทธศาสนา 3) บริหารการศึกษา 4) ครุศาสตร์ 5) ศิลปศาสตร์ 6) รัฐประศาสนศาสตร์ 7) ศึกษาศาสตร์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ปรึกษา

พระราชปริยัติกิจวิ, ศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระราชปรีชามานี,ดร.

บรรณาธิการบริหาร

ดร.จารุกิตติ์ พิริยสุวัฒน์

กองบรรณาธิการ

พระมหาสุวิทย์ ปภัสสโร, รองศาสตราจารย์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาประพนธ์ สิริปัญญา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาวัฒนา สุรจิตโต,ดร. : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร. จักรกฤษณ์ โปตาพล : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ หัสริรินทร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาจินดา ถิรเมธี,ดร. : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสุจิต ชาญทุฒ,ดร. : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระปลัดธนากร สนตมโน,ดร.

พระมหาสมศักดิ์ สติสัมปนโน

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ มกราคม - เมษายน พฤษภาคม - สิงหาคม และ กันยายน - ธันวาคม

สถานที่จัดพิมพ์

โรงพิมพ์ บ้านนาอ้อ โทรศัพท์ : 086 – 238-2041

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความประจำฉบับ

(Peer reviewers)

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์ ดร.	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ดุสิตวัฒน์ แก้วอินทร์	: นักวิชาการอิสระ
พระมหามิตร ฐิตปญโญ, รองศาสตราจารย์ ดร.	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสังเวช จันทโสภี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติคุณรังสี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร,ดร.	: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา	: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนันต์จารย์	: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ บุษย์ชญาณนท์	: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร พรหมโคตร	: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ	: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทิน โรจน์ประเสริฐ	: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.การุณันท์ รัตนแสนวงษ์	: มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ทองเย็น	: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณาท ทองเย็น	: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ดร.มัทธีร จิตตเกษม	: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ดร.ธีรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง	: สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

- บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ข้อความและเนื้อหาในบทความที่ดีพิมพ์เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็น และความรับผิดชอบของ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษา หากให้มีการอ้างอิงเจ้าของบทความ และแหล่งที่มาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

บทความวิจัย

CONTENTS

JOURNAL OF MCU.
LOEI REVIEW

- 06 ไหมคุณธรรมสร้างชาติ : กาญจนา ยงเสมอ, พระวุฑฒ์ สุ่มเธ
(ทองมัน), ดร.ธีรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง
- 20 คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา:
ดร.เสรี ศรีงาม, พระครูใบฎีกาหัสติ กิตตินนโท, ผศ.ดร., ดร.
เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี

บทความวิชาการ

- 32 การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีในระบอบ
ประชาธิปไตย: พระภิกษุโณ ตสุสนาโม, ดร.
- 41 ผู้นำในยุค AI ตามแนวทางวิถีพุทธ: นายนรา บรรลือชิตกุล
- 54 วิถีแห่งความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย:
พระครูใบฎีกาหัสติ กิตตินนโท, ผศ.ดร.
- 66 หลักธรรมาภิบาลกับการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน: พระประเจน
กรุตตโม, ดร.วุฒิชัย หงส์สันเทียะ, พ.ต.ต.ดร.รณกฤต ชาญวิชัย
- 81 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นตามหลักอป
ริหานิยธรรม: รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตมคุณธรรม
- 97 บุคลิกภาพตามหลักพุทธธรรม: ดร.รัชฎา วิชัยดิษฐ์,
ดร.วันทนา บ่อโพธิ์, ดร.อุดม ชนะสิทธิ์

ท้ายบท

- 106 วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มจร

ไหมคุณธรรมสร้างชาติ

Cap-corner stone

กาญจนา ยงเสมอ¹

พระวุธ สุเมธ (ทองมัน)²

ดร.ธีรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง³

บทคัดย่อ

การจัดทำโครงการ Cap-Corner Stone (CCS) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบตัวชี้วัดองค์กรวิสาหกิจชุมชน และศึกษาความสอดคล้องขององค์กรธุรกิจที่จัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมความกินดีอยู่ดีของชาวบ้านพื้นที่อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น และผลการดำเนินการจากโครงการ "อีรี ไหมคุณธรรมสร้างชาติ (Mancha Khiri 's Eri Model)" ของนักศึกษา หลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 พบว่ามีผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมอีรีที่มีความโดดเด่น สามารถขยายไปสู่ตลาดระดับโลก แต่ด้วยความจำกัดด้านทรัพยากรและความรู้ของชาวบ้าน จึงต้องอาศัยความร่วมมือของ 3 ภาคกิจ (ภาครัฐกิจ ภาคธุรกิจ และภาคประชากิจ)

กลุ่มนักศึกษหลักสูตรนักบริหารระดับสูง เพื่อการสร้างชาติ กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 จึงเสนอกรอบแนวคิดการพัฒนาเชิงบูรณาการ โดยจัดตั้งองค์ภาควิสาหกิจชุมชน ชื่อบริษัท เดอปัญหา จำกัด เป็นตัวขับเคลื่อน เปิดตลาดใหม่ให้เป็นที่รู้จักในงานครุโลก เชื่อมโยงเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งประกาศให้เป็นวันสำคัญของโลก คือวันอีรี นอกจากนี้ยังมีการสร้างกรอบตัวชี้วัดเพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรธุรกิจสามารถมีส่วนร่วมสำคัญในการสร้างชาติ สามารถเป็นต้นแบบขององค์กรธุรกิจที่บูรณาการสามารถจัดได้อย่างมีนัยสำคัญ

สำคัญ : Eri, Mancha Khiri, การทำงานร่วมกัน, วิสาหกิจชุมชน, การสร้างชาติ

มจร

Mancha Khiri 's Eri Model

ABSTRACT

The construction of the Cap-Corner Stone (CCS) project aims to design indicators for community enterprise organizations. And study the consistency of established business organizations To promote the well-being of the villagers in Mancha Khiri District Khon Kaen Province And the results of the project "Mancha Khiri's Eri Model" Of students in the Executive Program for National Building The Czech Republic, 8th generation, found that there are economic products, such as Erie silk products That is outstanding Able to expand to the global market But with the limited resources and knowledge of the villagers Therefore requires the cooperation of 3 business sectors (government, business and civil sectors)

Student group, Senior Executive Program For building a nation The Czech Republic, 8th generation, therefore proposed an integrated development framework By establishing a community enterprise organization Name of De Punja Company Limited Driven Open up new markets to be known in the world teacher job. Connect networks in the area and related parties. Along with proclaiming to be an important day in the world Namely, Erie Day. In addition, a framework has been established to provide guidance for business organizations to play an important part in building a nation. Can be a prototype of an integrated business organization that can be significantly organized

Keywords : Erie, Mancha Khiri, Collaboration, Community Enterprise, Nation Building

มจร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไหมเป็นเส้นใยธรรมชาติที่มีความมันแวววาว ชาวยุโรปถือว่าไหมเป็นผ้าพิเศษที่ใช้กันในสังคมชั้นสูง ไหมจึงมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง โดยเส้นใยไหมที่เป็นที่รู้จักกันดีคือไหมหม่อน (Mulberry Silk) ส่วน "ไหมอีรี่" (Eri Silk) เป็นไหมป่าเพียงชนิดเดียวที่สามารถใช้ใบละหุ่งและใบมันสำปะหลังเลี้ยงเป็นอาหาร โดย ในปี พ.ศ.2533 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไหมอีรี่ให้กับเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปลูกมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก เกษตรกรจึงสามารถนำใบมาเลี้ยงไหมแทนการทิ้งไปเฉยๆ และการตัดใบออกในปริมาณที่พอเหมาะ ยังช่วยให้ผลผลิตหัวมันได้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ จากการที่เส้นใยไหมอีรี่เป็นไหมปั่น (Spun Silk) จึงทำให้เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมด้ายปั่นมาก เพราะ เส้นใยไหมอีรี่มีความเหนียว สวยงาม และราคาดีกว่าเส้นใยฝ้าย อีกด้วย

ปัจจุบันมีเกษตรกรชาวไร่มันสำปะหลังจำนวนมาก สนใจเลี้ยงไหมอีรี่เป็นอาชีพเสริม มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมการเลี้ยงไหมอีรี่ (อย่างเช่น กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง เป็นต้น) ซึ่งเกษตรกรในแต่ละพื้นที่จะใช้ประสบการณ์และภูมิปัญญาในท้องถิ่นปรับปรุงวิธีการเลี้ยง วิธีการถักทอการรังสรรค์ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ ตามภูมิรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ตลอดจน การต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ในหลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดและเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากไหมอีรี่

กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น คือหนึ่งในกลุ่มเกษตรกรที่ได้นำอาชีพการเลี้ยงไหมอีรี่มาต่อยอดและหวังให้ผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้ โดยมีแนวทางในการรังสรรค์คุณค่าเพิ่มด้วยการสาวเส้นไหมด้วยมือ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนากระบวนการผลิตทำให้การสาวไหมด้วยมือของทางกลุ่มฯ สามารถทำได้โดยไหมไม่ขาด ทำให้ไหมอีรี่ของกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง กลายเป็นผู้ผลิตเพียงรายเดียวที่ใช้การสาวไหมด้วยมือ และกลายเป็นคำขวัญที่ว่า "ผ้าทอไหมอีรี่ ภูมิปัญญาแห่ง มัญจาคีรี"

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเส้นไหมที่ได้จากการสาวมือจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์ไหมได้ก็ตาม แต่การจะทำให้ผ้าไหมทอมือของกลุ่มฯ สามารถรังสรรค์คุณค่าและเพิ่มมูลค่า (ราคา) ให้กับตัวผลิตภัณฑ์ได้นั้น จำเป็นจะต้องผ่านกระบวนการในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่สวยงามตรงตามความต้องการของตลาด และ แตกต่างไปจากคู่แข่ง ทั้งยังต้องคงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ชัดเจนอีกด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ ทำให้หน่วยงานต่างๆ หันมาให้ความช่วยเหลือกับทางกลุ่มฯ หากแต่อาจยังขาดการบูรณาการ ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ทั้งยังไปในลักษณะการของความช่วยเหลือเพียงบางด้าน โดยที่ผ่านมาเป็นการให้ความช่วยเหลือทางด้านความรู้และเทคนิคในการเพาะเลี้ยงไหมเท่านั้น ส่วนด้านการตลาด (Marketint) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product development) และ การสร้างตราสินค้า (Branding) ซึ่งเป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อยอดขายโดยตรงนั้นยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง ทำให้ทางกลุ่มฯ ยังไม่สามารถทำให้อุตสาหกรรมผ้าไหมในท้องถิ่นกลายเป็นธุรกิจชุมชนได้อย่างแท้จริง

ตามความที่กล่าวมานี้ ทางกลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมผ้าไหมอีรี่ของไทยเพื่อให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน ทางกลุ่มฯ จึงได้คัดเลือก

กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น มาเป็นชุมชนนำร่อง และจัดทำโครงการ "เส้นใยไหมอีรี่สร้างชาติ Thai Silk Go Global" ในกิจกรรม Cap-corner stone ด้วยมุ่งหวังให้ กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ และทำให้ กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น กลายเป็นผู้ผลิตไหมอีรี่ต้นแบบที่มีการพัฒนาถึงขีดสุด และกลายเป็นศูนย์รวมความรู้ในการรังสรรค์ต่อยอดผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่ให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไหมอีรี่ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งปณิธานนี้ได้ถูกส่งมอบให้กับ กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 เพื่อสานต่อและร่วมมือกันผลักดันอุตสาหกรรมผ้าไหมอีรี่ของไทย ให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกรไทยได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

ตามความที่กล่าวมาข้างต้น กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 ตระหนักถึงบทบาทที่ได้รับมอบหมายในการเป็น turn key สำคัญในการสานต่อโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จ ในการนี้ทางกลุ่มฯ จึงได้ดำเนินโครงการ "ไหมคุณธรรมสร้างชาติ...Mancha Khiri 's Eri Model" ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ การที่ต่อเนื่องจาก โครงการ "เส้นใยไหมอีรี่สร้างชาติ Thai Silk Go Global" ในกิจกรรม Cap-corner stone ของ กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่เกษตรกรในการรังสรรค์ผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่ให้มีความสวยงาม ได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาดเป้าหมาย เพื่อสร้างตราสินค้าให้มีพลังทางการแข่งขัน เพื่อผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่ของกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น สามารถเข้าไปวางจำหน่ายที่ศูนย์ไทยพาววิลเลียน ณ สนามบินนานาชาติฉางชิ่งเจียงเป่ย์ ได้อย่างสง่างาม
2. เพื่อให้กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างองค์ความรู้ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่ ตลอดจนกิจกรรมชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้อุตสาหกรรมไหมอีรี่ของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

สมมติฐานการวิจัย

พัฒนากลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น เนื่องจากการดำเนินการต่อเนื่อง (โครงการต่อเนื่อง) จากการทุ่มเทกำลังกายและกำลังทรัพย์ของกลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 ที่ดำเนินโครงการ โครงการ "เส้นใยไหมอีรี่สร้างชาติ Thai Silk Go Global" ในกิจกรรม Cap-corner stone ซึ่งมีปณิธานแรงกล้าที่จะผลักดัน กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างยั่งยืน และ เป็นต้นแบบของการพัฒนาอุตสาหกรรมไหมอีรี่ของประเทศ

ดังนั้น การเลือกพัฒนากลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ของกลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 ในครั้งนี้ จึงเป็นการสานต่อปณิธานของ กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 เพื่อให้ปณิธานที่ตั้งไว้บรรลุความสำเร็จ หรือเข้าใกล้ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

เมื่อพิจารณาในมุมมองของผู้ประกอบการ จากการวินิจฉัย กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต. โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น พบว่า ทางกลุ่มมีโอกาส มีความต้องการพัฒนา และมีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาในทันที

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลโพนเพ็ก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น อ.มัญจาคีรี

ขอบเขตด้านประชากร

บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลโพนเพ็ก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น อ.มัญจาคีรี แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 8 ตำบล 118 หมู่บ้าน มีจำนวนบ้าน 19,208 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 67,561 คน แยกเป็นชาย 33,574 คน หญิง 33,987 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการขับเคลื่อนโครงการให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อบูรณาการสรรพกำลังในการให้ความช่วยเหลือ กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น ในทุกมิติตามแผนที่กำหนดไว้ข้างต้น ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ นั้นประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
2. ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 5
3. ศูนย์ไทยพาวิลเลียน
4. สถาบันการสร้างชาติ (NBI)
5. กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

ขอบเขตด้านระยะเวลา

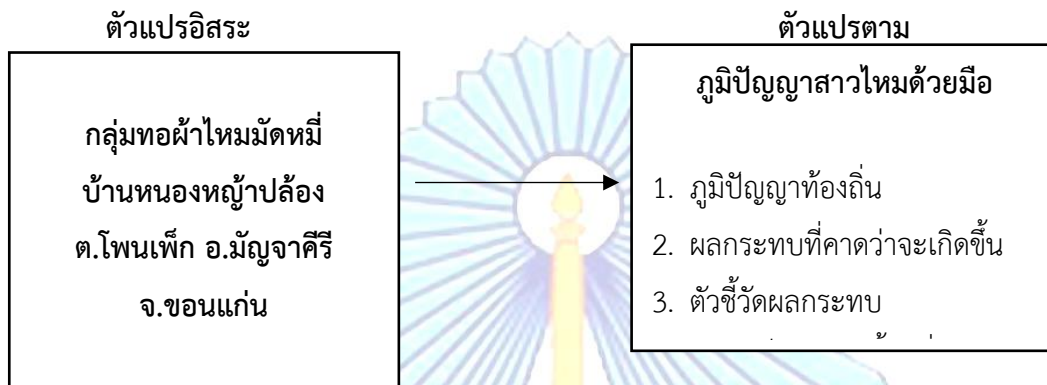
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ เป็นระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2562 – เดือนตุลาคม 2562

ประโยชน์ของการวิจัย

สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่ได้ รายได้ของชุมชนที่เพิ่มขึ้น ประชากรในชุมชนมีอาชีพที่แน่นอน ลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานออกนอกพื้นที่

1. ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (Self-Reliance)
2. ลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีและมลพิษ (Environmental impact)
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมไหมอีรี่จากไทย (Knowledge – Base Development)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นการวิจัยที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อแสวงหาหลักการหรือทฤษฎี จึงไม่ใช่การวิจัยบริสุทธิ์ (Pure Research) แต่เป็นการวิจัยประยุกต์ ประกอบด้วยการวิจัยย่อยๆ หลายโครงการ เพื่อช่วยกันมองชุมชนและสังคมในแง่มุมต่างๆ กัน รูปแบบการวิจัยจึงอาจใช้วิธีการแบบผสมผสานเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลได้ดี สะดวก และได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงให้มากที่สุด โดยการศึกษา โครงการ Cap-Corner Stone นี้มีลักษณะการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

วิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ถูกศึกษา เข้าไปปะปน สังเกต สอบถาม จดบันทึก ตลอดจนการทดลอง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปพร้อมกันด้วย

การแก้ไขปัญหาจะต้องเป็นระบบและเป็นกระบวนการ แบบที่สมัยใหม่เรียกว่า บูรณาการ (Integrated) และเป็นองค์รวม (Holistic) โดยองค์ประกอบที่ประสานกันครบถ้วนเป็นบูรณาการ จึงจะทำให้เกิดภาวะสมดุลหรือดุลยภาพได้

ในการคิดนวัตกรรม ที่คำนึงถึง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งที่ต้องคิดต้องเป็นสิ่งใหม่ (Ideation) ต้องใช้ประโยชน์ได้จริง (Implementation) และสามารถขยายผลหรือสร้างผลกระทบในวงกว้างได้ (Impact)

ตาราง 3.1 ทฤษฎี 3 I – Innovation Model

ที่มา : www.kriengsak.com

การสร้างตัวชี้วัด (Key Performance Indicators) เป็นดัชนีชี้วัดหรือตัววัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดขึ้น โดยมีหน่วยวัดที่ควรเป็นผลตัวเลขที่วัดได้จริง และต้องสื่อถึงเป้าหมายในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนในการกำหนด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติในด้านต่าง ๆ มีการอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบตัวชี้วัด ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภาครัฐกิจ ธุรกิจ และประชาภกิจในการตรวจสอบเครื่องมือ

โดยตัวชี้วัดองค์กรวิสาหกิจชุมชนเป็นดัชนีที่วัดทุกมิติและทุกองค์ประกอบในสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจที่จะมีส่วนสำคัญในการสร้างชาติ โดยมีการวัดและประมวลผลบนหลักวิชาการ เพื่อให้เป็นดัชนีสากลนำไปใช้วัดได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในการออกแบบตัวชี้วัดได้มีการศึกษาจากหลักปรัชญา หลักคิด หลักวิชา หลักการ และหลักปฏิบัติจากหลายหลักที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดังจะพออธิบายได้ ดังนี้

ทฤษฎีหลักหมุด (Pivot Theory – Five Foundation Pillars of Country Development) มีแนวคิดว่าการคิดและดำเนินการในเรื่องใด ๆ จะต้องมีความสอดคล้อง (congruent) ตลอดทาง ตั้งแต่ระดับนามธรรมไปจนถึงรูปธรรม หรือตั้งแต่หลักปรัชญา ไปสู่หลักคิด หลักวิชา หลักการ จนถึงหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและดำเนินการไปอย่างมีเป้าหมายและแผนงานที่ชัดเจน จึงต้องนำแนวปรัชญามาตั้งต้น แล้วศึกษาความสอดคล้องไปกับ หลักคิด หลักวิชา หลักการ และหลักทฤษฎี เพื่อให้สามารถแยกแยะได้ว่า จะใช้วิธีการคิดอย่างไร วิธีการแก้ไขอย่างไร สามารถอธิบายหลักหมุดในการจัดทำการศึกษาโครงการ CCS นี้ได้ดังนี้

ภาพ 3.1 ทฤษฎีหลักหมุด

ที่มา : เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ (นสช.) รุ่นที่ 8

แม้ในองค์กรวิสาหกิจชุมชนเอง ก็จะต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการนี้ ในการขับเคลื่อนเพื่อไปสู่ภาวะที่ครบคลุม ครบถ้วน สมบูรณ์ก่อให้เกิดจากเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ที่มีผลต่อการกำหนดทิศทางและผลลัพธ์ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำล้วนเกี่ยวข้องกับ คน ระบบ และบริบท

นอกจากนี้ยังอาศัยหลักคิดจากโมเดลความร่วมมือตรีภกิจ (Dr. Dan Can Do Tri-Sectors Model)

กล่าวคือในสัญญาประชาคมใหม่ เป็นข้อตกลงร่วมกันว่า การสร้างชาติเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐภกิจ ภาคธุรกิจ และภาคประชาภกิจ ต้องทำงานบูรณาการกันอย่างเข้มแข็ง ทุกองค์พพพร้อมมือกันในทิศทางการสร้างชาติเดียวกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ อาทิ รัฐภกิจ + ประชาภกิจ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนช่วยเหลือต่าง ๆ ฯลฯ รัฐภกิจ + ธุรกิจ เช่น รัฐวิสาหกิจ ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและเอกชน (Public Private Partnership :PPP) ธุรกิจ + ประชาภกิจ เช่น วิสาหกิจ

ชุมชน การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur : SE) สหกรณ์ เป็นต้น หรืออาจมี **รัฐกิจ + ธุรกิจ + ประชากิจ** เช่น โครงการความร่วมมือขององค์กรทั้งสาม

โครงการ อีรี : โหมคุณธรรมสร้างชาติ เป็นการนำบุคลากรจากทั้งสามภาคกิจมา ทำการศึกษาหาความร่วมมือทุกด้าน โดยอาจเน้นไปที่ **ภาคธุรกิจ + ประชากิจ** อันมีลักษณะการ ประกอบการเพื่อสังคม อันมีลักษณะการใช้ความสามารถในการแข่งขัน ทำประโยชน์ให้กับประชาชน

ภาพ 3.5 โมเดลความร่วมมือตรีกิจ

ที่มา : เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ (นสช.) รุ่นที่ 8

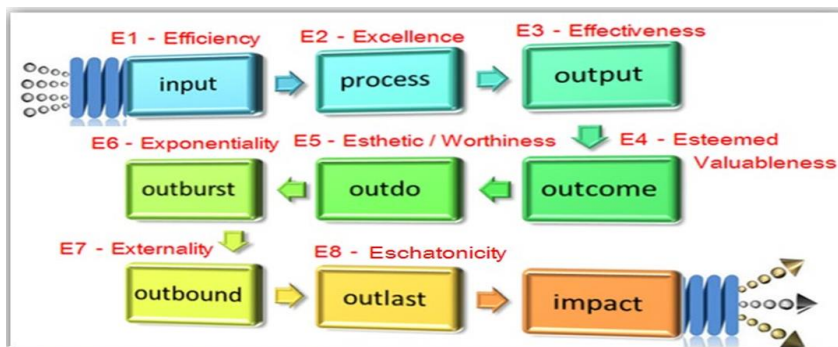
นอกจากนี้อีกหนึ่งหลักการที่สำคัญคือ โมเดลการคิดเป็นระบบ (Dr. Dan Can Do Systematized Model) แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การคิดครบระบบ (Systems Thinking) หมายถึงการมอง อย่างองค์รวม ครอบคลุมทั้งมิติคน ระบบ และบริบทที่เกี่ยวข้อง ไม่แยกเป็นส่วน ๆ เพื่อเข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
2. การคิดเชิงระบบ (Systemic Thinking) หมายถึง การคิดอย่างเป็นกระบวนการ จากปัจจัยนำเข้า (input) สู่การทำให้เกิดผลชัย (outwin) ในที่สุด เป็นการคิดอย่างมียุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

3. การคิดการคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) หมายถึง การลำดับความคิดที่ ร้อยเรียง เป็นขั้นเป็นตอน ชัดเจน มีเหตุผล ไม่คลุมเครือ ไม่คิดสะเปะสะปะ สับสน วกไปวนมา ทำให้เข้าใจเรื่องนั้นอย่างแจ่มชัด

ซึ่งการคิดเป็นระบบ สามารถนำมาแสดงให้เห็นตั้งแต่ขั้นตอนการวางโครงสร้าง การวางแผน การลงปฏิบัติงาน การสรุปงาน และการจัดทำรูปเล่มการนำเสนอ ซึ่งล้วนอาศัยหลักการคิดเหล่านี้ ปรับประยุกต์ไปสู่หลักการปฏิบัติ

โดยมีแนวคิดว่าการวางแผนทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย แต่จะต้องไปให้ถึงอย่างคุ้มค่า ทรงคุณค่า และเหลือค่าง่ายย่นด้วย โดยต้องขับเคลื่อนเป็นกระบวนการครบ 8 กระบวนการ ได้แก่

ตาราง 3.2 การบริหารประสิทธิภาพ 8E Model

ที่มา : เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ (นสช.) รุ่นที่ 8

E1 ประสิทธิภาพ (Efficiency) : จัดการปัจจัยนำเข้าอย่างมียุทธศาสตร์

E2 ประสิทธิภาพ (Excellence) : ดำเนินการอย่างมียุทธศาสตร์

E3 ประสิทธิภาพ (Effectiveness) : สร้างผลผลิตอย่างมียุทธศาสตร์

ในที่นี้ คำว่า สร้างชาติ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) ขอใช้ในความหมายว่า กระบวนการสร้างอนาคตชาติอย่างมีเป้าหมายเชิงอุดมการณ์ เพื่อวางรากฐานประเทศสู่ความเป็น ปึกแผ่นมั่นคง และเจริญงอกงามอย่างยั่งยืนในทุกด้าน ซึ่งคนทั้งประเทศเห็นพ้องและมีส่วนร่วม โดย ประชาชนสามภาคกิจ ได้แก่ รัฐกิจ ธุรกิจ และประชากิจ เป็นการนำในการสร้างคน ระบบ และบริบท ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการสร้างชาติ

ภาพ 3.6 โมเดล 3 ศ. สร้างคนเพื่ออนาคต

ที่มา : www.kriengsak.com

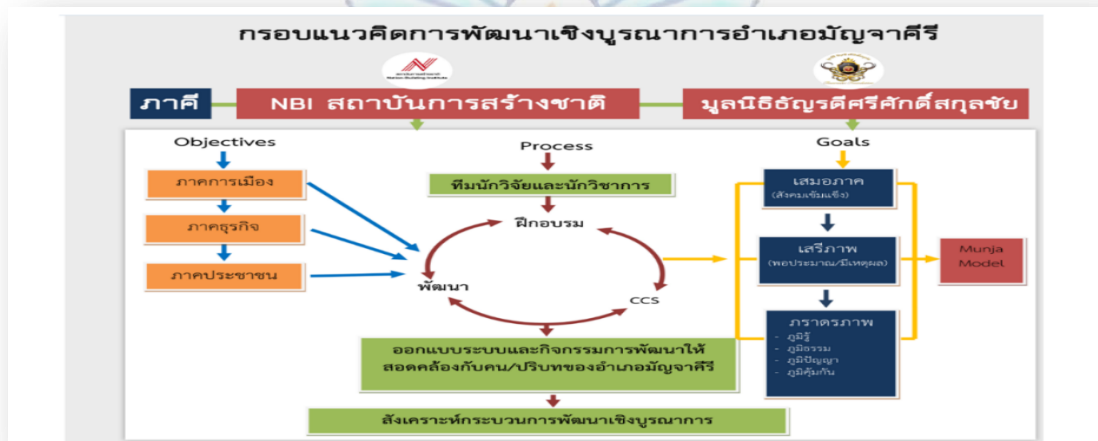
การประยุกต์กับโจทย์ของโครงการ

การประยุกต์นำหลักปรัชญาอารยะ อันได้แก่ ปรัชญาปัจเจกอารยะ และปรัชญาสังคมอารยะ เรียงร้อยครบทุกหลักเหตุผลนำมาเชื่อมโยงกับหลักการจำแนกคนดูบัว 4 เหล่า และหลักการคิดเป็น

ระบบ ซึ่งก็สอดคล้องประสานกับหลักปฏิบัติคือ โมเดลบ้านสามหลังและโมเดล 8E อย่างเรียงร้อยเป็นเส้นทางเดียวกัน

การดำเนินการโครงการ CCS ของกลุ่มสาธารณรัฐเช็ก รุ่น 8 นี้ เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจาก รุ่นก่อน โดยมีโมเดลแสดงได้ดังนี้

ภาพ 4.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาเชิงบูรณาการ อ.มัญจาศิริ

ที่มา : เอกสารโครงการ CCS กลุ่มสาธารณรัฐเช็ก รุ่น 5

รวมถึงการพัฒนาธุรกิจเส้นไหมออร์แกนิกสู่ระดับโลกของการทำ CCS กลุ่มสาธารณรัฐเช็ก รุ่น 7 หัวข้อ Thai Silk Go Global ซึ่งได้พัฒนาผลิตภัณฑ์หลากหลาย มีการออกแบบโลโก้ เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวินิจฉัยระดับสมรรถนะในมิติทางด้านธุรกิจของ กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น พบว่า ฐานเดิมซึ่งเป็นสมรรถนะหลักของกลุ่มฯ คือ ภูมิปัญญาในการสาวไหมด้วยมือ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาต่อยอดในอีกหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มผลผลิตการผลิต การกำหนดและควบคุมคุณภาพของกระบวนการต่อยอดในอีกหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มผลผลิตการผลิต การกำหนดและควบคุมคุณภาพของกระบวนการย้อมสีและการทอ การพัฒนาและเพิ่มสายผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายแต่เฉพาะเจาะจงตรงตามความต้องการของตลาด การพัฒนาตราสินค้าให้มีชีวิตและมีพลัง การหาช่องทางการตลาดในการจัดจำหน่าย ตลอดจน การกำหนด business platform ที่สร้างความยั่งยืนทางธุรกิจต่อไปในอนาคต ซึ่งการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการธุรกิจต่างๆเหล่านี้ ทาง กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 ได้ดำเนินการไปครึ่งทางแล้ว โดย กลุ่มประเทศสาธารณรัฐเช็ก รุ่นที่ 8 จะสานต่ออีกครั้งทางที่เหลือ โดยจะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องหลักๆ ด้วยกัน คือ

การกำหนด Business Model Canvas : BMC

การวิเคราะห์พฤติกรรมตลาดเป้าหมาย เพื่อกำหนด สายผลิตภัณฑ์ ผ้าไหมที่จะนำเสนอสู่ตลาดการกำหนด กลยุทธ์ในการรังสรรค์คุณค่า (Value creation) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญของการดำเนินโครงการ Cap-corner stone ในครั้งนี้ โดยแนวคิดหลักในการขับเคลื่อนในครั้งนี้ คือ ภูมิคุณธรรม เนื่องจาก เป็นการผลิตที่ใช้ไหมมัดหมี่ ซึ่งเป็นการสาวไหมด้วยมือจากรังไหมที่ตัวไหมออกจากรังเป็นผีเสื้อไปแล้ว ซึ่งต่างจากการผลิตไหมทั่วไปที่นำตัวไหมที่ยังไม่ตายมาต้ม นอกจากนี้การเพาะเลี้ยง

ไหมอีรีนั้น มีความพิเศษตรงที่การจัดการสภาพแวดล้อมที่ปราศจากสารพิษ 100% ทำให้ชุมชนที่เลี้ยงไหมต้องปรับตัวในการลดการใช้ยาฆ่าแมลง ครอบครัวผู้เลี้ยงไหมต้องงดการสูบบุหรี่ มีเช่นนั้นไหมจะไม่โตและตายในที่สุด ซึ่งคุณค่าดังกล่าวนี้จะถูกสื่อสารไปยังตลาดเป้าหมายอีกที

- การให้คำแนะนำเชิงลึกพร้อมฝึกปฏิบัติการในการพัฒนาสายและรายการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมอีรีของกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

- การทำตราสินค้า (Brand) ให้มีพลัง ผ่านกลยุทธ์ Brand Equity Model

การกำหนดแผนปฏิบัติการในการนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาเข้าจัดจำหน่ายที่ ศูนย์ไทยพาวลีเลียน ณ สยามพินันทนาชาติทองซึ่งเจียงเป้ย ประเทศจีน เพื่อสร้างรายได้ที่เป็นรูปธรรมให้แก่ กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรม Cap-corner stone ในครั้งนี้ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหลักของการพัฒนา 3 ประเภท ด้วยกัน กล่าวคือ ความเป็นรูปธรรมของแนวคิดผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อความยั่งยืนทางอาชีพและรายได้ของชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตสู่การพึ่งพิงตนเอง (Self-reliance) ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น กลายเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้เพื่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมไหมอีรีของประเทศไทย ซึ่งถือเป็น 1 ในตัวอย่างของความสำเร็จตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic) และ เศรษฐกิจสังคม (Socio-economic) ของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy)

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีวิจัย แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ถูกศึกษา เข้าไปปะปน สังเกตสอบถาม จดบันทึก ตลอดจนการทดลองปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาไปพร้อมกันด้วย เช่น ข้อ 1-5

1. รายได้ต่อครัวเรือนเท่าไร
2. สัมภาษณ์อัตราการมีงานทำของประชากรในพื้นที่
3. อัตราการย้ายกลับภูมิลำเนาของประชากรในการทำงาน
4. อัตราการเสี่ยงการใช้สารเคมีเมื่อเกษตรในพื้นที่ช่วงที่มีการเพาะเลี้ยงไหม
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	ตัวชี้วัดผลกระทบ	ผลสำเร็จตามตัวชี้วัดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
รายได้ของชุมชนที่เพิ่มขึ้น	รายได้ต่อครัวเรือน	ไม่ต่ำกว่า 15,000 บาท ต่อ ครัวเรือน
ประชากรในชุมชนมีอาชีพที่แน่นอน	อัตราการมีงานทำของประชากรวัยแรงงานในพื้นที่	ร้อยละ 90
ลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานออกนอกพื้นที่	อัตราการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมของประชากรในพื้นที่	เพิ่มขึ้นจากเดิม ร้อยละ 40 เป็น ร้อยละ 60

สภาพแวดล้อมดีขึ้น	อัตราการใช้สารเคมีเพื่อ การเกษตรในพื้นที่ ในช่วงที่มี การเพาะเลี้ยงไหม	ลดลง จากเดิม ร้อยละ 80 เป็น ร้อยละ 60
สิ่งเสพติดในพื้นที่ลดลง	จำนวนผู้สูบบุหรี่	ร้อยละ 60 ของประชากรใน พื้นที่
เกิดการสังมองค์ความรู้	ร้อยละความเป็นรูปธรรมในการ จัดเก็บความรู้ของชุมชน (Knowledge management)	ร้อยละ 20 ภายในระยะเวลาที่ ดำเนินงานโครงการ

สรุปผลการวิจัย

- จากลักษณะต่าง ๆ ข้างต้น จึงทำให้คณะทำงานตั้งชื่อโครงการ CCS นี้ว่า **อีรี : ไหมคุณธรรมสร้างชาติ (Mancha Khiri's Erie Model)**

- คณะทำงานได้รับฟังจากการสะท้อนของชุมชนว่าการทำงานของชุมชน มีลักษณะตามโอกาส (reactive) คือ เป็นงานครอบครัว แล้วจึงเห็นความเป็นไปได้ต่อยอดพัฒนาไหมอีรีให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

- คณะทำงานกลุ่ม จึงได้ระดมความเห็นแนวทางต่าง ๆ เช่น การสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ไหมครบวงจรระดับประเทศ, จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านไหมอีรี, การตั้งกิจการเพื่อสังคม (SE) ที่ขับเคลื่อนโดยนักธุรกิจผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น มีการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาฯ และชุมชน และตกลงที่จะมีการจัดตั้งบริษัทในกรุงเทพฯ

- มีการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทำขึ้นโดยกลุ่มสาธารณรัฐเช็ก 8 ภายใต้การนำของประธานกรรมการบริหาร (CEO) เช่น เสื้อสุทสุภาพบุรุษ และชุดผู้บริหารสำหรับสุภาพสตรี

- มีการเชื่อมโยงเครือข่าย และองค์ความรู้จากบุคลากรที่หลากหลาย ที่สนใจเรื่องอีรี ไหมคุณธรรมสร้างชาติ เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, กรมหม่อนไหม, องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

- รวมถึงมีข่าวประชาสัมพันธ์ในพื้นที่สื่อออนไลน์ เพื่อขยายการรู้จักอีรี ไหมคุณธรรมสร้างชาติในวงกว้าง เช่น voice-tv เป็นต้น

อภิปรายผล

เนื่องจากการเลือกพื้นที่ อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น เป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ และเป็นพื้นที่การทำงานอย่างต่อเนื่องของกลุ่มสาธารณรัฐเช็ก ตั้งแต่นั้น 5 จนถึงปัจจุบันเมื่อได้ลงพื้นที่การทำงานของชุมชน พบว่ามีหลายประเด็นที่สามารถเข้าไปสร้างความร่วมมือ เช่น การพัฒนาคุณภาพเส้นไหม การสร้างระบบการผลิตหม่อนไหม การขยายจำนวนผู้ผลิต การสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างจังหวัด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ระบบการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ การเพาะเลี้ยงและทำการผลิตในแบบที่ไม่ต้องฆ่าตัวไหม เป็นต้น

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลัก มีความต้องการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไหมอีรี จึงได้มีการนำเสนอหลายชื่อ เช่น ไหมอีรี, ไหมสร้างชาติ, ไหมคุณธรรม, ไหมมัญจา, มัญจาคีรี, Eri de la Mancha, Eri Silk, Erie, Erie Silk เป็นต้น

เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไหมอีรี่ มีลักษณะเฉพาะในยุคต้น มีเส้นหยาบ และมีปุ่มขนาดใหญ่บนเนื้อผ้า ทำให้ไม่ค่อยเป็นที่พอใจของตลาดในประเทศ โดยเฉพาะคนไทยที่ส่วนใหญ่นิยมผ้าไหมเส้นเล็กเรียบ ลื่น วาว เนื่องจากความคุ้นเคย ทั้งยังผลิตด้วยแรงงานชาวบ้านจึงมีค่าใช้จ่ายเบ็ดเสร็จที่ค่อนข้างสูง

เนื่องจากองค์ความรู้ด้านการสร้างชาติ เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่มีการรวบรวม เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ นำเสนอผ่านการสอนในสถาบันการสร้างชาติเพียงแห่งเดียว การจัดทำตัวชี้วัดในส่วนของเนื้อหา จึงต้องอาศัยระยะเวลาในการตกลงทางความคิดเพื่อให้มีสาระครบถ้วนเป็นต้นแบบตัวชี้วัด

ได้พบ รู้จัก ผลิตภัณฑ์อีรี่ ใหม่คุณธรรมสร้างชาติเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้รู้จักสถาบันการสร้างชาติ ว่าเป็นใคร ต้องทำอะไร มีวัตถุประสงค์อย่างไรในการลงชุมชน นอกจากนี้ ยังสามารถเข้าร่วมเป็นอารยเครือข่าย ผ่านทั้งประเด็นที่สนใจ พื้นที่ที่อาศัย และกลุ่มประชาชนตามช่วงอายุ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

โครงการอีรี่ ใหม่คุณธรรมสร้างชาติ (Mancha Khiri's Erie Model) ได้เริ่มทำการศึกษาดังตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาหลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ (นสช.) รุ่นที่ 8 ของสถาบันการสร้างชาติ

โครงการ CCS นี้ ได้ทำการสร้างตัวชี้วัดองค์กรธุรกิจสร้างชาติ พร้อมทั้งยังดำเนินการจัดตั้งบริษัท เดอ มัญญา จำกัด เพื่อขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อชุมชน โดยมีเป้าหมายที่ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

ทั้งนี้ ในการดำเนินการของคณะทำงาน ได้ทำงานร่วมกับอารยเครือข่ายจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐกิจ ราชการ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชากิจ ภาคสังคม ภาคชุมชน พบว่าวิธีการทำงานมีความแตกต่างกัน จึงต้องอาศัยอิทธิพล ศรัทธา บารมี เป็นตัวร้อยประสาน จึงทำให้เกิดความสำเร็จ หากใช้เพียงแต่อำนาจสั่งการ แม้อาจจะบรรลุผล แต่ก็ไม่สามารถครองใจจนเกิดเป็นผลสำเร็จระยะยาวได้ นอกจากนี้ การจะพัฒนาไหมไทยไปสู่ตลาดโลก อาจจำเป็นต้องอาศัยตัวชี้วัด องค์กรวิสาหกิจชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสามารถแสดงให้เห็นภาพหลักปรัชญา หลักคิด หลักการ หลักวิชา และหลักปฏิบัติได้อย่างเรียงร้อย ครอบคลุม ทำให้องค์กรธุรกิจต่าง ๆ สามารถเดินไปสู่เป้าหมายได้โดยไม่หลงทิศ ไม่เสียเวลาในการหาหนทางใหม่ สามารถต่อยอดจากสิ่งที่ทำไว้ดีแล้ว (Best Practice) สู่นวัตกรรมขั้นดีของโลกต่อไป ควรทดลองตัวชี้วัดองค์กรวิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มทดลองอื่น ๆ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานการประสานงานกับตัวแทนจำหน่าย เช่น Thai Pavilion ในประเทศจีน และบริษัท Cap Thai มีข้อเสนอว่าต้องการมาตรฐานการผลิต ให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังควรหาทางผลิตที่สามารถให้เส้นใยละเอียดและลดขนาดปุ่มตามเนื้อผ้าให้มีขนาดเล็กลง การพัฒนาให้เป็นเส้นไหมคุณธรรม ที่ปราศจากการฆ่า ต้องใช้เวลาในการศึกษาและวางแผน ทำความเข้าใจร่วมกับผู้ผลิต เนื่องจากจะมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ในขณะที่รายได้ อาจไม่มีความแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : ชัคเชส พับลิชชิง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2562). *อารยวิทัศน์ : คุณค่าแห่งความเป็นคน*. กรุงเทพฯ : ชัคเชส พับลิชชิง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2562). *อารยสร้างชาติ*. กรุงเทพฯ : ชัคเชส พับลิชชิง.
- นราธิป แก้วทอง . (2550). *กระบวนการเสริมสร้างทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนบ้านใหม่คุณธรรม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2545). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูวิธ ฤกษ์ศิริสุข. (2551). "Man of La Mancha" ก้าวข้าม "มายาภาพ" อันยิ่งใหญ่. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <https://blogazine.pub/blogs/hitandrun/post/796>. (13 ตุลาคม 2562)

คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา

ดร.เสรี ศรีงาม, พระครูใบฎีกาหัตถ์ดี กิตตินนโท, ผศ.ดร., ดร.เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Received May 20, 2020; Revised August 2, 2020; Accepted August 11, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา (2) เพื่อศึกษากระบวนการฝึกโยคะสมาธิ เพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิ ตามแนวทางพุทธปรัชญากับการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยค้นคว้าจากเอกสารหลัก พร้อมทั้งศึกษาทฤษฎีปัญหาความสำคัญจากตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลสังเกตการณ์ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา การฝึกโยคะเริ่มมีมาแต่ในประเทศไทยอินเดียและแนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะนี้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน โดยสำนักไร่เชิญตะวันเป็นการฝึกโยคะภาวนาและเป็นไปตามหลักการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธปรัชญา

กระบวนการฝึกโยคะสมาธิ มีหลายท่าและกระบวนการมีลำดับขั้นตอนที่ต้องเรียนรู้และวิธีการฝึกเพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย ลดปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพกาย สุขภาพจิตแข็งแรง และทำให้โยคะเป็นที่รู้จักและแพร่หลาย เพราะสามารถฝึกปฏิบัติได้ง่ายและสามารถเข้าถึงความสงบแห่งจิตได้

วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิ ตามแนวทางพุทธปรัชญากับการส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดของโยคะมีกระบวนการที่หลากหลายและให้คุณค่าทางด้านร่างกายและจิตใจ ไร่เชิญตะวันของท่านว.วชิรเมธี ถือว่ามีบทบาทและเป็นผู้บุกเบิกโยคะภาวนาตามแนวทางพุทธปรัชญาได้เป็นอย่างดีที่จะส่งเสริมให้สุขภาพกายและจิตดีขึ้น และเป็นต้นแบบการฝึกโยคะที่ก่อให้เกิดสมาธิ จิตผ่อนคลายและสามารถปล่อยวางได้ในที่สุด

คำสำคัญ: โยคะสมาธิ, พุทธปรัชญา

มจร

The value of Meditation yoga according to Buddhist Philosophy

Dr. Seree Sri-ngam, Asst.Prof.Dr. PhrabaideekaHassadee Praking,

Dr.Benyapa Jitmunkongpakdee

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, :manusphon.yung@mcu.ac.th

ABSTRACT

The purpose of this research is 1 to study the value concept of meditation yoga according to the Buddhist philosophy 2 approach to study the process of meditation yoga to promote the health of the Buddhist model organization in Thai society 3 to study and analyze the value of meditation yoga According to the cognitive approach and quality promotion is a qualitative study by researching from the Tripitaka as the main document along with Challenge deep theoretical issues from textbooks and research papers related to the interviews and observations grandfather.

The concept of the value of meditation yoga according to the Buddhist philosophy, the practice of yoga began in India and the concept of the value of this yoga practice is inherited by the present day. According to Buddhist philosophy

The practice of meditation yoga has many positions and processes, with a sequence of steps that must be learned and training methods to promote the health of the Buddhist model in Thai society, reduce the disease, illness, physical health, mental health, strength and make it to be. Known and widespread because it can be practiced easily and can reach the peace of mind

Analyze the value of meditation yoga according to the guidelines on health promotion. The concept of yoga has a variety of processes and provides physical and mental values and invites the sun of Khun Wachira Methee to assume the role and pioneer of yoga prayer As well as the cognitive approach that promotes better physical and mental health and is a model of yoga that contributes to mental relaxation You can leave it in the end.

Key words: meditation yoga, Buddhist philosophy

บทนำ

ปัจจุบันเราจะได้ยินได้เห็นหรือได้รับรู้เกี่ยวกับการฝึกโยคะตามสถานที่ต่างๆหรือแม้แต่ในทีวีซึ่งถือว่ายุคนี้คำว่าโยคะจะเป็นที่รู้จักกันไป ตามประวัติความเป็นมาของโยคะ (Yoga) ถือกำเนิดในประเทศอินเดียเมื่อหลายพันปีที่แล้ว โดยในสมัยโบราณนั้นมนุษย์ได้ค้นคว้าเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับความเข้าใจในความเป็นอยู่ของตนเอง อดีตมีการจารึกถ้อยคำด้วยตัวอักษรความรู้ที่สำคัญๆ ทั้งหมด ถูกส่งผ่านคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ในรูปแบบของนิทาน ด้วยวิธีการเช่นนี้ ความรู้ต่างๆ จึงได้สะสมขึ้นและวัฒนธรรมต่างๆ ได้พัฒนาขึ้นมา และนี่คือวิธีการที่การฝึกโยคะ ได้ถูกถ่ายทอดมาถึงปัจจุบันในหุบเขาแห่งฮินดีสวอลเลย์ นักโบราณคดีได้ค้นพบไม้แกะสลักและศิลปะรูปปั้น ที่แสดงถึงการฝึกโยคะ ศิลปะเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นโดยประชาคมที่มีความเจริญเป็นอย่างสูง ซึ่งเจริญอยู่ในพื้นที่แถบนั้นช่วง 2,000 และ 1,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช (ปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของประเทศปากีสถาน) นักปราชญ์ชาวฮินดูคนหนึ่งชื่อว่าปัทมยัส เป็นคนแรกที่ปรับปรุงการฝึกโยคะขึ้นพื้นฐาน เขาเขียนสูตรแห่งการฝึกโยคะเป็น 8 หัวข้อสั้นๆ หัวข้อเหล่านี้เชื่อว่าได้ถูกเขียนขึ้นเมื่อ 200 ปีก่อนคริสต์ศักราช คำว่าโยคะ มีรากศัพท์มาจากคำในภาษาสันสกฤตว่า "ยูก (YUJ)" ที่มีความหมายถึงการประกอบกันหรือการเชื่อมผนึกกัน โดยผู้ที่ปฏิบัติโยคะที่เป็นผู้ชายเรียกว่า Yogins or Yogis ส่วนผู้หญิงเรียกว่าYoginis ส่วนผู้สอนเรียกว่า Guru

ประเทศตะวันตกได้นำโยคะมาเป็นการออกกำลังกายโดยดัดแปลงจาก Hatha-Yoga ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของโยคะ นอกจากนี้การฝึกท่าโยคะเรียก Asanas เป็นการฝึกท่าโยคะและค้างท่านั้นเป็นระยะเวลาหนึ่ง การฝึกโยคะจะเน้นความแข็งแรงและความยืดหยุ่นของกระดูกสันหลังทำให้เลือดและสารอาหารไปเลี้ยงประสาทไขสันหลังเพิ่ม การฝึกโยคะจะทำให้การทำงานของต่อมต่างๆ รวมทั้งต่อมไร้ท่อทำงานดีขึ้น ท่าของการฝึกโยคะเป็นการยืดเหยียดกล้ามเนื้อตามแบบของโยคะ และมีการสอดคล้องกับการหายใจเป็นการรวมกายและจิตร่วมกัน การฝึกท่าโยคะจะเป็นการฝึกประสาท ความยืดหยุ่น ความแข็งแรง การทรงตัว ลดความอ่อนล้าของกล้ามเนื้อ สุขภาพจิตและสุขภาพกายดีขึ้น ท่าที่ใช้สำหรับการฝึกโยคะมีมากมาย โดยท่าที่เป็นหลักในการฝึกโยคะ เช่น การฝึกโยคะท่าศพอาสนะ Savasana (Corpse Pose) ท่าช้างก้มตัว (Paschimottanasana) การฝึกท่างู Bhujangasana (Cobra Pose) เป็นต้น

ข้อสำคัญของการฝึกโยคะเป็นการสร้างความสมดุลของร่างกายและจิตใจ และจิตวิญญาณ โดยรวมให้เป็นหนึ่งเดียวจะใช้ศิลปะการบริหารร่างกายภายใต้การควบคุมของจิตใจเกิดความสมดุลของพลังด้านบวกและด้านลบ โยคะจึงช่วยบรรเทาและบำบัดโรคได้โยคะจึงเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วโลก โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ผู้คนเห็นความสำคัญของ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีทฤษฎีของโยคะ คือการบำบัดโดยการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามที่กำหนดโดยเน้นการหายใจ เข้า - ออก ให้สอดคล้องกับท่าฝึก และการทำสมาธิระหว่างการฝึกการฝึกโยคะที่ถูกต้องจะมีองค์ประกอบด้วย Kept Fit บริหารร่างกายให้ถูกต้อง เพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดี Balance การรักษาความสมดุลของร่างกายและจิตใจ โดยวางตัวและอารมณ์เป็นกลางไว้ Harmony ความลงตัวก็ระหว่างการฝึกกายและจิต Purify Body - Mind - Soul มีการชำระตนเองให้บริสุทธิ์ทั้งกาย - จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยยึดหลักมีศีลธรรมจรรยาสำรวมจิตใจหรือทำสมาธิหลักสำคัญของการฝึกโยคะ การหายใจแบบโยคะให้ถูกต้อง :

หายใจเข้า - ท้องพอง, หายใจออก - ท้องแฟบสูดอากาศเข้าให้พอดีกับท่าฝึกเพื่อให้ได้ออกซิเจนมากพอ ปล่อยลมหายใจออกให้สุดเพื่อขับอากาศเสียออกจากร่างกาย และลดความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ หายใจเข้า - ออก ให้สอดคล้องเป็นจังหวะกับท่าฝึกแต่ละท่าฝึกท่าแต่ละท่า ช้าๆ เป็นจังหวะที่ลงตัว ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายตามข้อจำกัดธรรมชาติร่างกายของแต่ละบุคคล อย่าฝืนเกินไป

ข้อแตกต่างระหว่างโยคะอาสนะกับการออกกำลังกาย ในส่วนของโยคะอาสนะนั้น มี อรรถาธิบายดังต่อไปนี้คือ (1) หมายถึงการนิ่ง ท่าของร่างกายที่นิ่ง (2) เป็นสภาวะนิ่ง เป็นแบบรับ passive ความตึงของกล้ามเนื้อค่อยๆ ผ่อนคลาย (3) เป็นการเหยียดมากกว่าเกร็งที่เน้นที่การประสาน ของประสาทกับกล้ามเนื้อ (4) เป็นการเรียนรู้สิ่ง ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ใช้ความรู้สึกภายในเป็นตัวนำ (5) พัฒนาอวัยวะภายในทรวงอกและอวัยวะภายในช่องท้อง บริเวณแขน ขา (6) พิจารณามนุษย์อย่าง เป็นองค์รวมช่วยรักษาสมดุลของทั้งร่างกาย (7) กระตุ้นระบบประสาทอัตโนมัติที่รับผิดชอบด้านการ ผ่อนคลาย (8) อาสนะเป็นการใช้แรงน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ไม่มีการฝืนแต่อย่างใด (9) ลดการรับรู้ของ ประสาทสัมผัสทั้งห้า (10) เป็นกิจกรรมที่ใช้ “ความรู้สึก” เป็นตัวนำ ให้ความสำคัญที่จัดการออกกำลังกาย มีอรรถาธิบายดังต่อไปนี้คือ (1) หมายถึง การเคลื่อนไหว การใช้แรง (2)เป็นการทำซ้ำๆ กล้ามเนื้อ ตึง เกร็งอยู่ตลอดเวลาเป็นแบบ Active (3) เป็นการเกร็งกล้ามเนื้อ พัฒนาระบบกล้ามเนื้อโดยตรง (4) เป็นการรับรู้จากภายนอก ใช้การรับรู้ต่อสภาวะภายนอกเป็นตัวนำ (5)พัฒนากล้ามเนื้อกลุ่มหลักๆ ของ ร่างกายโดยเฉพาะบริเวณแขน ขา (6) เน้นความเชี่ยวชาญ ความชำนาญที่ส่วนหนึ่งส่วนเดียว (7) กระตุ้นระบบประสาทอัตโนมัติที่รับผิดชอบด้านการตื่นตัว (8) การออกกำลังกายเป็นการใช้แรงให้มากที่สุด ใช้แรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (9) เปิดประสาทสัมผัสทั้งห้า (10) เป็นกิจกรรมที่ใช้ “การกระทำ” เป็นตัวนำ ให้ความสำคัญที่กล้ามเนื้อ โยคะ (Yoga) มิใช่เป็นการออกกำลังกายชนิดหนึ่ง แต่เป็นการฝึกเพื่อพัฒนา ร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ เป็นการเตรียมกายใจให้พร้อมเพื่อเสริมสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งร่างกาย และจิตใจในการฝึกโยคะผู้ฝึกโยคะทุกคนต้องยึดถือและปฏิบัติโดยเคร่งครัดเพื่อให้สามารถปรับความ สมดุลภายในร่างกายและ จิตใจที่ดีโยคะ (Yoga) เป็นปรัชญาแห่งสมัยโบราณ ได้ถูกทดสอบด้วยกาล แห่งเวลา มีความเหมาะสมสำหรับทุกคน ในทุกสถานที่และในทุกกาลสมัย ปัจจุบันโยคะเป็นศาสตร์ การแพทย์แขนงหนึ่งที่มีกระแสแรงอยู่ในสังคมไทยโดยมีการเปิดสอนกันหลายสาขามุ่งเน้นการสอนเพื่อ ส่งเสริมสุขภาพและนิยมเลือกใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยการฝึกกายบริหารด้วยตนเองเพื่อ การส่งเสริมบำบัดร่างกายด้วยท่าต่างๆ ของโยคะ (วีระพงษ์ ไกรวิทย์, 2548)

ผู้วิจัยก็มีความสนใจเรื่องโยคะและเคยได้ศึกษาเล่าเรียนโยคะสมัยที่ไปศึกษาอยู่ที่ประเทศอินเดีย ในปี พ.ศ. 2547 ที่มหาวิทยาลัยบามารัสเมืองพาราณสี เพราะเคยป่วยเป็นโรคเจ็บหลังและที่สะโพก ด้านซ้าย-ขวา ขณะที่อยู่เมืองไทยก็ไปรักษาด้วยการนวดแผนไทยบีบจับเส้นให้ก็พอบรรเทาหายปวดบ้าง แต่พอไปศึกษาในต่างประเทศเมื่อเจ็บป่วยขึ้นมาก็ไม่รู้ว่าพึ่งใคร จึงลองไปเรียนโยคะที่โรงเรียนมัธยม แห่งหนึ่งใกล้กับมหาวิทยาลัยบามารัส และเรียนกับสำนักต่างๆ อีก 1 แห่งใกล้กับแม่น้ำคงคาอยู่ 6 เดือนจนจบโยคะศาสตร์เบื้องต้น ผลปรากฏว่าอาการปวดหลังบั้นเอว และบริเวณสะโพก (จุดสลักเพชร) หายเจ็บปวด ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผู้วิจัยก็หัดฝึกโยคะเป็นประจำทุกวันนี้จากผลดังที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึง เล็งเห็นถึงคุณค่าประโยชน์ของการฝึกโยคะ เพื่อนำมาบำบัดรักษาโรคปวดตามต่างๆ ตามร่างกาย อย่างเห็นผล และก็เป็นการฝึกสมาธิไปในตัว เพราะผู้วิจัยก็ประยุกต์การฝึกสมาธิโดยใช้ภาวนาแบบพุท โธและนับ 1-2-3-4-5-6-7-8-9 ไปด้วย เพราะการฝึกโยคะแต่ละท่าทางครูผู้สอนเขาจะบอกให้ทำท่า

ต่างๆ ซึ่งเรียกว่าอาสนะ (คนอินเดียออกเสียงว่าอาสน์ เช่น ทางู จะเรียกว่า ภูซงคาสัน ฯลฯ) แต่ละท่าที่ ทำท่านจะให้หยุดนิ่งประมาณ 10 วินาทีขึ้นไป แล้วก็หยุดเปลี่ยนเป็นท่าต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการฝึกโยคะสมาธิ โดยประยุกต์เข้ากันอย่างเหมาะสม และก่อให้เกิด ประโยชน์อย่างมากมายแก่ผู้สนใจที่ต้องการดูแลสุขภาพในเบื้องต้น โดยประยุกต์เข้ากับการทำสมาธิใน พระพุทธศาสนาได้อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นประโยชน์ที่จะตามมาแก่ผู้สนใจในการฝึกโยคะสมาธิใน โอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา
2. เพื่อศึกษากระบวนการฝึกโยคะสมาธิ เพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธใน สังคมไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิ ตามแนวทางพุทธปรัชญากับการ ส่งเสริมสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์ (interview) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) เป็นวิธีวิจัยวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิ ตามแนวทางพุทธปรัชญา แนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญาเป็นอย่างไร กระบวนการฝึกโยคะสมาธิ เพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทยเป็นอย่างไร วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญากับการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างไร โดย ศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ขอบเขตการวิจัยแยกเป็นดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา” มี กลุ่มเป้าหมาย 1 กลุ่ม คือกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และ การสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวนทั้งสิ้น 20 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา/พื้นที่

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย แนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตาม แนวทางพุทธปรัชญา กระบวนการฝึกโยคะสมาธิเพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธใน สังคมไทย วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญากับการส่งเสริมสุขภาพได้ อย่างไร การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ไร่เชิญตะวัน จังหวัดเชียงราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการวิจัย จึงใช้เครื่องมือที่สำคัญได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวคิด หลักการและกระบวนการวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา

3.2 การสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติโยคะสมาธิ ณ ไร่เชิญตะวัน เพื่อรวบรวมปัญหา และการหาแนวทางร่วมกันในการสร้างรูปแบบการฝึกโยคะให้ดียิ่งขึ้น

จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาแนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา จึงใช้เครื่องมือที่สำคัญ ดังนี้

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา เครื่องมือวิจัย คือ การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยผู้ปฏิบัติโยคะ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการฝึกโยคะสมาธิเพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการลงภาคสนาม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียงในการลงภาคสนาม

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เนื่องจากประเด็นเรื่องวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ชัดเจนอีกทั้งข้อมูลเรื่องดังกล่าวมีอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และมีได้ถูกเก็บรวบรวมเอาไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงต้องลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่เบื้องต้นเพื่อแสวงหาข้อมูลที่เป็นต่อการกำหนดเป็นประเด็นคำถามสัมภาษณ์

ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 1 แห่งก่อน พร้อมทั้งสำรวจพื้นที่ทางกายภาพซึ่งในระยะนี้ใช้เวลา 2 เดือน (เนื่องจากเพื่อเวลาเลื่อนนัดของกลุ่มเป้าหมาย) วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลวิจัยระยะนี้เพื่อศึกษาแนวคิดของ

กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญาควรเป็นอย่างไร

ในระยะนี้ ผู้วิจัยทำหนังสือราชการเข้าไปที่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ และใช้เวลาสัมภาษณ์ 1 ชั่วโมง ณ พื้นที่เป้าหมาย จะนัดให้เข้าสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่สะดวก

ระยะที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เหลือ พร้อมทั้งสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งในระยะนี้ใช้เวลา 1 เดือน (เนื่องจากเผื่อเวลาเลื่อนนัดของกลุ่มเป้าหมาย) วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลวิจัยระยะนี้เพื่อศึกษาแนวคิดของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ระยะที่ 3 รวบรวมประเด็นที่ได้จากการเก็บข้อมูลระยะที่ 1-2 แล้วนำไปประมวลเป็นคำถามซ้ำกับกลุ่มเป้าหมายเป็นครั้งที่ 2 แหล่งitudinalข้อมูลในแหล่งนี้มาจากไร่เชิญตะวันหนังสือโยคะภาวนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้มีการศึกษาเอกสาร(Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา(Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เมื่อได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. แนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา

คำว่าโยคะ แพร่หลายในโลกตะวันตก วิชโยคะถูกยอมรับในวงกว้างในแง่การรักษาสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ในแง่การฝึกโยคะ ตามศาสตร์ของ “โยคี” หรือการฝึกเพื่อเป้าหมายในเชิงศาสนากลับเป็นกลุ่มที่หาตำราหรือผู้ปฏิบัติในวงกว้างได้ยากยิ่ง

โยคะมีประวัติมาอย่างยาวนานและมีการนำมาปฏิบัติ โดยเชื่อว่าการปฏิบัติโยคะสมาธิจะช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ผ่อนคลายความกังวล และผ่อนคลายทางด้านจิตใจ โยคะถูกออกแบบมาเพื่อ

ช่วยปัจเจกให้ได้รู้จักตนเอง ผ่อนคลายความเจ็บปวดที่อาจเผชิญ และเปิดโอกาสให้ปลดปล่อย ไม่ว่าหนุ่มสาวหรือผู้สูงอายุ ไม่ว่าเพศ ชนชั้น หรือศาสนาใด ก็ฝึกโยคะได้โดยไม่มีการแบ่งแยก ”ยูเนสโกทวิตข้อความสรรเสริญโยคะ”โยคะ ภาวนา” นำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย และนำไปปฏิบัติได้จริงแม้ไม่มีพื้นฐานพร้อมสอดแทรกธรรมะรับอรุณจากท่าน ว.วชิรเมธี หากนำไปปฏิบัติตามเมื่อเริ่มต้นวันใหม่ทุกวัน ”ชีวิตจะมีความสุข สงบ มีสติ และสุขภาพดียิ่งขึ้น” ประกอบไปด้วย 5 บท บทที่ 1 เตรียมการฝึกโยคะ บทที่ 2 ลมหายใจแห่งชีวิต บทที่ 3 การฝึกสมาธิที่เกี่ยวเนื่องกับโยคะธรรมะ บทที่ 4 ทำอาสนะโยคะ บทที่ 5 ปุจฉา – วิสัชนา

แนวคิดการฝึกโยคะภาวนา จะต้องสอนหรือแสดงธรรมในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์เสียก่อน เมื่อเข้าใจธรรมหลักที่สอน คือ ไตรสิกขา อริยมรรค 8 เป็นเบื้องต้น ท่ามกลางการฝึกสมาธิภาวนา จะต้องฝึกจิตที่ผ่อนคลายเสียก่อน โดยการฝึกหายใจเข้า หายใจออก สูดหายใจยาว และการออกกำลังกาย โดยผู้ปฏิบัติจะต้องเต็มที่ แสดงพลังในกายออกมา และมีท่าทางตามการฝึก คือ จะมีหนังสือเรื่องโยคะภาวนาของทางไร่เจริญตะวันออก ซึ่งจะบอกวิธีการฝึกโยคะภาวนาไว้ทั้งหมด

ดังนั้นกระบวนการตามแนวคิดการฝึกโยคะสมาธิ ในเบื้องต้นนั้นท่านชอบอ่านหนังสือมาก และมีคำที่สะกิดใจ คือการฝึกโยคะ แต่ในช่วงแรกของการฝึกโยคะท่านก็มีความสงสัยว่าทำไมจะต้องฝึกโยคะ ทั้งที่ท่านพระพุทธศาสนาได้สอนให้นั่งปฏิบัติจึงจะเกิดสมาธิ ไม่เห็นจะต้องมีท่าทางและฝึกโยคะแบบฤาษีหรือความเชื่อตามหลักปรัชญาเขฝึกกัน สมัยตอนอยู่กรุงเทพฯ ก็ไม่ได้มีแนวคิดการฝึกโยคะ พอได้เจอกับครูบาอาจารย์หลายท่านก็ได้บอกกับท่านว่า จะต้องเรียนรู้ทั้งสายปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ จึงจะสมบูรณ์และไม่เป็นที่ครหาในฐานะที่ได้เรียนจบถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค พอได้มีโอกาสเดินทางเข้าป่าธุดงค์เป็นแรมเดือนก็พบแนวฝึกวิปัสสนาไร่เจริญตะวันออกถือว่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีการทำนาปลอดสารพิษ เพื่อรักษาสุขภาพของชาวนา และเปิดโรงเรียนชาวนาที่ไร่เจริญตะวันออก ซึ่งเกษตรอินทรีย์จะทำให้สุขภาพดี และการฝึกจิตที่ดีต้องมีการเคลื่อนไหวของร่างกาย จึงได้ศึกษาวิชาโยคะและนำมาเป็นหลักสูตรโยคะสมาธิภาวนาขึ้น

2. กระบวนการฝึกโยคะเพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย

กระบวนการฝึกโยคะสมาธิเพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย โยคะเป็นวิถีแห่งการฝึกฝนตนเองที่มีมาแต่โบราณในประเทศอินเดีย และในยุคนั้นยังไม่ มีใครรวบรวมให้เป็นระบบที่คนส่วนใหญ่ในยุคนั้นนำไปปฏิบัติได้ เพียงแต่ปฏิบัติไปตามการสอน หรือการการถ่ายทอดโดยผ่านปากต่อปาก และส่วนใหญ่จะเป็นคำแนะนำการฝึกฝน จึงมีแนวโน้ม ที่จะคลาดเคลื่อน นอกเสียจากผู้ที่รู้จักใกล้ชิดซิดคุรุ เท่านั้นที่จะได้รับการสอน ได้รับความรู้ เป็นการส่วนตัว และไม่มีการเขียนตำรา และบันทึกวิธีการปฏิบัติวิชาโยคะแต่ละสาขาให้ชัดเจน แต่ก็มีการสอนกันหลายสำนัก และครูสอนก็มีมากมาย แต่มีท่านที่ประสบความสำเร็จในการ รวบรวมให้เป็นระบบ ซึ่งเป็นผลงานอันยิ่งใหญ่ของท่านมหาวิชชี ปตัญชลี เรียกว่าโยคะสูตร ซึ่งเป็นการรวบรวมวางรากฐานทุกความสำคัญของพระสูตร โยคะไว้เป็นระบบ แบบแผนที่รัดกุมที่สุด จากนั้นก็มีตำราโยคะมากมายผลิตตามมา ส่วนใหญ่จะ เป็นการแปลมาจากต้นฉบับเดิม และได้นำประสบการณ์ที่ตนเองปฏิบัติโยคะมาเขียน ทั้งหมดนี้ เกิดก่อนคริสต์ศาสนา

กิจกรรมการเดินภาวนา ในงานโยคะภาวนา ครั้งที่ 4 ประจำปี 2561 นำเดินภาวนาโดย พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี สร้างความตระหนักรู้ ตื่น ทุกอย่างก้าว ขึ้นชมโลกธรรมชาติภายนอกและผลสาธิตกับภายในด้วยลมหายใจปกติสุข ทุกอย่างก้าวเต็มไปด้วยความตื่นตัว และเป็นสุข เพื่อแผ่ความเอื้ออาทรแบ่งปันในเพื่อนร่วมโลก แม้ว่าเป็นการเดินที่แสนจะธรรมดาแต่มีคุณค่าอย่างยิ่ง การฝึกโยคะช่วยให้ผู้ฝึกมีสมาธิดีขึ้น เนื่องจากขณะฝึกมีการกำหนดลมหายใจเข้าออกอย่างต่อเนื่องไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติท่าโยคะ จึงทำให้มีจิตจดจ่ออยู่กับลมหายใจและท่าที่กำลังฝึกอยู่ในขณะนั้น เวลาเรียนหนังสือก็เช่นเดียวกัน ทำให้มีจิตจดจ่อกับเนื้อหาวิชาที่เรียนมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้พ้นไปจากความทุกข์ที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าตลอดเวลา โยคะมีทฤษฎะว่าจิตปรุงแต่งคือสาเหตุแห่งทุกข์ เดิมทีจิตเราบริสุทธิ์ อยู่ในบ้านด้วยความสงบ แต่เพราะเราเริ่มมีความอยาก จิตจึงเริ่มเตร็ดเตร่ออกจากบ้าน มีหน้าซำยังเข้าใจผิดว่าความสนุกสนานนอกบ้านเป็นเรื่องดีจึงหลงอยู่นอกบ้านเป็นเวลานาน การฝึกโยคะเป็นประจำสม่ำเสมอคือการค่อยๆ ดับการปรุงแต่งของจิต ค่อยๆ เดินทีละก้าว จนในที่สุด จิตที่หลงทางนั้นก็สามารถกลับถึงบ้านสู่ความสงบเย็นตามเดิม

3. วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา

การฝึกโยคะจะทำให้ได้เรียนรู้การหายใจที่ถูกต้อง การคลายกล้ามเนื้อและส่วนต่างๆ ของร่างกาย จิตใจสงบ มีสมาธิ รู้สึกว่ามีสุขภาพแข็งแรง ได้เรียนรู้วิธีการฝึกโยคะ เรียนรู้การนั่งสมาธิ รู้สึกดีใจที่ได้มาเรียนรู้ที่ไร่เจริญตะวันออก บรรยายภาควิชาโดยรอบถือว่าเป็นแหล่งธรรมชาติที่หาที่ปฏิบัติธรรมได้ยาก การฝึกโยคะทำให้รู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด สุขภาพค่อนข้างดีขึ้น ได้ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เมื่อทำกิจกรรมอื่นๆ รู้สึกเหนื่อยน้อยกว่าก่อนฝึก ภูมิใจที่ได้ออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกาย เนื่องจากมีท่าหลายท่ามากมาย ทุกท่าที่ฝึกเป็นการออกกำลังกายและบริหารกล้ามเนื้อแทบทุกส่วนของร่างกาย ได้ฝึกความอ่อนตัวของร่างกายทำให้ความอ่อนตัวดีขึ้น ได้ยืดเหยียดกล้ามเนื้อเกือบทุกส่วนทำให้กล้ามเนื้อยืดตัวได้มากขึ้น ทำให้หายใจได้ถูกวิธี จิตใจสงบมีสมาธิมากขึ้น ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงมากขึ้น ช่วยบริหารจิต เมื่อทำกิจกรรมอื่นๆ หรือเล่นกีฬาแล้วรู้สึกไม่เหนื่อยเหนื่อย เพราะได้ฝึกการหายใจทำให้ร่างกายกระฉับกระเฉงมากขึ้น

จากการวิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา โยคะเป็นเรื่องของใจและจิตวิญญาณ แต่จากการศึกษาอย่างพิถีพิถันวิเคราะห์ ก็จะพบว่าโยคะมองกายใจเป็นหนึ่งเดียว เป้าหมายของโยคะ ก็เพื่อนำมาซึ่งหนทาง วิธีการในอันที่จะช่วยร่างและจิตใจให้คงความสมดุล หรือฟื้นฟูความสมดุลให้กลับคืนมาโดยเร็ว เมื่อเกิดการรบกวนขึ้นดังนั้น โยคะจึงผนวกรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงในการดูแลกาย เช่น อาสนะ ปรายามะ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมไปสู่การปฏิบัติในขั้นที่สูงขึ้นซึ่งเป็นเรื่องของจิตโยคะระบุว่า ทั้งหมดนี้ไปสู่การผสมผสานรวมของกระบวนการทางกายและจิตให้มีความสัมพันธ์กัน อันถือเป็นขั้นแรกของการเข้าสู่สมาธิ การฝึกเหล่านี้มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้กลไกกายกับจิตสงบนิ่งลง ดังนั้นโยคะช่วยฝึกเรื่องสมาธิ การฝึกโยคะนั้นนอกจากจะเป็นการออกกำลังกายกับทุกส่วนของร่างกายแล้ว ยังจะช่วยให้ผู้ฝึกนั้นเกิดสมาธิ เพราะจิตใจจดจ่ออยู่กับลมหายใจที่ต้องสัมพันธ์กับท่าของโยคะ การฝึกโยคะจึงทำให้เกิดสมาธิตั้งมั่น ทำให้ผู้ฝึกมีสมาธิมากขึ้น ส่งผลดีต่อทั้งการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน และการส่งเสริมสุขภาพ “ โยคะสมาธิ ” ศาสตร์แห่งการฝึกสติให้อยู่กับ

ลมหายใจมีจุดประสงค์เพื่อเตรียมร่างกายและจิตใจให้พร้อมกับการนั่งสมาธิโดยการฝึกหายใจอย่างถูกวิธี

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยพบว่าการอภิปรายผลการวิจัยนี้กล่าวถึงคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

แนวคิดคุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิตามแนวทางพุทธปรัชญา แนวคิดในเรื่องสมาธิได้ถูกนำมาใช้ในเชิงคลินิกเพื่อที่จะวัดประสิทธิผลของระบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำสมาธิในร่างกายมนุษย์ เช่น ระบบหัวใจและหลอดเลือด และระบบการหายใจ ระยะหลังมีการพยายามนำสมาธิมาใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ต่อมาสมาธิได้ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการดูแลสุขภาพในเรื่องการลดความเครียด ความเจ็บปวด สอดคล้องกับงานวิจัยของจำเนียร แสงสิน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องเปรียบเทียบสมาธิในคัมภีร์โยคสูตรกับคัมภีร์สุตตันตปิฎก ผลการศึกษาค้นพบว่า สมาธิในคัมภีร์โยคสูตรกับสุตตันตปิฎกนำมาซึ่งความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ ช่วยให้จิตใจสงบดับความทุกข์ต่างๆ และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ สมาธิในคัมภีร์ทั้งสองมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน แต่ผลการปฏิบัติคล้ายคลึงกัน สมาธิในโยคสูตรช่วยควบคุมความเปลี่ยนแปลงหรือความฟุ้งซ่านของจิตใจ ช่วยลดอกุศลจิตอันเป็นสาเหตุของความทุกข์ ส่วนสมาธิในพระสุตตันตปิฎกช่วยทำให้จิตใจสะอาดหมดจดและมีปีติปราโมทย์ถ้าผู้ปฏิบัติหมั่นฝึกอบรมภาวนามากขึ้นเรื่อยๆ ก็จะนำไปสู่ความสงบ เยือกเย็น และบรรลุพระนิพพานในที่สุด สมาธิทั้งสองคัมภีร์เป็นพื้นฐานที่จะไปสู่การรู้แจ้งคือพระนิพพาน หรือสัมปรัชญาตสมาธิ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติสมาธิจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นอดทน จนกว่าจะบรรลุผลของการปฏิบัติที่แท้จริง (จำเนียร แสงสิน, 2547)

กระบวนการฝึกโยคะสมาธิ เพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย กระบวนการฝึกโยคะสมาธิ เป็นการบริหารร่างกายแบบโยคะ หรือโยคะอาสนะ คือการบริหารร่างกายด้วยท่าทางต่างๆ นั้นเอง เพราะคำว่าอาสนะ มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่าท่าทาง (Posture) หรือที่นั่ง ในปัจจุบันการบริหารร่างกายโดยการเล่นโยคะอาสนะได้รับความนิยมจากสาว ๆ ออฟฟิศอย่างมาก เพราะเป็นการบริหารร่างกายแบบเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบของการเหยียดและยืดกล้ามเนื้อผสมผสานไปกับลมหายใจเข้า ลมหายใจออก และบางครั้งก็มีการหยุดหรือกักลมหายใจในบางท่าทางที่ใช้สติเป็นตัวกำหนดรู้ทุกขณะที่กำลังฝึกผู้ฝึกโยคะอาสนะอย่างจริงจังจึงได้รับประโยชน์ สองประการใหญ่คือ ผลทางกายปราศจากโรคภัย ผลทางใจทำให้จิตสงบมีสมาธิ ลดความเครียดได้สอดคล้องกับงานวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้กล่าวถึงโยคะในศูนย์ข้อมูลวิชาการไว้ว่า โยคะเกิดขึ้นที่ประเทศอินเดียเมื่อประมาณ 4-5 พันปีที่ผ่านมานี้ เดิมจะเป็นการฝึกเฉพาะโยคี และชนชั้นวรรณะพราหมณ์ เพื่อเอาชนะความเจ็บป่วย ต่อมาโยคะ ได้พัฒนาผ่านลัทธิฮินดู มายูคพุทธศาสนา ถึงยุคลัทธิเซนในประเทศจีน โดยแท้จริงแล้ว การปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งศาสนานั้นๆ โยคะจึงเป็นที่แพร่หลายไปทั่วโลก โดยเฉพาะ หะฐะโยคะ (Hatha Yoga) ซึ่งจัดว่าเป็น Modern Yoga ที่พัฒนามาจากการรวมแบบโยคะดั้งเดิม กับวิธีการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562)

การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรต้นแบบเชิงพุทธในสังคมไทย โยคะเป็นการดูแลสุขภาพอีก รูปแบบหนึ่งที่ทำให้คนให้ความสนใจและฝึกปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เนื่องจากประโยชน์ที่เกิดขึ้น ส่งผลทั้งร่างกายและจิตใจ ให้มีความสงบ เกิดสมาธิ ผ่อนคลายความตึงเครียด และเป็นการสร้าง สมดุลให้กับร่างกาย ถือเป็นการดูแลสุขภาพที่ดีอีกวิธีหนึ่ง วันโยคะโลกตรงกับวันที่ 24 กุมภาพันธ์ของ ทุกปี โดยทุกๆ ปีของวันโยคะโลกนี้จะมีการจัดกิจกรรมจากสถาบันโยคะทั่วโลก เป็นการฝึกโยคะแบบ มารารอนทั่วโลก 24 ชม. เพื่อส่งต่อสันติภาพและหาทุนเพื่อช่วยเหลือองค์กรการกุศลต่างๆ ในปีนี้ทาง โยคะไทย (Thailand Yoga Society) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดงานวันโยคะโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของนายแพทย์พงษ์วรพงศ์ พิเชษฐ์ เสนอบทความวิชาการ เกี่ยวกับโยคะ มีข้อสรุปว่า ปัจจุบันมีงานวิจัยทางการแพทย์จำนวนมาก ในการนำวิธีฝึกโยคะมาใช้บำบัด โรคต่างๆ รวมทั้งการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบัน เราพบว่าการฝึกโยคะได้ผลดีในการบำบัดโรคเรื้อรัง ต่างๆ เช่น โรคหอบหืด โรคแพ้อากาศ หลอดลมอักเสบเรื้อรัง โรคเบาหวาน โรคต่อมไทรอยด์เป็นพิษ โรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง โรคเส้นเลือดหัวใจตีบ โรคปวดศีรษะไมเกรน โรควิตกกังวล โรคนอนไม่ หลับ โรคซึมเศร้า โรคกระเพาะอาหาร โรคลำไส้ใหญ่อักเสบเรื้อรังบางชนิด โรคข้อและกระดูก โรคปวด เรื้อรัง โรคลมชัก การฝึกโยคะเป็นการฝึกโยคะแบบ Stretching Exercise ร่วมกับการฝึกการหายใจ และการฝึกสมาธิ ช่วยให้เกิดการผ่อนคลายและจิตสงบ มีสติมากขึ้น ลดความเครียดลงได้ ซึ่งความเครียด เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งของโรคเรื้อรังต่างๆ การฝึกโยคะช่วยปรับความสมดุลในการทำงานของระบบ ประสาทอัตโนมัติ จึงมีผลทำให้โรคต่างๆ มีอาการดีขึ้นมากและใช้ยาลดน้อยลงในรายที่มีอาการไม่มาก การฝึกโยคะทุกวันนี้ทำให้อาการของโรคหายไปโดยไม่ต้องใช้ยา

วิเคราะห์คุณค่าของการฝึกโยคะสมาธิ ตามแนวทางพุทธปรัชญากับการส่งเสริมสุขภาพ คุณ ค่าที่สำคัญ คือ การส่งเสริมสุขภาพกายมีรูปแบบต่างๆ เช่นการวิ่งว่ายน้ำมวยจีนหรือการเต้นแอโรบิค ฯลฯ ส่วนการส่งเสริมสุขภาพจิตมักอยู่ในรูปของศาสนธรรมปรัชญาชีวิตหรือการฝึกสมาธิซึ่งมนุษย์ ต้องการความสมดุลทั้งด้านกายและจิตการออกกำลังกายด้วยโยคะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่แตกต่างจาก การออกกำลังกายทั่วๆ ไปเพราะให้ผลลัพธ์คือเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของปอดและหัวใจเพิ่มความ อ่อนตัวหรือความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อปรับปรุงรูปร่างให้ดีขึ้นนอกจากนี้ยังฝึกสมาธิและพัฒนาด้าน จิตใจไปพร้อมๆ กันสอดคล้องกับงานวิจัยของนายแพทย์พงษ์วรพงศ์ พิเชษฐ์ เสนอบทความวิชาการ เกี่ยวกับโยคะ มีข้อสรุปว่า ปัจจุบันมีงานวิจัยทางการแพทย์จำนวนมาก ในการนำวิธีฝึกโยคะมาใช้บำบัด โรคต่างๆ รวมทั้งการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบัน เราพบว่าการฝึกโยคะได้ผลดีในการบำบัดโรคเรื้อรัง ต่างๆ เช่น โรคหอบหืด โรคแพ้อากาศ หลอดลมอักเสบเรื้อรัง โรคเบาหวาน โรคต่อมไทรอยด์เป็นพิษ โรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง โรคเส้นเลือดหัวใจตีบ โรคปวดศีรษะไมเกรน โรควิตกกังวล โรคนอนไม่ หลับ โรคซึมเศร้า โรคกระเพาะอาหาร โรคลำไส้ใหญ่อักเสบเรื้อรังบางชนิด โรคข้อและ กระดูก โรคปวด เรื้อรัง โรคลมชัก การฝึกโยคะเป็นการฝึกโยคะแบบ Stretching Exercise ร่วมกับการฝึกการหายใจ และการฝึกสมาธิ ช่วยให้เกิดการผ่อนคลายและจิตสงบ มีสติมากขึ้น ลดความเครียดลงได้ ซึ่งความเครียด เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งของโรคเรื้อรังต่างๆ การฝึกโยคะช่วยปรับความสมดุลในการทำงานของระบบ ประสาทอัตโนมัติ จึงมีผลทำให้โรคต่างๆ มีอาการดีขึ้นมากและ ใช้ยาลดน้อยลงในรายที่มีอาการไม่มาก การฝึกโยคะทุกวันนี้ทำให้อาการของโรคหายไปโดยไม่ต้องใช้ยา โยคะคือการฝึกวินัยต่อร่างกายและ จิตใจ มุ่งไปที่การประสานกลมกลืนกับของระบบต่างๆของชีวิตโดยอาศัยเทคนิคหลายๆอย่างประกอบ

กันทั้งอาสนะ(การฝึกท่าทางกาย)การหายใจ และสมาธิดังที่ อธิบายความหมายของโยคะไว้ว่า โยคะ คือ ภูมิปัญญาอัน นิรันดร์ของอินเดีย มีหลักฐานเกี่ยวกับโยคะตั้งแต่สมัยอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ เมื่อราว 3,000 ปีก่อนคริสต์กาลกับประวัติศาสตร์บางคนเชื่อว่าโยคะมีมากกว่า 5000 ปีแล้ว โยคะเป็นศาสตร์ที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมอินเดียคือกำเนิดจากประเทศอินเดีย โดยมีความผูกพันกับปรัชญาและศาสนาฮินดู (สิริพิมล อัญชลีสักการ, 2548)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ดั้งเดิมหรือ โยคะดั้งเดิมซึ่งเป็นโยคะท่าพื้นฐาน อาทิ โยคะฟลาย เพิ่มความยืดหยุ่นร่างกายด้วยท่วงท่าร่าวกับนกเหินฟ้าโยคะบอล เพิ่มความสนุกในการเล่นโยคะด้วยการใช้บอลยักษ์เป็นอุปกรณ์เสริม หรือโยคะร่อน เพิ่มอุณหภูมิช่วยรีดไขมันออกจากร่างกายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งโยคะเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของ “รูปร่าง” ภายนอก แต่ถ้าหากใครกำลังมองหาแนวทางฝึกโยคะเพื่อมุ่งสู่ความเปลี่ยนแปลงของ “จิต” แล้ว “โยคะภาวนา” เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่น่าลองค้นหาคำตอบและพิสูจน์ด้วยตนเอง การเลือกเล่นโยคะในแบบที่ชอบ การเล่นโยคะรูปแบบไหนที่เหมาะสมกับตนเองในเมื่อโยคะมีมากมายหลายประเภท การเลือกฝึกโยคะให้เหมาะสมกับตนเองจึงอาจสร้างความมุ่งมั่นให้กับผู้ที่กำลังจะเริ่มค้นคว้าใหม่ เพื่อให้เข้าใจรูปแบบของโยคะทั้งที่มีมาแต่ดั้งเดิมและโยคะสมัยใหม่ได้ชัดเจนขึ้น

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติโยคะสมาธิเป็นการส่งเสริมการพัฒนากายและจิตของตนเองอย่างดี ซึ่งมีแนวคิดที่สร้างคุณค่าการฝึกโยคะเป็นลักษณะการส่งเสริมในลักษณะของการให้ความรู้เพื่อกระตุ้นให้เกิดมิติการเรียนรู้การสนับสนุนในด้านของการฝึกโยคะ นอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงและขยายกิจกรรมโยคะสมาธิให้กว้างขวางออกไป ดึงดูดชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมโยคะภาวนาก่อนให้เกิดสมาธิ

เอกสารอ้างอิง

จำเนียร แสงสิน.การศึกษาเปรียบเทียบสมาธิในคัมภีร์โยคสูตรกับคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสันสกฤต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.

วีระพงษ์ ไกรวิทย์. (2548). โยคะกับการพัฒนามนุษย์. มูลนิธิหมอชาวบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.

สิริพิมล อัญชลีสักการ. (2548). โยคะวัยรุ่นสำหรับฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง. วารสารกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, ประเทศไทย, ปี ที่ 3 ฉบับที่ 2.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. โยคะเพื่อสุขภาพ. (ออนไลน์), ใน <http://drict.nrct.go.th/index.php> , ข้อมูลเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2562.

การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย

พระภิญโญ ตสฺสนาโม, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

มนุษย์โดยธรรมชาติเป็นคนมีเหตุมีผลปรารถนาการมีชีวิตที่ดี จะมีมนุษย์เพียงส่วนน้อยที่เป็นคนไม่ดี แต่เนื่องจากสังคมมนุษย์โดยธรรมชาติไม่มีกฎหมาย ไม่มีผู้บริหารและไม่มีตุลาการ ดังนั้นคนไม่ดี แม้จะมีจำนวนน้อยก็อาจก่อให้เกิดสภาวะที่ไม่พึงปรารถนา เช่น สภาวะสงครามได้เช่นกัน มนุษย์จึงประสงค์ที่จะจัดสภาพสงครามนั้น เพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ในการบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ และกติกากในการอยู่ร่วมกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สังคมมนุษย์ทุกสังคมจึงประกอบไปด้วยกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน โดยผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบในการลงโทษ ผู้ละเมิดกฎระเบียบที่ตนบัญญัติขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างผู้นำให้มีความเข้มแข็งสามารถปกป้องคุ้มครองสมาชิกในสังคมแต่เพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น อำนาจจากความเข้มแข็งของผู้นำในการกำหนดกฎระเบียบให้ผู้ที่ปกครองปฏิบัติตามและมีอำนาจสิทธิ์ขาดที่จะลงโทษผู้ละเมิดได้จริงจึง มีประสิทธิภาพสูงสุดล้วนนำไปสู่การเสริมสร้างอำนาจของผู้นำเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการดำรงภาวะผู้นำอย่างมั่นคงตลอดไป

คำสำคัญ : ผู้นำทางการเมืองที่ดี, ระบอบประชาธิปไตย

PROMOTING GOOD POCITICAL LEADERSHIP IN DEMOCRACY

Phra Pinyo Tassanamo, Dr.

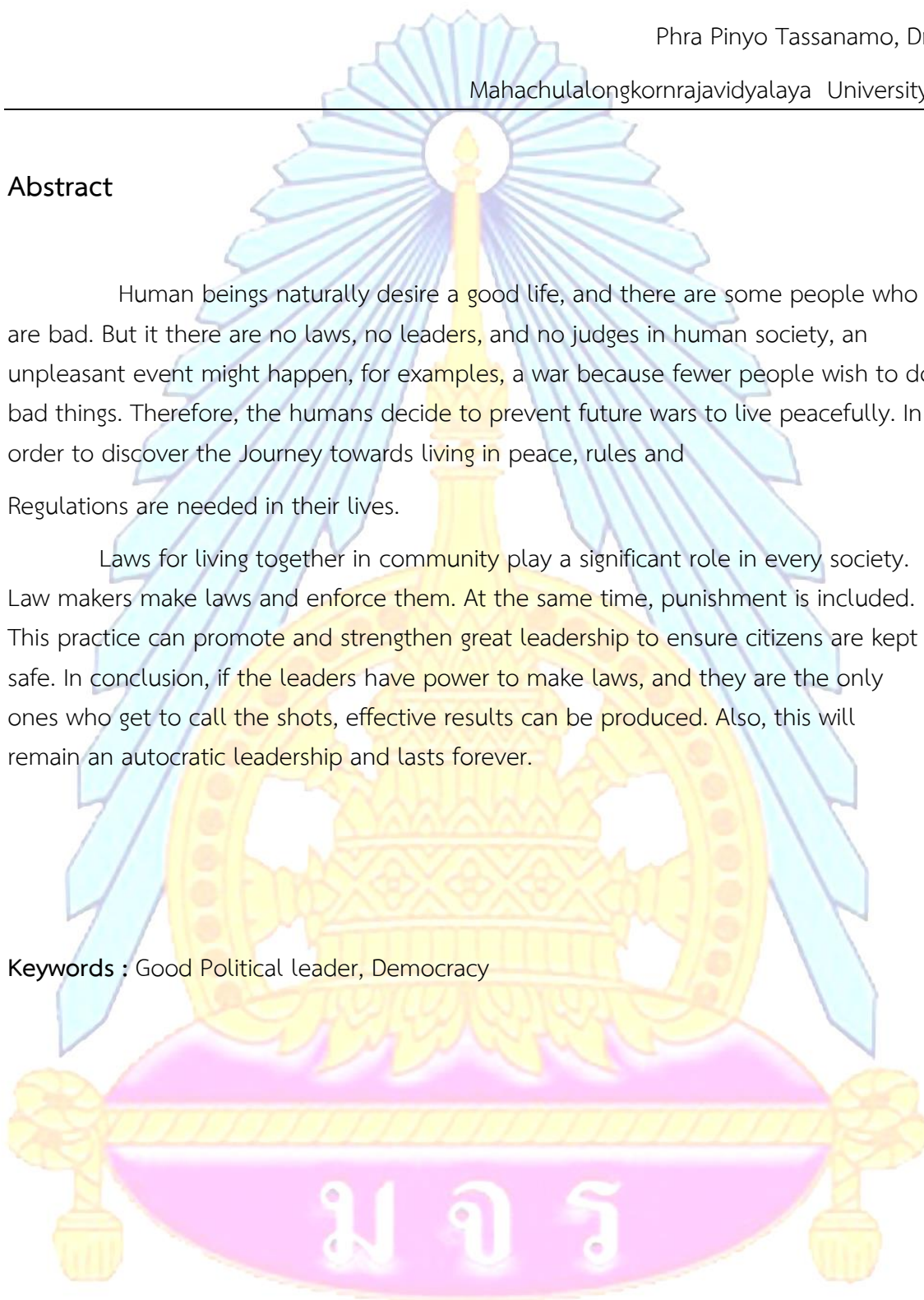
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Abstract

Human beings naturally desire a good life, and there are some people who are bad. But if there are no laws, no leaders, and no judges in human society, an unpleasant event might happen, for examples, a war because fewer people wish to do bad things. Therefore, the humans decide to prevent future wars to live peacefully. In order to discover the Journey towards living in peace, rules and Regulations are needed in their lives.

Laws for living together in community play a significant role in every society. Law makers make laws and enforce them. At the same time, punishment is included. This practice can promote and strengthen great leadership to ensure citizens are kept safe. In conclusion, if the leaders have power to make laws, and they are the only ones who get to call the shots, effective results can be produced. Also, this will remain an autocratic leadership and lasts forever.

Keywords : Good Political leader, Democracy

1.บทนำ

พื้นฐานทางจริยธรรมของประชาชนและผู้นำทางการเมืองถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ (Beerbohm, 2012; Kane and Patapan 2012, 58-64) กล่าวคือ ถึงแม้ว่าการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย แต่การทำให้ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองดังกล่าวมีศักยภาพจนเป็นที่เชื่อมั่นและไว้วางใจของประชาชนนับว่ามีความสำคัญไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ (Malan and Smit, 2001, 135) และการที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือของอำนาจทางการเมืองได้นั้น บุคคลที่เข้าไปมีอำนาจทางการเมืองต่าง ๆ แทนประชาชนที่เรียกว่า “ผู้นำทางการเมือง” จะต้องแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ถึงความมีจริยธรรมและการปฏิบัติงานที่ดี โดยเฉพาะการแสดงออกเชิงพฤติกรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความซื่อตรง การวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ตลอดจนความเคร่งครัดและการแสดงว่ามีความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถรับรู้และสัมผัสได้ การทำให้พฤติกรรมเหล่านี้มีอยู่ในวิถีการปฏิบัติงานตามครรลองประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าผู้นำทางการเมืองที่พวกเขามอบหมายให้เข้าไปใช้อำนาจแทนมีความเป็นมืออาชีพและมีความเป็นผู้ทรงเกียรติเพียงพอที่พวกเขาจะไว้วางใจให้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่อไปได้ (Elgie, 2014, 140-142) การมีกฎหมาย กฎระเบียบ ประเพณีปฏิบัติ รวมถึงการสร้างองค์กรและกลไกการเสริมสร้างและควบคุมจริยธรรม และการปฏิบัติงานผู้นำทางการเมืองจึงเป็นแนวทางที่ประเทศประชาธิปไตยทั่วไปให้ความสำคัญ (Kane and Patapan, 2012, 97-100)

กลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแทนในการรักษาอำนาจการควบคุมของประชาชนต่อผู้นำทางการเมือง เพื่อให้ผู้นำทางการเมืองรับผิดชอบต่อประชาชนคือ การเลือกตั้ง (Elections) โดยความจริงแล้วสังคมประชาธิปไตยได้สร้างสรรค์ความไม่มั่นคงให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งเหล่านี้จะต้องผ่านการเลือกตั้งใหม่ เมื่อครบวาระหรือตามกติกาของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องระมัดระวังอยู่เสมอว่าจะต้องมีผลงานที่รับผิดชอบต่อความต้องการของประชาชน มิฉะนั้นอนาคตในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะหมดสิ้นลง เมื่อประชาชนไม่เลือกกลับเข้ามาใหม่ อาจกล่าวได้ว่ากลไกนี้เป็นมาตรการสำคัญของประชาชนที่จะควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของผู้ปกครอง เมื่อใดที่ผู้ปกครองไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะถอดถอนผู้ปกครองได้

ดังนั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแทนจึงต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ดำรงตำแหน่งเข้ามาเสนอตัวแข่งขันอำนาจของประชาชนจะปรากฏก็ต่อเมื่อประชาชนมีอำนาจที่จะเลือกกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเหนือกลุ่มอื่น เพื่อให้รับผิดชอบต่อหน้าที่ในการปกครอง ด้วยเหตุนี้สังคมประชาธิปไตยจึงต้องพัฒนาให้ประชาชนมีโอกาสพิจารณาเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองที่ดีของตน

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ในมาตรา 76 วรรค กำหนดให้ “รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว” คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2559

แนวทางการเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างกลไก ซึ่งสถาบันในลักษณะที่เป็นมาตรการกฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และ/หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และในลักษณะที่เป็นการก่อตั้งองค์กรหรือกลไกเฉพาะทำหน้าที่กำกับ ควบคุม หรือข้อบังคับให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยการคัดเลือก (1) ประเทศที่มี “ประชาธิปไตยก้าวหน้า” ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลจัดอันดับของ The World Audit ปีล่าสุด และ (2) ประเทศที่ “ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองในระดับสูง” ซึ่งพิจารณาจากคะแนนและอันดับความเชื่อมั่นที่ปรากฏในรายงานของ The World Economic Forum ปีล่าสุด (ค.ศ. 2015-2016) ควบคู่กับระดับของการคอร์รัปชันและความโปร่งใสของการบริหารงาน จากการสำรวจข้อมูลล่าสุด (ค.ศ. 2015) โดย Transparency International จากทวีปต่าง ๆ เป็นกรณีศึกษาจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ ออสเตรเลีย และอูรุกวัย เพื่อทำการวิเคราะห์ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง โดยมุ่งแสวงหาคำตอบว่าประเทศที่ยกมาเป็นกรณีศึกษาทั้งสามประเทศนั้น มีการออกแบบสถาบันการเมืองเพื่อเสริมสร้างผู้นำทางการเมืองที่ดีอย่างไร ทำไมประเทศเหล่านี้จึงประสบความสำเร็จในการสร้างการเมืองที่โปร่งใส เป็นประชาธิปไตย และประชาชนให้การยอมรับในมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมือง

การส่งเสริมควบคุม และกำกับให้ผู้นำทางการเมืองมีจริยธรรมเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญมาโดยตลอด สังเกตได้จากการที่รัฐธรรมนูญฉบับถาวรแทบทุกฉบับ นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม จากผลการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมือง (Ethical Standards of Politicians) ของประเทศต่างๆ ในรายงานประจำปี ค.ศ.2015-2016 ของ The World Economic Forum (2016) ปรากฏว่าประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 118 จาก 140 ประเทศทั่วโลก แสดงให้เห็นว่าปัญหาเรื่องจริยธรรมของนักการเมืองของประเทศไทยยังคงดำรงอยู่ และแนวทางการส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ใช้อยู่ในประเทศไทยนั้นยังมีปัญหา ด้วยเหตุนี้ การสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และกลไกการส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองในประเทศที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระดับสูงคือมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมือง และมีประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าเพื่อรวบรวมเป็นองค์ความรู้สำหรับการนำไปใช้ประกอบการพิจารณา จัดทำเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีใน

ระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับประเทศไทย จึงมีความสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายหลักของบทความนี้

3. กรอบแนวคิดการเสริมสร้างผู้นำทางการเมืองที่ดี

มนุษย์แย่งเกิดในภาพทางการเมือง เพราะเป็นภาพหรือเป็นตำแหน่งที่สามารถใช้อำนาจให้คุณและให้โทษใครก็ได้ โดยชอบธรรม จากการมีอำนาจจะดึงดูดความเคารพ ความเกรงกลัวจากผู้ใต้ อำนาจ ทรัพย์สิน ลาภ ยศ ก็จะมีตามมา การอธิบายในลักษณะที่สัมพันธ์กับกระแสวัฒนธรรมมักจะใช้เป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ เมื่อพูดถึงอำนาจทางการเมืองและภาพทางการเมืองที่สร้างปัญหาแก่สังคม มักจะเป็นภาพของนักการเมืองที่ปราศจากคุณธรรม และจริยธรรมของความเป็นนักการเมืองที่ดี 7 เมื่อบุคคลถูกคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคมบุคคลนั้นจะมีตัวตนทางสังคม (Social Self) ตามแบบที่สังคมกำหนดให้เป็นและต้องแสดงบทบาทตามที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ สังคมจะรับรู้ความมีอยู่ของบุคคลตามตำแหน่งหรือสถานภาพที่ได้รับจากความสำเร็จ เพราะฉะนั้น ความเป็นตัวตนทางสังคม คือภาวะคล้ายตัวตนตามที่ตนส่องกระจกเห็นว่า สังคมกำหนดให้ตนเป็นอะไร มีบทบาทอย่างไร โดยนัยนี้สังคมคือตัวกระจกส่องเงาให้บุคคลรับรู้ตัวตนของตนนั้นเป็นอย่างไร (ศ.ดร.จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์, 2562) และนักการเมืองควรจะวางตนเป็นต้นแบบที่ดี (Archetype) ของสังคม นักการเมืองคือบุคคลที่สาธารณชนจับตามองและให้ความสนใจตลอดเวลา สื่อสารมวลชนประเภทสือรายวัน (Daily Newspaper) จะรายงานข่าวหรือเรื่องราวต่าง ๆ ของนักการเมืองอยู่เสมอ

ในทางพระพุทธศาสนา ภาพของการเป็นนักการเมืองถือว่าเป็นกายภาพ ดำรงตำแหน่งเป็นนักการเมืองย่อมเกิดจากการสมัครใจและการแต่งตั้งของประชาชน กล่าวคือนักการเมืองต้องเป็นคนี่ประชาชนชื่นชอบ มีคุณลักษณะมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม และดำรงชีพด้วยค่าจ้างจากประชาชน ปัญหาของนักการเมืองคือการยึดติดในตำแหน่ง การหลงยึดติดในตำแหน่งคือการไม่ยอมสละทิ้งภาพ การยึดติดกับภาพหรือตำแหน่งทางสังคม สามารถลดลงได้ด้วยการทำใจรู้จักให้ รู้จักปล่อยวางและบำเพ็ญสมาธิ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า

อุปาทาน (การยึดติด) เป็นแรงผลักดันให้เกิดภาพ คือการเกาะติดอยู่กับตำแหน่งโดยไม่ปล่อย อาจจะวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า เพราะความกลัวต่อความมั่นคง จึงมีการยึดติดเพราะความกลัวต่อการสูญเสียหลักประกันความมั่นคงในชีวิต มนุษย์จึงมักจะยึดติดอยู่กับตำแหน่งที่ได้รับมาโดยไม่ปล่อย เมื่อถึงเวลาควรปล่อย การยึดติดในสถานภาพอาจจะเนื่องมาจากความเคยชิน เช่น ความเคยชินกับความสะดวกสบายในชีวิตเพราะมีผู้คอยให้การปรนนิบัติรับใช้ จึงทำให้มนุษย์ไม่ปล่อยวางจากตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม ที่สังคมให้ความเคารพเกรงกลัว แต่ความเคยชินก็เป็นอุปาทานอย่างหนึ่งและเป็นนิสัยที่เกิดขึ้นจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตตามปกติของมนุษย์ นิสัยของมนุษย์จึงพัฒนาตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

หลักของแนวคิดที่มีต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของงานวิจัยในอดีตวางอยู่บนสมมติฐาน ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ สมมติฐานกลุ่มแรกเป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งความ

สนใจที่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง ผู้นำที่มีตำแหน่งทางการเมืองในระดับสูง เช่น นายกรัฐมนตรี สมาชิก รัฐสภา ฯลฯ โดยมีสมมติฐานว่า ผู้นำทางการเมืองที่ดีคือผู้นำทางการเมืองที่ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน ของตำแหน่งที่มีการกำหนดไว้ (Edinger 1975; Helms 2005) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาตาม แนวทางนี้ยืนยันตรงกันว่า เกณฑ์มาตรฐานของตำแหน่งที่มีการกำหนดกันไว้นั้น แท้ที่จริงแล้วมักถูก กำหนดโดยตัวผู้นำทางการเมืองที่เข้าไป คือ ครองอำนาจ ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอิทธิพล และสามารถกำหนดผลลัพธ์ของกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้ตามที่ตนต้องการ แทนที่เกณฑ์ มาตรฐานของตำแหน่งจะเป็นตัวกำกับหรือบังคับให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติตาม (Elgie 1995; Helms 2005)

สมมติฐานกลุ่มที่สองเป็นแนวทางที่เห็นตรงกันข้ามกับสมมติฐานกลุ่มแรก โดยงานวิจัยใน กลุ่มนี้เชื่อว่ากฎเกณฑ์เป็นตัวกำกับและควบคุมพฤติกรรมของผู้นำทางการเมือง เนื่องจากผู้นำทางการเมือง แม้จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในระดับสูงแต่ยังจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนตลอดจนองค์กร ทางการเมืองและกลุ่ม/องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่สามารถตัดสินใจ หรือดำเนินการใด ๆ ได้โดยอิสระ แต่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือกรอบกติกาที่สังคมการเมืองนั้น ๆ ร่วมกันสร้างขึ้น (North 1990; Sheffer 1993)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎเกณฑ์หรือกรอบกติกาที่สังคมการเมืองร่วมกันสร้างขึ้นนั้นอาจ แตกต่างกันไปตามบริบทและค่านิยมความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างไปตามบริบทและค่านิยมความเชื่อ พื้นฐานที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และอาจมีการแปรเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา สมมติฐานกลุ่มที่ สามที่ใช้แนวคิดในการอธิบายภาวะผู้นำทางการเมืองจึงไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานที่เชื่อว่ากฎเกณฑ์หรือ กรอบกติกาจะเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยตรง แต่ความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองกับกฎเกณฑ์นั้นจะอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานที่ (Carrier 2016; Elgie 1995) ภายใต้มุมมองเช่นนี้ ภาวะ ผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองจะแปรผันไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมการเมืองจะแปรผัน ไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมการเมืองนั้นๆ เช่น ในประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษจะมีแนวโน้มไปใน แนวทางที่ยึดตัวผู้นำเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่ในประเทศอิตาลีและญี่ปุ่นพรรคการเมืองจะมีบทบาทมาก ในการสร้างและกำกับภาวะผู้นำทางการเมือง ส่วนในสหรัฐอเมริกาและเยอรมนี พฤติกรรมของผู้นำทาง การเมืองมักจะเป็นผลผลิตของการต่อสู้แข่งขันระหว่างกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่ต้องการเข้ามาร่วมแบ่งปัน การใช้อำนาจตัดสินใจทางการเมือง เป็นต้น (Elgie 1995; 2004, 142)

4. บทสรุป

การสำรวจแนวคิด ที่มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจแนวทางในการเสริมสร้างภาวะ ผู้นำทางการเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างผู้นำทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยที่ดีของประเทศที่มีประชาชนได้รับความเชื่อมั่นว่าผู้นำทางการเมืองนั้นจำเป็นต้อง ตระหนักอยู่เสมอว่า จะต้องนำมาซึ่งชีวิตที่ดี มีสุข เป็นชีวิตที่มีเสรีภาพและความเสมอภาค มีความ เชื่อมั่นต่อมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองในระดับสูงๆ และมีประชาธิปไตยที่ก้าวหน้า การ

บัญญัติเกี่ยวกับหลักการเรื่องจริยธรรม รวมถึงแนวทางการส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นหมวดหรือมาตราโดยเฉพาะ

ดังนั้นปัจจัยความสำเร็จที่สามารถสร้างและส่งเสริมผู้นำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีจนเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้นั้นมีหลัก 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก การอาศัยโครงสร้างทางการเมืองและการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจการเมืองหลักตามรัฐธรรมนูญเป็นกรอบในการกำกับการทำงานของตัวแทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนมิให้ใช้อำนาจตามอำเภอหรือใช้อำนาจในลักษณะที่มีการก้าวทาบซ้อนทับซ้อนกันจนขาดประสิทธิภาพ

ประการที่สอง องค์กรเฉพาะที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของนักการเมืองและหน่วยงานภาครัฐที่เป็นระบบและมีความชอบธรรมในการกำกับและสนับสนุนให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถแสดงบทบาทและทำหน้าที่ตามขอบเขตของอำนาจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ตรวจสอบได้และมีสำนึกรับผิดชอบ

ประการที่สาม บทบาทของพรรคการเมือง สื่อมวลชน และองค์กรภาคประชาสังคมในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่ช่วยหนุนเสริมให้แนวทางที่ปรากฏในรูปกฎระเบียบและองค์กรหรือกลไกการตรวจสอบสามารถบังคับใช้และนำไปสู่กระบวนการในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม บทเรียนและปัจจัยความสำเร็จดังกล่าวว่าการมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรภาครัฐในระบอบประชาธิปไตยที่ดีต้องมีกลไกควบคุมในด้านกฎเกณฑ์ กติกาและองค์กรที่ขับเคลื่อนทำงานได้จริงและมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศ ซึ่งมีประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็งพอและประชาชนยังไม่เชื่อมั่นในมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองอย่างประเทศไทยเจ้าของอำนาจอธิปไตย

5. ข้อเสนอแนะ

จึงมีข้อเสนอแนะทางการส่งเสริมผู้นำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีที่ควรพิจารณาสำหรับประเทศไทย ดังนี้

ประการแรก ความสัมพันธ์ทางอำนาจหลักตามรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำกับการทำงานของตัวแทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชน มิให้เกิดการใช้อำนาจได้ตามอำเภอใจหรือใช้อำนาจในลักษณะที่มีการก้าวทาบซ้อนทับซ้อนกันจนขาดประสิทธิภาพ และทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น

ประการที่สอง การสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองโดยการกำหนด ทั้งในรูปกฎหมายและ ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง ร่วมกับการสร้างองค์กรและกลไกการส่งเสริมและควบคุมการใช้อำนาจและ การปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อขับเคลื่อนผลักดันหลักการดังกล่าวให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ทั้งนี้บุคคลหรือองค์กรที่ต้องนำหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่กำหนดขึ้นไปปฏิบัติใช้เป็นผู้กำหนดเองเพียงฝ่ายเดียว แต่จะต้องอาศัยกระบวนการที่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวางและมี

ความหมาย ในขณะเดียวกัน การขับเคลื่อนกลไกและ การทำงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและควบคุมการใช้อำนาจและการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องมีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ด้วยเช่นกัน

ประการที่สาม การปฏิรูปกระบวนการทางการเมืองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนในการส่งเสริมและควบคุมการใช้อำนาจและการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ ทั้งนี้ รัฐบาลควรมีการหนุนเสริมการปฏิรูปดังกล่าว โดยการผลักดันให้มีการตรากฎหมายที่มุ่งส่งเสริมบทบาทของประชาชนภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนในการต่อต้านการทุจริตและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารรัฐกิจตามแนวทางที่ประสบผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้รัฐบาลอาจพิจารณาจัดตั้งคณะกรรมการหรือผู้ตรวจราชการในระดับพื้นที่ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเพื่อทำหน้าที่หนุนเสริมกระบวนการตรวจสอบโดยกลไกภาครัฐอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและมีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป สังคมใดก็ตามถ้าได้ผู้นำที่ดี เป็นผู้นำที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม ปัญหาของประชาชนแม้จะไม่รุนแรงเพียงใด ก็มีโอกาที่จะแก้ไขได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการด้อยการศึกษา ปัญหาความยากจน ปัญหาความเจ็บป่วยและปัญหาการด้อยการพัฒนาทั้งหลาย ปัญหาเหล่านี้จะลดน้อยลงเมื่อได้ผู้นำที่ดีเข้ามาทำการปกครอง นอกจากปัญหาที่ร้ายแรงจะได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ผู้นำที่ดีจะส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นระบบประชาธิปไตยจึงเป็นระบบการเมืองที่ส่งเสริมให้ประชาชนปลดปล่อยจากความยากจนอดอยากและส่งเสริมให้ประชาชนมีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. ศ.ดร.ปรัชญาทางสังคมแห่งพระพุทธศาสนา. (2562) ชุดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาสังเคราะห์ชุดที่ 1 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร. นนทบุรี: นิธิธรรมการพิมพ์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. ศ.ดร. (2562) การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมา.
- Beerbohm, Erie 2012. In our name: The ethics of democracy. Princeton. NJ: Princeton University Press.
- Carrier. Martin, 2016. Executive politics in semi-presidential regimes: Power distribution and conflicts between presidents and primeministers. Lanham, MD : Lexington Books.
- Edinger, Lewis J. 1975. Approaches to the comparative analysis of political leadership. Comparative Politics 7 (2) : 253-269.
- Elgie. Robert. 2014. The institutional approach to political leadership. In Good democratic leadership. On prudence and judgment in modern democracies, eds.
- John Helms, Ludger, 2005. Presidents, prime ministers and chancellors : Executive leadership in western democracies. New York: Palgrave.
- Kane, John and Haig Patapan. 2012. The democratic leader : How democracy defines, Empowers, and limits its leaders. New York : Oxford University Press.

ผู้นำในยุค AI ตามแนวทางวิถิปุทธ

นายณรา บรรลิตชิตกุล*

บทคัดย่อ

เมื่อโลกกำลังก้าวสู่ความการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่เรียกว่ายุค AI ซึ่งเป็นการใช้ฐานข้อมูลต่างๆ ป้อนผ่านโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ หรือหุ่นยนต์ ที่มีสมองกลเหมือนสมองของมนุษย์ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูง สามารถประมวลผลข้อมูลพร้อมวิเคราะห์และจัดเก็บได้เป็นจำนวนมาก และรวดเร็ว โดยสามารถนำมาใช้แทนการทำงานของมนุษย์ได้ในหลายภาคส่วนโดยเฉพาะภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ทำให้หลายๆ คนเกิดความวิตกกังวลกลัวว่าจะถูกแย่งงานในอนาคตอันใกล้ แต่โดยหลักแห่งความเป็นจริงมนุษย์คือสัตว์สังคม ยังคงต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ต่อกัน มีความรู้สึก รวมถึงขบวนการคิดที่ซับซ้อนกว่า จึงเป็นที่มาของผู้นำในยุค AI เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการให้ทรัพยากรบุคคลสามารถทำงานร่วมกับการก้าวหน้าพัฒนาทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ระบบสมองกลจะมีความสามารถเพียงใดก็ยังต้องอาศัยมนุษย์เป็นผู้ควบคุมและป้อนข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำจะเป็นคนช่วยวางแผนยุทธศาสตร์ สร้างกลยุทธ์ และผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าถึงเทคนิคต่างๆ ในการสร้างผลประโยชน์จากระบบ AI ภายใต้กรอบคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวทางที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสอนหลักธรรมเกี่ยวกับผู้นำไว้หลายประการโดยเฉพาะการครองคน ครองคน และครองงาน ซึ่งผู้นำยุคใหม่จะนำแนวทางหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เสมอ จึงเป็นที่มาของผู้นำในยุค AI ตามแนวทางวิถิปุทธ

คำสำคัญ : ผู้นำ, ยุคAI, วิถิปุทธ

* สำนักงานกฎหมาย ปี.แอล.ซี 57/106 ซอยมาเจริญ 3 ถนนมาเจริญ แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

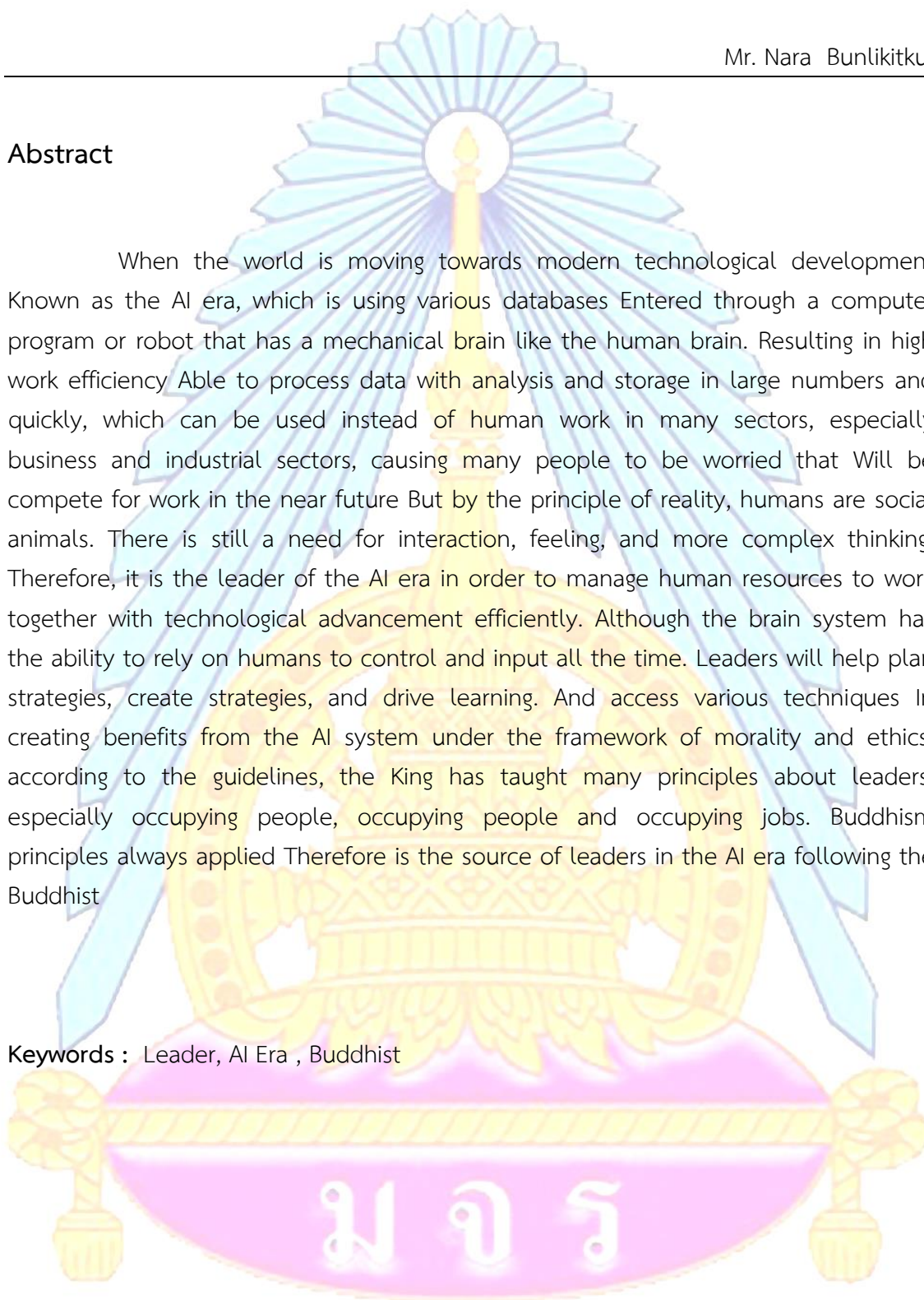
THE LEADRE IN THE AI ERA FOLLWING THE BUDDHIST

Mr. Nara Bunlikitkul

Abstract

When the world is moving towards modern technological development Known as the AI era, which is using various databases Entered through a computer program or robot that has a mechanical brain like the human brain. Resulting in high work efficiency Able to process data with analysis and storage in large numbers and quickly, which can be used instead of human work in many sectors, especially business and industrial sectors, causing many people to be worried that Will be compete for work in the near future But by the principle of reality, humans are social animals. There is still a need for interaction, feeling, and more complex thinking. Therefore, it is the leader of the AI era in order to manage human resources to work together with technological advancement efficiently. Although the brain system has the ability to rely on humans to control and input all the time. Leaders will help plan strategies, create strategies, and drive learning. And access various techniques In creating benefits from the AI system under the framework of morality and ethics, according to the guidelines, the King has taught many principles about leaders, especially occupying people, occupying people and occupying jobs. Buddhism principles always applied Therefore is the source of leaders in the AI era following the Buddhist

Keywords : Leader, AI Era , Buddhist

1. บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันเราจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีนำสมัยอย่าง AI เข้ามามีบทบาทกับสังคมมนุษย์ในหลายๆ ภาคส่วน โดยเฉพาะในส่วนของภาคอุตสาหกรรม จะได้พบเห็นข่าวสารและการคาดการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (artificial intelligence) อยู่แทบทุกหนแห่ง ซึ่งมีการพยากรณ์ความเป็นไปได้ต่างๆ มากมาย ทั้งในทางบวกและทางลบ ตั้งแต่ความเป็นไปได้ที่ AI จะสร้างการทำงานโดยอัตโนมัติ (automation) และการทำงานอย่างอิสระ (autonomy) มักจะถูกใช้แทนที่กันและกันอยู่เสมอ ทั้งภาครัฐบาลและภาคธุรกิจในประเทศต่างๆ ต่างก็ทุ่มงบประมาณและเงินทุนมากมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาโครงการด้าน AI ที่ส่งผลให้สาธารณชนเริ่มเกิดความกังวล ไม่ไว้วางใจไปจนถึงเกิดความหวาดกลัวต่ออนาคตความก้าวหน้าด้าน AI ที่กำลังก่อตัวโดยจากการวิจัยสำรวจและคาดการณ์ของ IFR (the International Federation of Robotics) พบว่าในปี 2016 มีอัตราการจำหน่ายหุ่นยนต์เพื่อมาใช้ในระบบอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าตัวและคาดการณ์ว่าในปี 2020 ทั่วโลกจะมีการใช้หุ่นยนต์ในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า 3 ล้านตัว รวมถึงธุรกิจการบริการขนาดใหญ่อย่างเว็บไซต์ค้าปลีกขนาดใหญ่อย่าง Amazon เองก็เป็นผู้ริเริ่มรายแรกๆ ที่นำเทคโนโลยีทางด้าน AI มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมในการขนส่งสินค้า และเริ่มพัฒนามาใช้กับโดรนในการจัดส่งสินค้า แทนการส่งโดยใช้มนุษย์ จนถึงผู้ประกอบการรายใหญ่ในโลกออนไลน์อย่าง Google และ Facebook ก็ได้เปิดให้ AI เข้ามามีส่วนหลักในการทำงานของบริษัททั้งสองมาระยะหนึ่งแล้ว นอกเหนือจากในภาคบริการ และโลกออนไลน์ ในภาคอุตสาหกรรมอย่างการผลิตรถยนต์รายใหญ่ในโลกหลายค่ายก็หันมาใช้ระบบ AI ในขั้นตอนการผลิตรถยนต์ การพัฒนาทุนมนุษย์จึงเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงตามวิวัฒนาการที่ก้าวหน้าตลอดเวลา โดยเฉพาะการสรรสร้างผู้นำที่สามารถบริหารและจัดการในยุค AI อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นำไม่จำเป็นต้องเกิดจากความเชี่ยวชาญทางด้าน machine learning หรือด้าน AI เสมอไป หากแต่จำเป็นต้องอาศัยบุคคลผู้มีวิสัยทัศน์มีความสามารถกำหนดแผนยุทธศาสตร์ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม รวมทั้งผลักดันบุคลากรหลากหลายประเภทในการทำงานร่วมกัน สร้างสมดุลระหว่างความจำเป็นทางเทคโนโลยีและผสมผสานทรัพยากรบุคคล ไปจนถึงการกำหนดขอบเขตด้านจริยธรรม และคอยดูแลทิศทางการพัฒนาจากจุดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไปยังจุดสูงสุดตามศักยภาพในอนาคต และการนำหลักวิถีพุทธมาประยุกต์ใช้กับการทำงานในยุค AI นั้นเป็นสิ่งสำคัญในสังคมปัจจุบัน เพราะผู้นำในเชิงพุทธนั้น คือ ผู้นำที่มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถรับผิดชอบในการทำงาน มีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความยุติธรรม มีหัวใจพระพรหม รู้รักสามัคคี มีความเสียสละ ไม่มีมานะทิฐิ ปราศจากอคติ ซึ่งคุณธรรมต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีอยู่ในตัวของผู้นำ เพราะจะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ด้วยการบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงาน ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่มีการผสมผสานระหว่างมนุษย์กับ

ความเจริญทางเทคโนโลยีให้เกิดความสมดุลตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่าการที่เป็นผู้นำในยุค AI ที่สมบูรณ์แบบนั้น ต้องเป็นผู้นำในยุค AI ตามแนวทางวิสุทธิ

2. ความหมายของผู้นำ

คำว่า ผู้นำ เป็นการมองเห็นที่ตัวบุคคลมักจะได้อินคำพูดที่ใช้เรียกแทนผู้นำในทิศทางที่แตกต่างกันและมีขอบเขตที่กว้างขวางตามทัศนะของผู้พบเห็น นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้ให้ความสนใจศึกษามาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นการศึกษาถึงความมีอำนาจ ความสามารถของ บุคคลที่สามารถสั่งการในการบริหารให้ผู้อื่นร่วมกันทำงานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จ ผู้นำเป็นทรัพยากรบุคคลสำคัญยิ่งในการบริหารและการจัดการทั้งภาครัฐและเอกชนที่สามารถชี้แนะให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายขององค์การ

ความหมายของคำว่า “ผู้นำ” สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มหลายๆ คนที่มีอำนาจอิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคน ให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือ คำสั่งของเขาได้ ผู้มีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติงาน หรือพฤติกรรมของผู้อื่นภาวะผู้นำ เกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมากน้อยของอำนาจอิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคน 2) ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ผู้นำแตกต่างจากหัวหน้า หรือผู้บริหาร คนสองคนนี้อาจเป็นคนเดียวกันก็ได้แต่ไม่จำเป็นต้องเสมอไป หัวหน้าหรือผู้บริหารบางคนอาจมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งแต่ไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริงของกลุ่ม ผู้นำที่แท้จริงอาจเป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่หัวหน้า หรือผู้บริหาร แต่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีความสามารถจูงใจคนให้ประพฤติปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการ หรือ คำสั่งของตนได้ทั้งๆ ที่ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งใดๆ (ภิญโญ สาร, 2526)

ส่วนผู้นำที่มีบทบาทหรืออำนาจโดยตำแหน่ง เช่น หัวหน้าของหน่วยงาน หรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดในหน่วยงานนั้นๆ โดยเฉพาะผู้นำในทางการบริหารงานแล้วจะประจักษ์ชัดเจนว่าผู้นำขององค์การหรือหน่วยงาน คือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานนั้นๆ เมื่อพิจารณาในแง่ของกลุ่มผู้นำ คือผู้ที่บริหารงานของกลุ่มโดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกการจูงใจการริเริ่มและการประสานงานภาระหน้าที่ของผู้นำเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการเป็นส่วนใหญ่พฤติกรรมของผู้นำดำเนินไปได้ก็โดยอาศัยอำนาจบาปมีเป็นเครื่องมือ ส่วนผู้นำโดยคุณสมบัติ คือการใช้อิทธิพลหรืออำนาจบาปมีในตนสร้างความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ตามในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อชักจูงใจให้ร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายเดียวกัน (สมพงษ์ เกษมสิน, 2526) นอกจากนี้ผู้นำจะต้องบุคลิกลักษณะคุณสมบัติเด่นกว่าผู้อื่นในกลุ่มและมีอิทธิพลมากกว่าบุคคลอื่นๆ ในหน่วยงานทั้งสามารถสร้างให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานนั้นๆ ผู้นำจึงหมายถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับบทบาทเป็นผู้บริหารประสาน

ประโยชน์ในกลุ่มเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มซึ่งมีอิทธิพล มีอำนาจสามารถบังคับบัญชาบุคคลในกลุ่มให้ ปฏิบัติงานจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ รวมถึงบุคคลที่มีอำนาจในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม สามารถจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ มีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการหรือพฤติกรรมของผู้อื่นมีหน้าที่ควบคุมตรวจสอบ ประสานงาน วินิจฉัยสั่งการโน้มน้าวใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเป็นผู้ชักจูงให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องร่วมแรง ร่วมใจทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยความสมัครใจ มีความกระตือรือร้นมุ่งให้ได้ผลงานดียิ่งขึ้น ส่วนภาวะผู้นำ คือการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (กรวิวงศ์พุ่ม, 2539) ทั้งนี้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้าและเป็นผู้ตัดสินใจ เนื่องจากเป็นผู้มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือทางชั่วก็ได้ ส่วนภาวะผู้นำ คือ ศิลปะหรือ ความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นอาจเป็นผู้ร่วมงานหรือ ผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกันกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุ ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินอาจเป็นไปในทางประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ (กิติ ตยัคคานนท์, 2543)

ในทางหลักพระพุทธศาสนา ผู้นำ คือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตามหรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่พึงงาม ส่วนภาวะผู้นำ คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่พึงงาม รวมถึงผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ตามวัตถุประสงค์ของตนหรือองค์กร ซึ่งหลายคนมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำกันอยู่แล้ว เช่น เป็นผู้บริหารหน่วยงาน ผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม เจ้าอาวาส และแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้นำ คือบุคคลที่มีความสามารถใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์โดยมีอำนาจ และบารมีเป็นเครื่องมือในการชักชวนจูงใจหรือสร้างแนวทางปฏิบัติให้บุคคลอื่นเข้ามาร่วมมือกันผลักดันในภารกิจที่มีเป้าประสงค์เดียวกันเพื่อประสบความสำเร็จ โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือ อิทธิพลของตน เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนต่อกลุ่มหรือผู้ตาม โดยในทางหลักพระพุทธธรรม ถือว่าเป็นผู้มีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถ ทำหน้าที่ประสานหรือเป็นศูนย์รวมจิตใจในการนำพาให้ผู้อื่นร่วมกันไปสู่จุดหมายที่พึงงาม

3. ความหมายของยุค AI

ยุค AI คือยุคของการใช้เทคโนโลยีสมองกลคอมพิวเตอร์ที่สามารถคิดได้เสมือนมนุษย์ โดยพื้นฐานของระบบ AI คือเทคโนโลยีที่ถูกออกแบบให้มีระบบการทำงานคล้ายกับการทำงานของสมองมนุษย์ ซึ่งระบบ AI ที่ใช้กันในปัจจุบันทุกวันนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายจะเลียนแบบการทำงานให้เหมือนกับสมองมนุษย์เสียทีเดียว แต่สิ่งที่มุ่งหวังคือ “output” ของระบบ AI จะสามารถตอบโต้กับผู้ใช้ได้โดยตรง ปัจจุบันซอฟต์แวร์หลายๆ ตัวที่ขับเคลื่อนด้วยระบบ AI นั้น ต่างก็ต้องการให้ผู้ใช้ได้รู้สึกเหมือนตอบโต้กับมนุษย์ด้วยกันให้ได้มากที่สุด ซึ่งระบบ AI ที่ถูกสร้างขึ้นมาก็ไม่ได้สมบูรณ์แบบพร้อมเช่นเดียวกับมนุษย์ที่เกิดใหม่ ต่างต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ การเรียนรู้ของระบบ AI เสมือนกับมนุษย์ คือรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล แล้วนำมาประมวลผล จากนั้นก็จัดเก็บ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้งานในอนาคต ยกตัวอย่างแนวทางการเรียนรู้ของระบบ AI เสมือนเด็กคนหนึ่งที่เคยไปจับเตาแล้วรู้สึกร้อน สมองรับรู้ความเจ็บปวดก็จดจำไว้แล้วก็จะไม่ทำเช่นนั้นอีก

จากภาพแสดงถึงรูปแบบการทำงานของระบบ AI (Artificial Intelligence หรือ AI) เปรียบเสมือนวงกลมที่ซ้อนกันอยู่ 4 วง มีจุดศูนย์กลางร่วมกัน ระบบ AI คือวงใหญ่สุดอยู่นอกสุด รูปแบบการทำงานร่วมกันในแต่ละส่วนของระบบ AI ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ วงด้านในถัดมาก็คือ การเรียนรู้ของจักรกล (Machine Learning หรือ ML) ML เป็นส่วนหนึ่งของระบบ AI มีหน้าที่ในการเรียนรู้ แต่ภายใต้การทำงาน ML นั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับวงกลมถัดไปคือ การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning หรือ DL) และสุดท้ายคือวงในสุด เป็นส่วนที่ทำหน้าที่สำคัญ ที่การทำงานของทั้ง 3 วงนอกจะต้องขึ้นอยู่กับวงนี้ก็คือ โครงข่ายประสาทเทียม (Neural Networks หรือ NN) ส่วนที่เป็นหัวใจสำคัญคือ Neural Network หน้าที่หลักและชัดเจนของมันก็คือ “คิด” ให้ได้ เช่นเดียวกับความคิดของมนุษย์ การทำงานของสมองมนุษย์ เพราะสมองมนุษย์สามารถทำหน้าที่หลายๆ อย่างพร้อมกันให้ดูเป็นเรื่องง่ายดาย ในสมองมนุษย์นั้นมีระบบประสาทนับพันล้านตัวที่ทำงานเชื่อมโยงกัน และมีจุดประสานกันที่เรียกว่า synapses อีกล้านล้านจุด การที่ทุกจุดทำงานได้พร้อมกันเช่นนี้ ทำให้ระบบการทำงานของสมองมนุษย์นั้นยากที่จะเลียนแบบได้ และนั่นคือเป้าหมายที่เหล่านักวิทยาศาสตร์, นักคณิตศาสตร์ และบรรดาผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านพยายามที่จะพัฒนาระบบความรู้สึกของ Neural Network ให้ทำงานได้เหมือนกับสมองมนุษย์ (Suchaya Kesjamras, 2015) เพราะฉะนั้นจะปฏิเสธไม่ได้ว่าการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี นำมาซึ่งการเกิดบรรทัดฐานใหม่ๆ ในสังคม หรือเกิดเป็น “New Normal” ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ให้เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนได้เพิ่มมากขึ้น จนสามารถสร้างจุดเปลี่ยนสำคัญทั้งในชีวิตประจำวัน รวมทั้งในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นในมิติที่ทำให้ได้รับความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความเสี่ยงจากการถูกทดแทนด้วยขีดความสามารถและความฉลาดที่มากขึ้นของเทคโนโลยีเหล่านี้ โดยเฉพาะในฐานะฟันเฟืองสำคัญในตลาดแรงงานที่อาจจะถูกเทคโนโลยี

ต่างๆ เข้ามาทดแทน ทำให้ขณะนี้มียุคหลายๆ องค์การเพิ่มอัตราเร่งเพื่อให้สามารถก้าวข้ามการถูกหยุดชะงักจากบรรดาเทคโนโลยีทั้งหลายเหล่านี้ให้ได้ ขณะที่ในมุมมองของทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นหนึ่งในทรัพยากรสำคัญขององค์กรก็ต้องชวนชวนและพัฒนาทักษะเพื่อต่อสู้กับวิกฤติ และเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ยังเป็นที่ต้องการของตลาดท่ามกลางการเติบโตของเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือระบบ AI ที่เป็นเหมือนคลื่นสึนามิยุคภัยพิบัติที่พร้อมซัดทุกตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่อง จนมีผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลกคาดว่าจะมีอาชีพในปัจจุบันกว่า 73 ล้านอาชีพกำลังจะหายไปภายในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งตัวเลขที่สูงจนน่าตกใจนี้เป็นเครื่องกระตุ้นที่ดีให้ผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานเริ่มตระหนักถึงหายนะที่กำลังเตรียมเลื่อยขาเก้าอี้แบบฉับเดียวขาด หากยังนิ่งเฉยไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองอย่างเต็มกำลัง โดยเฉพาะหนึ่งในประเด็นต่อความกังวลว่า การพัฒนาที่ล้ำหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ ของระบบ AI จะเข้ามาแย่งงานมนุษย์ ซึ่งเป็นที่พูดถึงให้ได้ยินบ่อยๆ จนสร้างความหวาดวิตกให้กับหลายๆ คนในช่วงเวลานี้ ขณะที่นักวิชาการบางกลุ่มให้ข้อมูลสถิติย้อนหลังไปในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในยุคนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานคนในปี ค.ศ. 1900 พบว่า 40% ของแรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในภาคเกษตรกรรม แม้ทุกวันนี้เหลือคนในภาคเกษตรกรรมเพียง 2% แต่ประเด็นสำคัญคือแรงงานหรือบุคลากรในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ตกงาน แต่ได้ทำงานที่มีคุณค่าสูงขึ้น เช่น การควบคุมเครื่องจักร รวมถึงมีงานใหม่ๆ เกิดขึ้นตามความก้าวหน้าของโลกอุตสาหกรรมครั้งนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาล่าสุดว่า “การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้สร้างตำแหน่งงานใหม่ๆ ที่มากกว่าตำแหน่งงานที่ถูกทำลายหายไปเมื่อเทียบจากจำนวนตำแหน่งงานในช่วง 144 ปีที่ผ่านมา” ดังนั้นในโลกดิจิทัลและเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นในอนาคตนั้นคงไม่ได้จะมีแต่มุมด้านลบที่เกิดขึ้นเท่านั้น เพียงแต่จะพัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะเป็นบุคคลแห่งโลกอนาคตได้อย่างไร และมียุทธศาสตร์อะไรบ้างที่ต้องรีบเรียนรู้เพื่อความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโดยได้แยกให้เห็นเป็นแนวทางดังนี้

1.ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ระบบ AI หรือเทคโนโลยี
ปัญญาประดิษฐ์นี้ เป็นเทคโนโลยีการสร้างฉลาดเทียมให้กับเครื่องจักร หรือคอมพิวเตอร์ โดยเป็นสาขาหนึ่งทางวิทยาการคอมพิวเตอร์และวิศวกรรม ผสมรวมกับศาสตร์ด้านอื่นๆ ซึ่งแตกแขนงออกเป็นหลากหลายสาขา ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning) ที่เป็นการสร้างมันสมองของระบบ AI ด้วยการใส่ขั้นตอนวิธีหรือโปรแกรมสอนให้เครื่องจักรเรียนรู้พร้อมใส่ข้อมูล (Data) ต่างๆ เข้าไปเพื่อให้เครื่องจักรสามารถเรียนรู้ ประมวลผล วิเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ และทำนายอนาคตได้ด้วยตัวเอง โดยปัจจุบันสาขานี้ถูกพัฒนาจนมีขั้นตอนประเมินชุดข้อมูล (Hidden layer) ที่ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ จนใกล้เคียงกับเครือข่ายประสาทของสมองมนุษย์ ยังมีเทคโนโลยีการพัฒนาซอฟต์แวร์ต่างๆ (Software Development) อย่างระบบการทำงานอัตโนมัติด้วยหุ่นยนต์ (Robotic Process Automatic หรือ RPA) ซึ่งเป็นการพัฒนาซอฟต์แวร์ขึ้นมาเพื่อควบคุมกิจกรรมทางธุรกิจหลากหลาย

รูปแบบด้วยคอมพิวเตอร์อย่างอัตโนมัติ ผ่านการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลต่างๆ ซึ่งเทคโนโลยีนี้จะเข้ามาทำหน้าที่แทนมนุษย์ในงานที่ต้องใช้เวลามากหรืองานที่ทำซ้ำๆ และข้อมูลปริมาณมาก รวากับเป็นพนักงานบริษัทที่ทำงานได้ 24 ชม. โดยไม่ต้องหยุดพัก เมื่อระบบ AI สามารถทำงานได้เร็วกว่าสมองคน จึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและเรียนรู้อย่างรวดเร็วกับเทคโนโลยีนี้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) และการแสดงผลข้อมูลให้เห็นภาพ (Data Visualization) โดย Big Data Analytics เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ซึ่งทำหน้าที่ค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ รวมทั้งหาสิ่งที่เชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการหาเทรนด์ทางการตลาด การหาความต้องการของลูกค้า ซึ่งถูกนำมาประกอบการพัฒนาแผนงาน การดำเนินการต่างๆ ตลอดจนการตัดสินใจทางธุรกิจ ให้มีความถูกต้อง ตรงจุด และมีประสิทธิภาพมาก ทำให้วิเคราะห์การตัดสินใจเรื่องยากๆ กับง่ายและเร็วมากขึ้น ซึ่งหลายองค์กรก็เริ่มนำเทคโนโลยีนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานทางธุรกิจ รวมถึงทักษะด้าน Data Visualization หรือทักษะในการนำข้อมูลต่างๆ มาทำให้เห็นภาพ โดยทักษะนี้จะช่วยแปลงข้อมูลเชิงเทคนิคมาอยู่ในรูปแบบของภาพ (Visual) เพื่อให้เข้าใจง่าย น่าสนใจมาก และเห็นภาพรวมของข้อมูลพร้อมอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ข้อมูลยากๆ สามารถเข้าถึงคนในหมู่มากได้แล้ว ยังเพิ่มโอกาสในการมองเห็นข้อมูลที่น่าสนใจจุดใหม่ๆ ที่อาจมองข้ามไป นับเป็นการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจอีกต่อนึงอีกด้วย จนอาจกล่าวได้ว่า Data Visualization ถือเป็นหนึ่งในทักษะของที่ทุกองค์กรเฝ้าหาในอนาคต

3. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving) แม้ว่าเทคโนโลยีจะถูกพัฒนาให้มาทำงานหลายๆ อย่างแทนมนุษย์ แต่มีอยู่สิ่งหนึ่งที่เครื่องจักรไม่สามารถทำแทนได้ และแม้ทำได้ก็ไม่ไว้วางใจให้ทำหน้าที่แทนมนุษย์ได้หมดทั้ง 100% คือหน้าที่ในการตัดสินใจ เพราะแม้ว่าระบบ AI จะสามารถคำนวณเรื่องต่างๆ ได้แม่นยำมากขึ้น เก็บข้อมูลได้มากมาย แต่ในหลายๆ เรื่องก็ยังต้องใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ในการตัดสินใจเรื่องอยู่ เช่น นายอาจใช้ระบบ AI เก็บข้อมูลหลักฐานต่างๆ เพื่อประกอบการพิจารณาคดี แต่สุดท้ายการหรือผู้ที่อำนาจในการตัดสินใจยังคงเป็นมนุษย์นี้เอง จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ทักษะที่เกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และทักษะในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem Solving) ซึ่งครอบคลุมไปถึงการเลือกคำตอบในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งจัดเป็นทักษะในกลุ่ม Soft Skill ที่หลายองค์กรค้นหาในทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ และเร่งพัฒนาบุคลากรของตนเองให้มีทักษะนี้มากขึ้น ซึ่งทักษะดังกล่าวจะช่วยให้มนุษย์สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ และตัดสินใจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามหลักตรรกะและเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล แม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะมีความซับซ้อนที่ยากจะเข้าใจโดยเฉพาะในยุคสมัยที่เทคโนโลยีและมนุษย์ทำงานคาบเกี่ยวกันในหลายระดับจนไม่สามารถใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมๆ ได้ในทุกปัญหา

4. ทักษะเรื่องคน (People Skills) ปฏิเสธไม่ได้ว่า งานเกือบทุกประเภทบนโลกล้วนต้องติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น ทักษะเรื่องคน (People Skills) จึงเป็นทักษะที่ขาดไม่ได้ที่จะช่วยให้เราสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างราบรื่น ซึ่งทักษะนี้ประกอบด้วยหลากหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น ทักษะเกี่ยวกับประสิทธิภาพส่วนตัว (Personal Effectiveness) ที่เน้นการพัฒนาตนเอง ทักษะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น (Interpersonal Skills) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Interpersonal Skills) ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะเกี่ยวกับความยืดหยุ่นในการเข้าใจผู้อื่น (Cognitive Flexibility) ที่ช่วยให้เข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น รู้จักถึงวิธีการเข้าหา (Approach) และพูดคุยกับผู้คนในแต่ละลักษณะ ตลอดจนรู้วิธีปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลได้อย่างสมบูรณ์แบบ ทักษะด้านการโน้มน้าวใจ (Negotiation Skills) ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปิดข้อตกลงทางธุรกิจในทุกๆ ครั้ง เป็นตัวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับมนุษย์อย่างมาก เพราะตราบไต่ที่ยังต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น แม้เพียงแค่ 1 คนก็ยังจำเป็นต้องใช้ทักษะเหล่านี้ เชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาชีวิต และสามารถเกิดการเรียนรู้ (Learning) ได้ตลอดทุกช่วงชีวิตผ่านวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมนำมาซึ่งความสามารถในการพัฒนาและสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ที่ทรงประสิทธิภาพมากที่สุดของการใช้ชีวิต (brandbuffet, 2019)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ยุค AI เป็นยุคที่นำระบบเทคโนโลยีสมองกลคอมพิวเตอร์ที่ได้รับการพัฒนาโดยการป้อนข้อมูลขนาดใหญ่และทำการวิเคราะห์ประมวลผลได้เท่าทันกับสมองมนุษย์ โดยนำมาใช้ในภาครัฐ ภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรมแทนแรงงานมนุษย์ ซึ่งสามารถทำงานได้เร็ว มีความแม่นยำสูง และสามารถทำงานต่อเนื่องได้ตลอด แต่เมื่อเทียบกับสมองมนุษย์แล้วระบบ AI ก็ยังมีหลายสิ่งที่ยังไม่สามารถทำแทนมนุษย์ได้ทั้งหมด โดยเฉพาะด้านทักษะต่างๆ ที่มีความซับซ้อนละเอียดอ่อนรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ต่อความเป็นมนุษย์ชาติด้วยกัน การรับมือกับระบบ AI บุคลากรในองค์กรแต่ละภาคส่วน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะต่างและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก

4. ผู้นำในยุค AI ที่พึงประสงค์

ระบบ AI เป็นเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมีฐานข้อมูลต่างๆ ในการทำงานหรือประมวลผล เพียงเพื่อเป็นแนวทาง มีหน้าที่ช่วยให้ผู้นำผานขีดความสามารถทั้งด้านการวิเคราะห์การบริหารจัดการให้เข้ากับกลยุทธ์ขององค์กรได้ และสามารถเข้าใจถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของแนวทางการปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นไปได้โดยผู้นำสร้างวิสัยทัศน์ที่นำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งวิสัยทัศน์ของผู้นำนั้นไม่ได้ทำงานเป็นสูตรสำเร็จที่ตายตัวขึ้นอยู่กับเป้าหมายขององค์กร ด้วยเหตุนี้ผู้นำในยุค AI ที่ดีนั้น จะให้ความสำคัญกับด้านบุคลากรก่อนด้านเทคโนโลยี ซึ่งอาจฟังดูผิดคาดอยู่บ้าง แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม มนุษย์จะยังคงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญสูงสุดเสมอ และยังมีบริษัทจำนวนมากคำนึงถึงการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคลที่ตนมีอยู่ด้วยการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาและการฝึกฝนเพื่อ

เพิ่มพูนทักษะแก่บุคลากรรวมถึงการแสวงหาและรับคำปรึกษาแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ แต่องค์กรบางแห่งมุ่งเน้นให้ความสนใจไปยังการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี deep learning ที่ทรงพลังที่สุดเพื่อความได้เปรียบทางธุรกิจ ส่วนผู้นำในยุค AI นั้นกลับแสวงหาขีดความสามารถที่เกี่ยวข้องกับระบบ AI ที่หลากหลาย เพียงเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือให้ก่อเกิดประโยชน์ในการบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจสำหรับองค์กร และการเจริญเติบโตขององค์กร ผู้นำในยุค AI ไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี เพียงแต่จำเป็นจะต้องสามารถดูแลและรับผิดชอบผลลัพธ์ทั้งหมดของโครงการทั้งหลายในความดูแลของตนได้ ดังนั้นผู้นำในยุค AI ที่ดีพร้อมแสวงหาผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาที่ยอดเยี่ยมไว้รอบตัว เช่นเดียวกันที่กับผู้นำชั้นยอดในสาขาอื่นๆพึงกระทำ โดยสร้างทีมงานที่ปรึกษาที่หลากหลายสาขาที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย นักการตลาด และนักวางแผนกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานต่างๆ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ผู้นำในยุค AI ที่ดี ต้องเป็นผู้ที่สามารถผลักดันให้เกิดความคิดริเริ่มในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ โดยใช้ระบบ AI มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอยู่เสมอ เนื่องจากแนวคิดของนวัตกรรม หมายถึงการพลิกโฉมรูปแบบทางธุรกิจ การแสวงหาและกำหนดแนวทางใหม่ๆ สำหรับรวบรวมข้อมูลเพื่อการใช้ประโยชน์ การค้นคว้าหาวิธีการที่แปลกใหม่สำหรับการประยุกต์ใช้ขีดความสามารถทางการวิเคราะห์ ตลอดจนการทดลองและค้นคว้าเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องหลากหลาย เพื่อให้สามารถสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้นำในยุค AI ประารถจะสร้างความก้าวหน้าด้านนวัตกรรมให้แก่โลก ซึ่งในประวัติศาสตร์นั้นผู้นำที่ยิ่งใหญ่หลายๆ ท่านล้วนแต่เป็นผู้ที่มีคุณูปการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญให้แก่โลกของเรา ในปัจจุบันนี้ระบบ AI นั้น คือตัวแทนของเทคโนโลยีอันทรงพลังและเปี่ยมศักยภาพ ที่สามารถนำมาใช้งานได้ในทิศทางบวกและลบอย่างมหาศาล สังคมของเราจึงต้องการผู้นำที่เปี่ยมความสามารถ และมีใจเป็นมีคุณธรรมต่อส่วนรวม ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรมนุษย์ต่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ผู้นำจึงต้องสามารถยับยั้งรักษาจุดยืน และพร้อมตั้งคำถามว่าสิ่งที่เป็นไปได้นั้นเป็นสิ่งที่สมควรที่จะทำให้เกิดขึ้นจริงหรือไม่ท้ายที่สุดแล้วระบบ AI ไม่สามารถแก้ปัญหาทั้งหมดในโลกได้อย่างสำเร็จรูป เช่นเดียวกับที่ทุกปัญหาในโลกย่อมไม่ได้เกิดจากระบบ AI ไปเสียทั้งหมด เราจึงต้องการผู้นำในยุค AI ที่จะสามารถสร้างความกระจ่างแก่สถานการณ์ที่สับสนวุ่นวายได้นั้นคือ ผู้ที่สามารถมองผ่านกระแสต่างๆ เพื่อกำหนดกลยุทธ์และใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นรวมถึงการผสมผสานด้านจริยธรรมและคุณธรรมเข้าในกลยุทธ์ดังกล่าวไปพร้อมกัน (Mary Beth Ainsworth, 2019)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้นำในยุค AI ที่พึงประสงค์ คือผู้นำที่มีความสามารถในการจัดการผสมผสานระหว่างทรัพยากรบุคคลกับเทคโนโลยีให้สัมพันธ์ต่อการเกิดประโยชน์แก่องค์กร โดยจะเน้นความสำคัญต่อบุคคลให้ทำหน้าที่เรียนรู้ควบคุมและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กร ซึ่งผู้นำอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคด้านต่างๆ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการ

บริหารจัดการกับระบบ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้นำยังคงมีความจำเป็นต่อการสร้างวิสัยทัศน์ บริหารจัดการ และการสร้างความสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย

5. ผู้นำในยุค AI ตามแนววิถีพุทธ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนาผู้จะทำหน้าที่ผู้นำต้องได้รับการพัฒนาทั้งกาย วาจา และใจ จนมีความสามารถยอมรับหลักการและปฏิบัติตามคุณธรรมของผู้นำได้ด้วยตนเองก่อน ดังพุทธพจน์ว่า เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำไป ถ้าโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจ่าฝูงเปรียบเสมือน ผู้นำ ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรมประชาชน ชาวเมืองนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรมก็จะประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรมชาวเมืองนั้นก็สุข (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/115- 116.) การสร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้กับตนเองเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการวางตน ให้เหมาะสมเอาชนะนอกสุดในใจตนได้มีธรรมประจำตนก็สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ใต้ปกครองได้ จึงเป็นมรรควิธีนำไปสู่เป้าหมายการปกครองคำสอนที่กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้คือ

1. **จักขุมา** มีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ ออกวางแผนเตรียมรับ หรือรุกได้
2. **วิรูโร** จัดการธุระได้ดี เป็นผู้ ชำนาญในงาน รู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ ตนได้รับผิดชอบ
3. **นิสสยสัมปันโน** พึงพาอาศัยคน อื่นได้เพราะเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้นำนั้นต้องเป็นผู้มีปัญญามีประสบการณ์เข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี (อง.ติก. (ไทย) 20/20/163.)

ผู้นำที่มีนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ให้เข้ากับวิถีทางในการทำงานมักจะมีคุณธรรมเป็นที่ น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากองค์กรและสังคม โดยหลักพุทธธรรมสามารถสร้างความพึงพอใจ ให้แก่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ในการที่จะสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นแก่องค์กรต่างๆ และพร้อม ขับเคลื่อนหรือพัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการได้ หลักพุทธธรรมตามแนววิถีพุทธที่ผู้บริหารนำมา ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนและส่งผลต่อคุณลักษณะสำคัญของผู้นำในยุค AI เพราะการปฏิบัติงานในยุค AI ต้องสามารถบริหารจัดการคนให้มีทักษะควบคู่กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงจำเป็นจะต้องใช้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้หลักคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักในการ

ปฏิบัติของผู้นำในยุค AI แบ่งออกเป็น 3 หมวดคือ คุณธรรมที่ใช้ในการครองตน ครองคน และครองงาน ได้แก่ (นิติรัฐ วรรณวิริยวัตร, 2552)

1. หลักคุณธรรมในการครองตน ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 ธรรมคัมครองโลกธรรมมี อุปการะมาก อริยสัจ 4 ทิฐุธรรมมีกตปุระโยชน์ ความสุขของคฤหัสถ์ ศีล 5 โดยเฉพาะสัปปุริส ธรรม 7 เป็นธรรมที่ครอบคลุมข้อธรรมอื่นๆ ใน หมวดการครองตนได้เป็นอย่างดี

2. หลักคุณธรรมในการครองคน ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ทศพิธราชธรรม ทิศ 6 หลักธรรมในเรื่อง การครองตนนั้น พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมที่ครอบคลุมหลักธรรมข้ออื่นๆ ได้ดี และถือว่าพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมสำหรับนัก ปกครอง

3. หลักคุณธรรมในการครองงาน ได้แก่ ขรवासธรรม และอิทธิบาท 4 สำหรับอิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมใน การครองงานเป็นธรรมที่สำคัญที่สุด เพราะหากมีคุณธรรมข้อนี้แล้วการดำเนินงานต่างๆ จะประสบความสำเร็จสามารถ ครองงานไว้ได้ ถือได้ว่าขรवासธรรมครอบคลุม คุณธรรมในการครองงานได้ดีที่สุด

หลักคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการครองตน ครองคน และครองงาน ทั้ง 3 หมวดนี้ ผู้นำในยุค AI ตามแนววิถีพุทธพึงจะต้องมีเป็นคุณสมบัติติดตัวผู้นำตลอด โดยจะต้องพัฒนาใฝ่ศึกษาเรียนรู้ตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งยังต้องรู้วิธีในการสร้างความสัมพันธ์ประสานใจคนเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันและสามารถชักนำคนเหล่านั้นให้ความร่วมมือที่จะก้าวไปยังจุดหมายที่ต้องการ รวมถึงผู้นำต้องมีทักษะ ความสามารถ ในการวางแผนกำหนดเป้าหมาย และพร้อมที่จะแก้ไข ปัญหาต่างๆ เพื่อความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ในทางหลักพระพุทธศาสนาผู้นำต้องได้รับการพัฒนาฝึกฝนทั้งกาย วาจา และใจ มีคุณลักษณะทั้ง 3 ประการ จักขุมาการมีวิสัยทัศน์ที่ดี วิฐุโรมีความรู้ความสามารถ และนิสสัยสัมปโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่งดงามสามารถชักนำให้ผู้อื่นเกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับ ซึ่งผู้นำในยุค AI ตามแนววิถีพุทธเป็นผู้นำในยุคที่มีการนำเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยมาใช้กับมนุษย์ ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีความสามารถสูงและต้องยึดหลักธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น พลังในการขับเคลื่อนต่อผู้ตาม ภายใต้อคุณธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

มจร

6. บทสรุป

ผู้นำ คือบุคคลที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้อำนาจ หรือบารมีเป็นเครื่องมือทำให้เกิดศรัทธาเพื่อการชี้นำจิตใจ หรืออาจเป็นศูนย์รวมในการนำพาให้ผู้อื่นร่วมกันไปสู่จุดหมายเดียวกันตามที่ตนกำหนดเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุค AI ซึ่งเป็นยุคที่มีการนำระบบเทคโนโลยีที่พัฒนาสร้างระบบสมองกลเท่าเทียมกับสมองมนุษย์มาใช้ในการทำงานแทนแรงงานมนุษย์ แต่ถึงอย่างไรระบบสมองกล หรือ ที่เรียกว่าระบบ AI ยังคงต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่ป้อนจากมนุษย์ในการทำงานจึงสามารถเก็บข้อมูลได้จำนวนมาก วิเคราะห์ได้รวดเร็ว และทำงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีจุดที่ไม่สามารถเข้ามาแทนที่มนุษย์ได้ทั้งหมด มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุด ขบวนการคิดวางแผนและการใช้ทักษะที่มีความซับซ้อน อีกทั้งการสร้างสายสัมพันธ์ทางจิตใจ ทรัพยากรมนุษย์ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นอยู่เสมอ ซึ่งในทางหลักพระพุทธธรรมได้กล่าวว่า ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาฝึกฝนทั้งกาย วาจา และใจ ให้มีความพร้อมด้วยคุณธรรม การที่จะนำเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยมาใช้ร่วมกับมนุษย์อย่างผาสุก และเพื่อให้เกิดการสมดุลการเปลี่ยนแปลงของโลกที่พัฒนาและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องสรรหาผู้นำที่มีศักยภาพในการสร้างวิสัยทัศน์ บริหารจัดการ และสร้างความสัมพันธ์ต่างๆ ที่สามารถชักนำให้ผู้อื่นเกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับพร้อมจะร่วมมือและปฏิบัติตามไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นผู้นำในยุค AI ตามแนววิถีพุทธ จึงเป็นบุคคลที่โลกต้องการเพราะสามารถผสมผสานคุณธรรมความเป็นมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมกับนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไปด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กิติ ตยัคคานนท์. (2543). **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: เพลวอักษร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **ภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**, กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุ้งยุทธ เกษสาคร. (2533). **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**, กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พานิช.
- ภิญโญ สาร. (2526). **หลักการบริหารการศึกษา**, กรุงเทพฯ: ศูรสภา.

Suchaya Kesjamras, AI คืออะไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<https://www.beartai.com/article/tech- article/424875> [13/2015].

วิถีแห่งความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนโท, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา
Phrakhrubaideekahassadee@gmail.com

บทคัดย่อ

ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย เป็นความเชื่อที่หลากหลายอันเป็นที่มาของความเชื่อและพิธีกรรมตามประเพณีต่างๆ ซึ่งรูปแบบและวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ความเชื่อส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งให้คุณประโยชน์และให้โทษ แล้วมนุษย์ไม่สามารถค้นหาสาเหตุมาอธิบายได้ ทำให้เกิดความหวาดกลัวขึ้น และความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยจึงเป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มุ่งเน้นพระรัตนตรัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เชื่อเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม ใครทำกรรมใดไว้ ผลกรรมนั้นจะตามสนอง อย่างไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ และยังมีความเชื่อว่าสัตว์โลกทั้งหลายย่อมเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ซึ่งเป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น รวมความเชื่อนั้นยังได้มีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นอีกมากมาย เช่น ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์ คือความเชื่อในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์ ความเชื่อในคติถือผีสาร เทวดา วิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์เกิดขึ้น ดังนั้น สังคมไทยมีความเชื่อดั้งเดิม โดยลักษณะความเชื่อของคนในสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้ เพราะการได้ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก จึงทำให้ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ จนทำให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับลักษณะคติความเชื่อในสังคมไทยโดยทั่วไป ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, สังคมไทย

มจร

The Belief of way of Buddhists in Thai society

Phrakhrubaideeka Hassadee Praking, Asst. prof. Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University NakhonRatchasima Campus

Abstracts

The beliefs of Buddhists in Thai society are diverse beliefs, which are the source of beliefs and rituals according to various traditions, that have different forms and practices. The most beliefs arise from the relationship between humans and nature, when what happens to the way of life, both useful and harmful, humans cannot find the cause for discussion, causing fear and belief that appears in Thai society. Therefore, the belief based on the Buddhist doctrine, that focuses on the Triple Gem, Dharma teachings, Buddhist doctrine, the belief of karma, the law of karma. Whatever, the retribution will meet absolutely, no one can avoid. The belief that all animal world will naturally die. The birth in the cycle, which is the belief of Buddhists according to all Buddhist doctrine. Many hierarchical developments, such as belief in nature, the lowest belief of humans are beliefs in nature, because the nature is born with humans, beliefs in the devil and angel, the evolution of ideas of Thai society have traditional beliefs. The beliefs of people in Thai society have been changed from traditional beliefs, because of being attached to relationship with the foreign country, resulting in the influence of other cultures, causing social conditions to change beliefs in Thai society. In general, the belief is something that humans create in a systematic society, that belief is called religion. The most belief has very important in linking institutions; both political, government, economic and social.

Keywords : belief, society.

มจร

บทนำ

วิถีแห่งความเชื่อย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ในสังคมไทยนั้นส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสัจธรรมที่ทุกคนสามารถพิสูจน์ให้รู้จริงด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ เพราะพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ทรงค้นพบความจริงด้วยพระองค์เองแล้วจึงสั่งสอนให้ผู้อื่นรู้แจ้งในความจริงนั้นด้วย พระพุทธเจ้ามิได้ทรงผูกขาดการตรัสรู้บุคคลใดก็ตามที่ได้ตรัสรู้ความจริงอันประเสริฐคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ด้วยตนเอง ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธเจ้า จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาชีวิตโดยเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองก่อนแล้วจึงพัฒนาสังคมประเทศชาติและโลกในที่สุด ก่อนที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตจำเป็นจะต้องศึกษาให้แน่ชัดก่อนว่า อะไรเป็นจุดหมายหรือเป้าหมายของชีวิต

การศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนามีใช่เป็นการศึกษาให้คนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด คือคนเก่งเพียงอย่างเดียว หากยังต้องสอนให้เป็นคนมีคุณธรรม มีความดีงามอันหมายถึงความเป็นคนดี หลักการศึกษาทางพระพุทธศาสนาจึงเริ่มต้นด้วย การศึกษาเรื่องศีล เรื่องการพัฒนาจิตและการศึกษาในการพัฒนาปัญญา เป็นต้น การศึกษาพัฒนาตนเองเช่นนี้ จึงเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทาง ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ ในเรื่องของความเชื่อหรือระบบความเชื่อย่อมรวมถึงศาสนาด้วยเช่นกัน แต่พระพุทธองค์ทรงสอนให้เชื่ออย่างมีเหตุ มีผล พระพุทธศาสนาเข้ามาในสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัย และประวัติศาสตร์ไทยยังได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรมรวมถึงข้อปฏิบัติต่างๆ ระหว่างศาสนา ในสังคมไทย เราความเชื่อจะสังเกตได้จากพิธีกรรมต่างๆ ที่ยังมีอยู่มากมายอันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ เป็นต้น ในสมัยโบราณมนุษย์ดำเนินชีวิตในท่ามกลางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ จึงทำให้เกิดความกลัวและเชื่อว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลี้ลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอ่อนน้อมเอาใจหรือต่อรองกับอำนาจลี้ลับของธรรมชาติด้วยการบูชาหรือเซ่นไหว้ เป็นต้น

พระพุทธศาสนากับชาวพุทธในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นเป็นระยะเวลา กว่าพันปีและชาวพุทธในประเทศไทยมีความเชื่อว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันจะมีอายุยืนยาว ถึง 5000 ปีและหลังจากที่พุทธกาลคือตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป พระพุทธศาสนาจะค่อยๆ เสื่อมลง โดยลำดับ ความเสื่อมดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักสองประการคือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การทำลายล้างโดยบุคคลต่างศาสนา และปัจจัยภายใน คือการทำลายโดยชาวพุทธเอง หลายปีที่ผ่านมามีผู้แต่งกายเลียนแบบสงฆ์มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความไม่ดี ดังปรากฏเป็นข่าวตามสื่อหลายครั้ง ทำให้พุทธบริษัทที่มีศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนาบางท่านถึงกับหมดศรัทธาหรือศรัทธาลดน้อยถอยลงไป ตามความเป็นจริงพระพุทธศาสนาไม่ได้เสื่อมลงไปแต่เป็นตัวบุคคลที่เสื่อม ปัญหาอยู่ที่ว่าบุคคลที่เสื่อมนั้นใช้เครื่องแบบและรูปแบบของศาสนานำไปประพฤติและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเสื่อม ในกรณีอย่างนี้สถานการณ์ของพระพุทธศาสนา จะมีความย่ำแย่ บุคคลที่ศรัทธาทำบุญสร้างกุศลก็ต้องเลือกให้

เหมาะทั้งบุคคลและกาลเทศะพร้อมสถานที่อันสมควรไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ที่แสวงหาผลประโยชน์มีความเจริญขึ้นในรูปแบบต่างๆ ถ้ากลุ่มดังกล่าวมีความเจริญขึ้นอาจทำให้กระทบต่อพระพุทธศาสนาได้ ถอยศรัทธาจากค่อยๆ เสื่อมสูญไป ด้วยปัจจัยต่อไปนี้ คือ ผู้นำศาสนาหมายถึงพระภิกษุไม่ประพฤติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สาวกผู้นับถือไม่ประพฤติเคร่งครัดในศาสนาที่ตนนับถือประพฤตินอกระเบียบ แบบแผนที่เคยปฏิบัติและพระธรรมวินัย ผู้ปกครองบ้านเมืองหรือผู้นำไม่นับถือพระพุทธศาสนา ศาสนาจึงหายไปจากโลกหรือฟิการไปจากโลกได้

แนวคิดของความเชื่อ

มนุษย์ทุกคนเกิดขึ้นมาพร้อมกับความเชื่อ และความเชื่อยังเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมวลหมู่มนุษย์ ซึ่งมีอยู่มากมายและยังถือเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ในสมัยโบราณ ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพธรรมชาติกับมนุษย์มาอธิบายกับสิ่งนั้นได้ จึงเกิดแนวความคิดว่า จะต้องมียิ่งสิ่งใดดลบันดาลให้เกิดขึ้นและเป็นไป แม้จะยังไม่รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไรและสิ่งนั้นต้องมีอำนาจซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นคืออะไร เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัวแทนและถือว่ามีอิทธิฤทธิ์อำนาจเหนือมนุษย์ให้คุณให้โทษ บันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์และคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดีเกิดความสุขให้กับตนเอง มนุษย์จึงมีการจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ เทวดา วิญญาณ นางไม้ ผีसाง ปีศาจ เป็นต้น ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ดนัย ไชโยธา ได้อธิบายไว้ว่า ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ หมายถึงเชื่อในพลังอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในจักรวาล ความเชื่อในปัญญาของมนุษย์โดยใช้เหตุผล ไม่ยอมอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้ ความรู้เหตุผลคือลำดับสูงสุดแห่งปัญญาของมนุษย์เป็นมูลเหตุให้เกิดพระพุทธศาสนา (ดนัย ไชโยธา, 2538) จะเห็นได้ว่าคนพื้นเมืองในสังคมไทยโบราณยังไม่รู้จักศาสนา พุทธและพราหมณ์ (ฮินดู) แต่ก็มีศาสนาผีเพราะนับถือผีพื้นเมืองของแต่ละเผ่าและอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีพื้นเมืองมีหลายระดับ เช่น ผีเรือน ผีบ้าน ผีฟ้า พญาแถน ผีเหล่านี้ติดต่อกับคนได้ตามความเชื่อ โดยผ่านหมอผีที่เป็นผู้หญิงเรียกกันว่าคนทรงหรือร่างทรงทุกคนในเผ่าหรือในท้องถิ่นเดียวกันย่อมอยู่ภายใต้อำนาจทางพิธีกรรมของหมอผี (คนทรง) ที่เป็นผู้หญิงระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนาผี คือความเชื่อเรื่องขวัญ กล่าวคือ มีความเชื่อว่าคนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นตัวตนได้แก่ร่างกายกับส่วนที่ไม่เป็นตัวตนได้แก่ ขวัญ เป็นต้น

ความเชื่อทางพุทธศาสนาของสังคมไทย

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อและศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักทางวัฒนธรรมความเจริญของสังคมโดยตรงในสังคมไทย และ

เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก อาจกล่าวได้ว่าเราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็มีความหมายว่าความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทต่อลงไป การนับถือศาสนาของคนไทยเป็นเรื่องสำคัญที่จะหล่อหลอมให้สังคมไทยเป็นไปในแบบอย่างที่เราเรียกว่า “อย่างไทย” และมีเอกลักษณ์เป็นไทย ลักษณะความเชื่อและศาสนาที่อยู่ในสังคมไทยหรือเรียกว่า “แบบไทยๆ” สังคมไทยเป็นสังคมพุทธหรือจะเรียกอารยธรรมไทยว่าเป็นอารยธรรมพุทธศาสนาได้หรือไม่อย่างไร ความเชื่อและศาสนาในวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ในแง่การสร้างสรรค์ การยกระดับวัฒนธรรมและความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นอารยธรรมศาสนาและความเชื่อเป็นทั้งเหตุโดยตรงและโดยอ้อมที่ทำให้เกิดอารยธรรมในสังคมหรือของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง อาจแผ่ขยายไปสู่ที่ต่างๆ จากจุดศูนย์กลางอารยธรรมนั้น เช่น พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาหลักที่สร้างอารยธรรมและมีส่วนสร้างอารยธรรมของหลายชาติหลายภาษาเป็นจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของอารยธรรมโลกในปัจจุบัน

สำหรับด้านความเชื่อของคนไทยก็ไม่ได้แตกต่างจากชนชาติอื่นๆ คือมีความเชื่อถือในเรื่องไสยศาสตร์ ผีสงเทวดา เชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นและมีอำนาจที่จะบันดาลเหตุร้ายเหตุดี ให้แก่มนุษย์ได้ การที่คนไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งที่เหนือธรรมชาติ คนไทยจึงมีความเชื่อในสรรพสิ่งอันเป็นวิสัยของมนุษย์ที่ต้องการดำรงอยู่ด้วยความรู้สึกสมดุลกกับธรรมชาติ และเป็นการสร้างกุศโลบายให้มีความรักและความห่วงหาพันสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ในการดำรงชีวิต ความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคือ “ผี” ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า (แถน-เทวดา) ผีนา (แม่ขวัญข้าว-แม่โพสพ) ผีดิน (แม่ธรณี) ผีน้ำ (แม่คงคา) เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนไทยในสมัยก่อนถือว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติสามารถที่จะดลบันดาลให้ทั้งความอุดมสมบูรณ์และความวิบัติภัยร้ายทั้งปวง การไม่ทำลายและทำร้ายธรรมชาติทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข จะเห็นได้ว่าการนับถือศาสนา และความเชื่อของคนไทยมีลักษณะพิเศษคือ นอกจากจะกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปแล้ว ยังกราบไหว้บูชาศาลพระภูมิและผีสงเทวดา จากที่กล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยนั้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมไทยนอกจากจะมีลักษณะเป็นสากลเหมือนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นๆ แล้ว ยังมีลักษณะเฉพาะที่แสดงเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย แสดงลักษณะเฉพาะของกลุ่มตนหลายประการ จึงทำให้คนไทยทุกหมู่เหล่าสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความอบอุ่นและสงบสุข (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543) การที่กล่าวว่าสังคมไทยเป็นสังคมพุทธนั้นคงจะหมายได้เพียงว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่คนไทยโดยมากยอมรับนับถือ เมื่อพิจารณาตามหลักฐานต่างๆ เช่น ตำนานก็จะเห็นการปรับเปลี่ยนทางความเชื่อ จากความเชื่อดั้งเดิมทั้งการปรับโดยสันติหรือปรับโดยขัดแย้งในส่วนที่เพื่อรับพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เข้ามาจนกลายเป็นหลักของความเชื่อแล้ว เมื่อมีศาสนาอื่น ความเชื่อและศาสนายังเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น ประติมากรรม มีทั้งรูปสลัก ลายเส้น รูปปั้น เรื่องราวทางพุทธศาสนามักปรากฏเป็นจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นเสมือนบทเรียนทางศาสนาในลักษณะภาพวาดที่สอนคติธรรมทางพุทธศาสนาโดยตรง (อมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง, 2537) หากกล่าวถึงปรากฏการณ์หนึ่งของชาวพุทธที่มีความเชื่อเหล่านี้ไปสู่พิธีกรรม

ตามบริบทของความเชื่อนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาพบว่า ความเชื่อส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในการปฏิบัติธรรมรองลงมาคือความเชื่อในเรื่องการสวดมนต์ ความเชื่อในเรื่องการถือศีล กินเจ เลี้ยงพระ ถวายสังฆทานและความเชื่อในการทอดกฐินผ้าป่าทำบุญสาธารณประโยชน์ เป็นต้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ, 2533)

ลักษณะคติความเชื่อในสังคมไทยโดยทั่วไป

สังคมไทยมีความเชื่อดั้งเดิม โดยลักษณะความเชื่อของคนในสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกทำให้ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่นๆ จนทำให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวในหนังสือเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทยว่าเริ่มแรกนั้นความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคงไม่ต่างจากชาติอื่นๆ คือเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนอาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษความเชื่อดังกล่าวเป็นการเชื่อถือผีสางเทวดาแบ่งได้ 4 ประการ คือ

1. **ความเชื่อเรื่องผีสางเทวดา** เป็นความเชื่อเรื่องผีสางเทวดาเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปทางศาสนาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสังคมไทยยังมีความเชื่อเช่นนี้อย่างมั่นคง ปรากฏแทรกอยู่ในเรื่องต่าง ๆ และความเชื่อดั้งเดิมยังเข้าไปอยู่ในเรื่องกฎหมาย กระบวนการทางกฎหมายอีกด้วย

2. **การนับถือบรรพบุรุษ** การนับถือบรรพบุรุษนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับระเบียบประเพณีของครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องการแต่งงาน จะต้องมีการบูชาบรรพบุรุษเป็นอันดับแรก ระเบียบระบบต่างๆ ที่เกิดจากการนับถือผีสางเทวดา บรรพบุรุษนี้เป็นพื้นฐานโดยตรงของสิ่งที่เรียกว่า “จารีต” หรือ “จารีตประเพณีในสังคม” ซึ่งเป็นพื้นฐานของกฎหมายดั้งเดิมของไทย

3. **ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องข้าว** สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรมีเรื่องการเพาะปลูกโดยเฉพาะเรื่องการปลูกข้าวเป็นเรื่องสำคัญ ประเพณีที่เนื่องด้วยข้าว มีตั้งแต่การเริ่มไถนา มีพิธีของหลวงเป็นปฐมเรียกว่า “พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ” เมื่อข้าวตั้งท้องมีพิธีทำขวัญข้าว มีการบูชาแม่โพสพ ซึ่งเป็นเทพีแห่งข้าว ประเพณีสืบเนื่องด้วยข้าว เช่น การรวมกันทำฝายทำนบ การลงแขก คือการรวมแรงกันไปช่วยเกี่ยวข้าว การละเล่นต่าง ๆ อันเนื่องด้วยข้าว เป็นต้น

4. **ความเชื่อเรื่องโลกจักรวาลและกำเนิดคนและสัตว์** คนไทยมีตำนานเล่าเรื่องกำเนิดโลกจักรวาลและการสร้างคน สัตว์ อยู่หลายสำนวน สรุปเป็นสำคัญ 3 อย่าง ตำนานกลุ่มแรก มีจุดสำคัญอยู่ที่แกนหรือผีฟ้า กล่าวว่า แกน เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นผู้วางกฎระเบียบ และควบคุมดูแลให้มนุษย์อยู่ในระเบียบและลงโทษเมื่อมนุษย์ประพฤติผิด

สังคมไทยยังมีความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้าใจหลักธรรมเรื่องกรรม และยังได้นำความเชื่อเรื่องกรรมในศาสนาอื่นมาปะปนจนเข้าใจว่าเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่ผิดหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ในติตถายตนสูตรว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์เป็นเพราะสาเหตุจากกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อนทั้งสิ้นเป็นเหตุเรียกว่า ปุพเพตเหตุว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์ เป็นเพราะสาเหตุจากการเนรมิตของพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ เรียกว่า อิศสรนิมมานเหตุว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์ไม่ได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดๆ ทั้งสิ้น เรียกว่า อเหตุปัจจัยว่า (อง. ตัก. (ไทย) 20/62/238.) พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงผลของความเชื่อดังกล่าวทำให้สัตว์เร่ร่อนไปเกิดไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นความเชื่อที่จัดอยู่ในหลักอภิปิทยาทะ หมายถึง การกระทำทุกอย่างไม่มีผล ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว ความเชื่อดังกล่าวเป็นการปฏิเสธหลักกรรมเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อว่าสุข ทุกข์ทั้งปวง เกิดขึ้นเพราะกรรม คือการกระทำอันประกอบด้วยเจตนา ไม่ได้หมายความว่าเกิดขึ้นเพราะกรรมเก่าทั้งหมด ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะพระผู้เป็นเจ้าบันดาลและไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ โดยไม่มีเหตุและปัจจัยการเชื่อตามลัทธิทั้ง 3 จะทำให้เป็นผู้ที่ขาดฉันทะและความเพียร (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2545) เมื่อผสมผสานกับความเชื่อเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมในพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักกรรมว่ากรรมดีให้ผลเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ อันเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้และประกอบกับสังคมยกย่องคนดีคือคนที่มั่งร่ำรวยมีเกียรติและชื่อเสียงทำให้เกิดความแสวงหาสิ่งเหล่านี้ด้วยการหาทุกวิถีทางที่ได้มา การเข้าใจและเชื่อเรื่องกรรมที่ผิดไปจาก คำสอนในพระพุทธศาสนานั้นในขั้นแรก มีผลต่อตนเองเป็นอย่างมาก เพราะผู้ที่เชื่อแบบผิดๆ จะมีการกระทำที่ไม่เกรงกลัวและละเลยต่อบาปส่งผลให้ต้องทุกข์ทรมานเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏไม่รู้จบสิ้นในขั้นต่อไป เป็นต้น

ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เป็นทางที่จะพึงทำได้ด้วยความสามารถของตน พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์ใช้ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นเครื่องกำกับ ความเชื่อโดยยึดหลักกาลามสูตรทรงให้ใช้เหตุผลพิจารณาในสิ่งต่างๆ ว่าสมควรเพียงใดที่จะเชื่อได้และให้เชื่อเรื่องกรรมเป็นสำคัญและพึงพระรัตนตรัยดีที่สุดในขณะที่สมบูรณ์ สุขสำราญได้จัดให้ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในสังคมแบบชาวบ้านเป็นความเชื่อ ในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์หรือผีสาธเทวดา (วิญญูณานิยม) (จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ์ และคณะ, 2540) ประชาชนไม่อาจแยกได้ว่าส่วนใดเป็นคำสอนมาจากพระพุทธศาสนาจริงและส่วนใดที่เป็นความเชื่อในเรื่องผีสาธ เทวดา อันเป็นความเชื่อเดิมรวมไปถึงการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และการเข้าทรงด้วยความเชื่อในการเข้าทรงและร่างทรงของชาวบ้านจึงนำไปสู่ความเชื่อทางพิธีกรรมและบทบาทของตนเองต่อสังคมของร่างทรงด้วย สาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงมี 9 ประการ คือ 1) ความกลัวทางกายและใจ 2) ความต้องการ

ทางกายและใจ 3) ความเชื่อทางไสยศาสตร์ 4) ปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ 5) ความล้มเหลวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ 6) ความล้มเหลวทางการเผยแผ่พุทธธรรมที่ถูกต้องแก่ประชาชน 7) ศาสนาไม่อาจเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจของประชาชนได้มากเพียงพอ 8) ช่วยแก้ปัญหาบางส่วนของมนุษย์ 9) พระภิกษุสงฆ์และนักจิตวิทยามีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ เป็นต้น สังคมชาวพุทธระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์เป็นส่วนประกอบที่มีประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระดับจิตใจของแต่ละบุคคลและในระดับชุมชนซึ่งความเชื่อในไสยศาสตร์จะสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของประชาชนได้ในระดับสังคม ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์ ซึ่งเน้นทางด้านพิธีกรรมมาก มีบทบาทในการรวมคนในชุมชนให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ไสยศาสตร์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น ผีสงฆ์ เทวดาและสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติการติดต่อกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำได้โดยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เช่นการใช้ เวทมนตร์คาถาโดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือหมอผีคนทรงหรือจำแลงแต่กรณีซึ่งเน้นพิธีกรรมและพยายามดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นส่วนบุคคลอันเป็นข้อแตกต่างจากศาสนา (อมรา พงศาพิชญ์, 2541)

ทัศนะความเชื่อชาวพุทธในสังคมไทย

ในคัมภีร์ภูมิวิลาสินีได้พูดถึงความคิดความเชื่อเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์ และเทวดา เป็นต้น ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่มนุษย์ มีความเชื่อ และเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนนั้น ซึ่งแยกประเด็นแนวความคิดความเชื่อออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. **ลักษณะความเชื่อพุทธศาสนา** คือ กลุ่มผู้ใช้เหตุผล ใช้ปัญญาพิจารณาถึงความเชื่อของตนว่า จะมีลักษณะของความเชื่ออย่างไร มีประโยชน์ต่อตนเองกลุ่มชนของตนอย่างไร

2. **ลักษณะความเชื่อไสยศาสตร์** คือ กลุ่มผู้ที่ไม่ต้องการมีเหตุผลเกี่ยวกับแนวความคิดความเชื่อ เพียงตรงตามความรู้สึกของตนที่ตัดสินใจเชื่อแล้ว โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากไสยศาสตร์นั้น

ลักษณะทั้ง 2 ประการมีความเห็นว่ามีทัศนะเกี่ยวกับความคิดความเชื่อแตกต่างกัน แต่ก็มีผลผสมผสานกันอยู่หลายประการ จนบางครั้งแทบจะแยกกันไม่ออกและก็เป็นสภาวะทางจิตใจเพราะเรื่องของความเชื่อทั้ง 2 ประเภท มีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง พระพุทธศาสนามีความสำคัญมุ่งไปในพระสัทธรรมคือ ปรัชญา ปฏิบัติและปฏิเวธ ส่วนไสยศาสตร์นั้นหันหลังให้พระสัทธรรมจะไม่สามารถนำมาเป็นข้อพิสูจน์ใดๆ ได้แต่เมื่อนำศรัทธาในพระพุทธานามมาเป็นประเด็นแล้ว ก็สรุปลงได้ตรงที่มีจุดมุ่งหมายไปเพื่อปัญญานั้นเอง (แสง จันทร์งาม, 2524)

ปัญหาความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งที่ยอมรับพระพุทธศาสนาและได้รับการหล่อหลอม จากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามายาวนาน วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตาย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา แต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้าน สื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำพาให้สังคมไทย ก้าวเข้าไปสู่ กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาทาง สังคม เป็นต้น พระพุทธศาสนา จึงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่จะสามารถนำหลักการสำคัญที่มีอยู่ใน พระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในแบบองค์รวม เพื่อจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างครบ วงจร อันจะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ของสังคมไทยต่อไป (สมพร สุขเกษม, 2542) มีผู้รู้ได้ กล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันว่า วิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกัน และกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นหมายความว่า ผลพวงจากวิกฤตินั้นย่อมกระทบ ต่อระบบในสังคมนั้นด้วยจึงเป็นภาวะวิกฤติทางสังคมเมื่อบุคคลในสังคมมีมากขึ้นความเห็นแก่ตัวมากขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีคนเอาใจใส่ดูแลจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อมถึงเวลาแล้วที่ สังคมไทยจะต้องนำกระบวนทัศน์ทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ต่างๆ ในขณะนี้ ปัญหาความเชื่อและไสยศาสตร์กับปัญหาสังคม ความเชื่อโชคลางคือ กลุ่มของ พฤติกรรมและความเชื่อเกี่ยวข้องกับความคิดเชิงไสยศาสตร์ ที่ผู้ฝึกฝนเชื่อว่าอนาคต หรือผลลัพธ์ ของ เหตุการณ์บางอย่างสามารถถูกดลบันดาลให้เป็นไปได้ด้วยพฤติกรรมที่กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับ “โชคดี” และ “โชคร้าย” ก่อให้เกิดความเชื่อโชคลางมากมาย เช่น ความเชื่อที่ว่าถ้าจิ้งจกร้องทักก่อนเดินออก จากบ้านจะมีโชคร้าย เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางสามารถอธิบายได้โดยใช้ คำศัพท์ทางศาสนา ซึ่งทำให้นักงาชาคติหลายคนให้ความเห็นว่าทุกศาสนาคือความเชื่อโชคลางทั้งสิ้น โดยนิยามความเชื่อโชคลางนั้นจะไม่วางอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเชื่อหลายความเชื่อเกิดจาก ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลหรือสถิติ ความเชื่ออีกจำนวนมากเกิดจากความกลัว ที่ แสดงออกในเรื่องของความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในเหตุการณ์เหนือจริง การยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องกับ สิ่งเหนือธรรมชาติ การปรากฏขึ้นของภูตผี หรือความมีประสิทธิภาพของเวทมนตร์คาถา การปลุก เสก การเชื่อในลางบอกเหตุและการบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าทุกอย่างที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดความ กลัวที่ไม่มีหลักเกณฑ์ หรือการยึดถือหลักทางศีลธรรมอย่างเคร่งครัดจนเกินไป

สำหรับความเชื่อและไสยศาสตร์กับปัญหาสังคมนั้น ถ้าหากคนเราจะมี ความเชื่อในสิ่งใดสิ่ง หนึ่งนั้น ไม่ใช่ความผิดหากแต่ความเชื่อนั้นไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในสังคม และไม่มั่งงาย จนเกินไป จนทำให้เกิดผลเสียกับตัวเอง แต่ถ้าหากมองในแง่ของการหลอกลวงต้มตุ๋นของนักต้มตุ๋น สำนึกต่างๆ ที่ใช้ความเชื่อซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีตตั้งแต่บรรพบุรุษของเรามา เป็นช่องทางในการทำมาหากิน ก็ถือว่าคนเหล่านั้น ทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น จึงถือได้ว่าเป็นปัญหา

สังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วน ดังนั้นความเชื่อและไสยศาสตร์ถือว่าไม่ผิด เพราะความเชื่อและไสยศาสตร์แม้จะเป็นที่พึ่งทางกายไม่ได้ แต่ก็เป็นที่พึ่ง ทางใจสำหรับบางคนได้เป็นอย่างดี แต่สุดท้ายไม่ว่าจะมีความเชื่อเช่นไรก็ควรอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเป็นไปได้ รวมไปถึงการมีวิจยารณญาณ ตลอดจนการพิจารณาอย่างรอบคอบ และไม่เชื่อจนงมงายมากเกินไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของเราได้ดีที่สุดคือ “การกระทำของตัว เราเอง” (แสง จันทรงาม, 2524) พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงอันสูงสุดและมีได้ทรงบังคับผู้ใดให้เชื่ออย่างงมงายในคำสอนของพระองค์ความมีเหตุผลของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า อยู่ที่ว่าเปิดโอกาสให้มีการสอบสวนอย่างถี่ถ้วนในทุกขั้นตอนแห่งวิถีทางไปสู่การตรัสรู้เพื่อที่จะเข้าใจสภาพแห่งปรากฏการณ์ทั้งปวง จำเป็นจะต้องอาศัยปัญญาญาณกำกับตลอดสายสมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนชาวกาลามะ ผู้อาศัยอยู่ในเขตสพตนิคมในราชอาณาจักรหรือแคว้นโกศล ถึงห้าที อันเหมาะสมเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า อย่าเชื่อหรือถือเอาสิ่งใดๆ เพียงการฟังตามๆ กันมา อย่าเชื่อเพียงที่ถือสืบกันมา อย่าเชื่อเพียงข่าวลือ อย่าเชื่อโดยอ้างตำรา อย่าเชื่อโดยนิกเดาเอา อย่าเชื่อโดยการคาดคะเน อย่าเชื่อเพียงตรึกคิดไปตามอาการอย่าเชื่อเพียงเพราะตรงกับความคิดเห็นของตน อย่าเชื่อเพียงเพราะน่าเชื่อถือ อย่าเชื่อเพียงเพราะว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเรา พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนชาวกาลามะต่อไป ให้พิจารณาทุกสิ่งด้วยตนเองอย่างถี่ถ้วน เมื่อใดท่านรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ดี นักปราชญ์ดีเตียน เมื่อรับไว้และปฏิบัติแล้ว จะนำไปสู่ภัยอันตรายถึงงสละ ละทิ้งเสียในทางตรงกันข้าม เมื่อท่านทราบด้วยตนเองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ถูกดีเตียนนักปราชญ์สรรเสริญเมื่อรับไว้และปฏิบัติแล้วจะนำไปสู่ประโยชน์และความสุขก็จงรับไว้ปฏิบัติ ความเชื่อของชาวไทยในฐานะที่เป็นชาวพุทธในอดีตมีความเชื่อในเรื่องบุญกุศลว่า เมื่อใครก็ตามเป็นผู้ทำบุญกุศลไว้มากเกิดมาแล้ว ก็จะได้เป็นมนุษย์เป็นคนมั่งมีศรีสุข ร่ำรวย มีคนนับถือมีความเจริญรุ่งเรือง เมื่อตายจากโลกนี้ไปก็จะได้เสวยผลบุญที่เมืองสวรรค์ แต่ถ้าหากทำความชั่วไว้มากเมื่อตายจากโลกนี้ไปก็จะได้ไปเกิดเมืองนรก อบายภูมิเป็นต้น ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อได้กระทำความบุญแล้วมันมีความสบายใจอิ่มเอิบใจ การทำบุญแต่ละครั้งก็ต้องทำบุญกับพระสงฆ์ จึงจะถือว่าได้บุญอย่างบริบูรณ์ เช่น การทำบุญตักบาตรในเวลาเช้า การได้ถวายภัตตาหารในเวลาเพล การได้สวดมนต์ในเวลาไหว้พระก่อนนอน และการแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ก็ถือว่าได้บุญได้กุศลแล้วเรื่องการทำบุญในพระพุทธศาสนามีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การให้ทานวัตถุ คือปัจจัยสี่ที่เป็นสิ่งจำเป็นเหมาะสมภาวะเท่านั้น ธรรมทาน คือ การชี้โทษบอกคุณส่วนอภัยทานคือการให้อภัยกันและกันด้วยจิตอันประกอบด้วยเมตตาถือว่าเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง และถือว่าเป็นพิธีกรรมที่สั่งสมบุญกุศลกระทำเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ความเชื่อที่เป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนิน

ชีวิตประจำวัน เพราะเชื่อว่าธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดี ความเชื่อกล่าวถึงการสื่อสารกันระหว่าง เทวดา ยักษ์ มาร พรหม กับพระพุทธเจ้ามี 6 สูตร คือ มหาปทานสูตร เป็นต้น (ที.ม. (ไทย) 10/94/56.) เป็นสิ่งที่อยู่ในความนึกคิดของมนุษย์และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออก ศรัทธาหรือความเชื่อจะเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้และแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นๆ ความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธา(ความเชื่อ)เป็นพื้นฐาน แต่เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลที่ผู้ศรัทธาสามารถนำไปสู่การพัฒนาปัญญาได้

บทสรุป

สรุปได้ว่าคนไทยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาวัตถุนิยมของชาวตะวันตกที่เน้นความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ เป็นการส่งเสริมมนุษย์ให้เพิ่มกิเลส (ความอยาก) มากขึ้นซึ่งขัดแย้งกับพื้นฐานการดำเนินแบบจิตนิยมเดิมของศาสนาพุทธไทย จึงมีลักษณะขาดความเป็นเอกภาพ คือขาดความนึกคิดในความเป็นไทยที่แท้จริง ขาดจุดยืน อุดมคติ ที่จะยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันปัจจุบันคนรุ่นใหม่ก็นิยมความเจริญด้านวัตถุ ดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และรับเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เน้นความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งขัดแย้งกับพื้นฐานการดำเนินชีวิตแบบพุทธเดิมของตนจึงส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม จนสภาพสังคมไทยตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายลงไป การดำเนินวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้แทบจะไม่หลงเหลือ ลักษณะความเชื่อปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม เชื่อในสิ่งที่ไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคน อาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษ การเชื่อถือผีสงเทวดาทำให้สังคมไทยเข้าใจหลักธรรมคลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาและวิถีพุทธแท้-เทียม ตลอดจนคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม จึงเกิดความสับสนขึ้นในสังคมไทย เพราะพฤติกรรมของชาวพุทธควรเชื่ออย่างไรและเชื่ออะไรบอกการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นการค้นพบความเชื่อที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำมาปรับใช้ได้สังคมไทย คือ ความเชื่อกฎแห่งกรรม เป็นกระบวนการก่อกรรม และการให้ผลของกรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งกระบวนการก่อกรรมนั้นต้องประกอบด้วยเจตนา ดังนั้นจึงเป็นคำสอนที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในพระพุทธศาสนา โดยสอนให้มนุษย์เชื่อเรื่องกรรม ผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดยมีหัวใจหลักคือการสร้างคุณดี ละเว้นความชั่วทั้งปวง และทำจิตใจให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อันนำไปสู่ความสงบสุขของตนเองและประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: นวสาส์นการพิมพ์.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- दनัย ไชโยธธา. (2538). **ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นภาพร นามะบุญผล และอมรรัตน์ จันทรเพ็ญสว่าง. (2537). **จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กองทุนปี.ทราเวน.
- นินิ เอียวศรีวงศ์. (2543). **พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). **เชื่อกกรรมรู้กรรมแก้กรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สหธรรมิกจำกัด.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิคายมูลปิณณาสก เล่มที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ และนิการวรรณ วิรัชนิการวรรณ. (2533). **การเข้าทรงและร่างทรง**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- แสง จันทรังม. (2524). **พุทธศาสนาวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสรรค์บุ๊ค จำกัด.
- สมพร สุขเกษม. (2542). **ความจริงของชีวิต**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา,
- อมรรัตน์ จันทรเพ็ญสว่าง. (2537). **จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กองทุนปี.ทราเวน.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มจร

หลักธรรมาภิบาลกับการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน

พระประเจน กรุตโตโม¹

ดร.วุฒิชัย หงส์สันเทียะ²

พ.ต.ต.ดร.รณกฤต ชาญวิชัย³

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลกับการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน พบว่า ประการที่หนึ่ง คือ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำงานของประชาชนทั้งประเทศ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมสร้างพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่าง รู้เท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย ประการที่สองคือ การจัดการองค์กรให้บังเกิดผลดีนั้น จะต้องใช้กระบวนการของงานสังคมสงเคราะห์คือ การศึกษา ปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา โดยสภาพปัจจุบัน ปัญหา ทรัพยากร ความต้องการและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์กร โดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและแบ่งงานให้รับผิดชอบ การตรวจสอบทรัพยากร ที่มีอยู่ในองค์กร รวบรวมข้อมูลและจัดระบบ วิเคราะห์ข้อมูล และปัญหาต่าง ๆ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผน การดำเนินการโดยใช้กิจกรรมที่สามารถสนองการดำเนินงานตามแผนและโครงการที่วางไว้ โดยนำทรัพยากรต่าง ๆ ผสมผสาน กับวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิธีการ ซึ่งกันและกันหากองค์กรใดต้องการสร้างความรู้ความเข้าใจในการนำการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงตัวชี้วัดทั้ง 8 ข้อได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ 2) การสนับสนุนทรัพยากร 3) จิตสำนึกในการปฏิบัติและผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานในองค์กร 4) ทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ 5) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 6) การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา 7) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการติดตามและประเมินผลจากการติดตามและประเมินผล 8) การสร้างสรรค์องค์กรให้น่าอยู่ด้วยการนำหลักธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มเป็นนโยบายในการบริหารงานต่อไป

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, การจัดการองค์กร, กระบวนการของงานสังคมสงเคราะห์

¹ พระประเจน กรุตโตโม, วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² ดร.วุฒิชัย หงส์สันเทียะ, มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

³ พ.ต.ต.ดร.รณกฤต ชาญวิชัย, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Good Governance and Sustainable Organization Management

Abstract

The research aims to study and analyze principles of good governance and sustainable organization management. It is found that one is the administration of good governance. Is a story about the work of the whole nation especially the driving of the sufficiency economy is to strengthen Thailand to be able to develop steadily. Under globalization By focusing on building a strong economic and social foundation Maintain balance of capital and resources in various dimensions, as well as being able to adapt readily and responsibly to various changes and lead to the well-being of the Thai people. The second is Organizing the organization for the good results Must use the process of social work, namely the study of problems and problem analysis By the current situation, problems, resources, needs and the need to develop the organization By participating in the operations and divide the work to be responsible Resource audit That exists in the organization Gather information and organize Analyze data and problems by coordinating with relevant agencies to plan the operation by using activities that are able to meet the planned and project operations. By combining various resources with new methods, exchanging ideas and methods If each organization wants to create knowledge and understanding in the administration of governance. For sustainable organization management The 8 indicators should be considered: 1) the objectives of the economic environment 2) resource support 3) Consciousness of practice and results from operations in the organization 4) Social capital, natural resources 5) Finding problems and causes of problems 6) Planning for problem solving 7) Participation in operations and operations Following up and evaluating results from monitoring and evaluation. 8) Creating a pleasant organization by applying good governance principles. To be added as a policy for further administration

Keywords: Good governance principles, organizational management, social work process

บทนำ

ปัจจุบันสภาพบ้านเมืองเรียกร้องหาคุณธรรมในองค์กร ชี้ให้เห็นว่า มีเรื่องที่น่าห่วงใย และน่าระมัดระวังไปเสีย เพราะเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏและประจักษ์ล้วนเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่า “การเกิดภาวะบกพร่องทางคุณธรรม” ซึ่งอาจมาจากสาเหตุไม่เข้าใจถึงรากเหง้าของศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานของคุณภาพของคนในสังคม เพื่อให้กระบวนการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เกิดผลอย่างจริงจัง รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรักสามัคคี และร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

1.การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น มีบทบาทอย่างมากต่อหน่วยภายในประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน มีการนำแนวคิดไปปรับใช้กับหน่วยงานอย่างเห็นได้ชัด มีการปรับลดขนาดของหน่วยงาน ปรับปรุงการบริหารให้มีคุณภาพมีการบริการสาธารณะต่างๆ เป็นที่พึงพอใจของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลมีกำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2552 คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดแผนโครงการเพื่อปรับปรุงในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล สามารถสรุปสาเหตุที่นักวิชาการ และองค์กรทั้งภายในและต่างประเทศนั้นให้ความสนใจในหลักธรรมาภิบาลได้ว่าเป็นเพราะในขณะนั้นสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ไม่เป็นระบบและไม่มีความโปร่งใส เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้น อีกทั้งผู้บริหาร ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เกิดการเห็นแก่ตัว ตักตวงผลประโยชน์เข้าตัวเองจนทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้น จึงนำมาสู่การหันมาให้ความสนใจในหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นวิถีทางที่นำไปสู่ผลเชิงปฏิบัติในการช่วยเสริมให้แนวทางของประชาธิปไตยสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งนำไปสู่การปฏิรูประบบต่างๆ ของสังคม (ทิวากร แก้วมณี, 2559)

2. ความหมายของธรรมาภิบาล

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และต่อมาได้ตราพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปราชการ โดยกำหนดให้ส่วนราชการและข้าราชการ ปฏิบัติราชการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ซึ่งมีองค์ประกอบของธรรมาภิบาลด้วยหลักการ 6 ประการ (ส.ช. (ไทย) 17/94/178-180) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. **หลักนิติธรรม (Rule of law)** ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. **หลักคุณธรรม (Morality)** ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. **หลักความโปร่งใส (Transparency)** ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. **หลักความมีส่วนร่วม (Participation)** ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงความคิดเห็นการได้สวนสาธารณะการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

5. **หลักความรับผิดชอบ (Accountability)** ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง

6. **หลักความคุ้มค่า (Utility)** ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สรุปองค์ประกอบของธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี คือการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในองค์กร มีการประสานระหว่างบุคลากรและผู้บังคับบัญชา ต้องมีการเปิดเผยการดำเนินงานด้านนโยบายการบริหารแบบหลักธรรมาภิบาลแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา

3. ความหมายของการจัดองค์กร

การจัดองค์กร หมายถึง การจัดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ คือ ตัวบุคคลและหน้าที่การทำงาน เพื่อรวมกันเข้าเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ เพื่อจัดระเบียบกิจกรรมให้เป็นกลุ่มก้อนเข้ารูป และการมอบหมายงานให้คนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้ ซึ่งการจัดองค์กรจะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบความรับผิดชอบต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนต่างฝ่ายต่างทราบว่า ใครต้องทำอะไร และใครหรือกิจกรรมใดต้องสัมพันธ์กับฝ่ายอื่นๆอย่างไรบ้าง และแบ่งองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆให้ครอบคลุมภารกิจและหน้าที่ขององค์การ พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์กับองค์กรย่อยอื่นๆไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

สรุปได้ว่า การจัดองค์กร หมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ และบุคคลในองค์กร โดยกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงาน

ตามภารกิจขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรมี 2 รูปแบบ ดังนี้

1.องค์กรแบบดั้งเดิม (Traditional organization) แนวความคิดนี้มุ่งที่ กฎ ข้อกำหนดระเบียบแบบแผน มุ่งให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งนี้เพื่อจะได้ผลผลิตสูง และรวดเร็ว มอมนุุษย์เสมือนเครื่องจักรกล (Mechanistic) ทุกอย่างจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ มีรูปแบบก็เพื่อความสะดวกในการบริหาร และปกครอง ผลผลิตสูงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้นเอง หลักขององค์กรสมัยดั้งเดิม มุ่งเน้นองค์กรที่มีรูปแบบ (Formal Organization) ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานหลัก 4 ประการได้แก่ 1) การแบ่งระดับชั้นสายการบังคับบัญชา 2) การแบ่งงาน 3) ช่วงการควบคุม และ 4) เอกภาพในการบริหารงาน

2.องค์กรแบบใหม่ (New organization) พัฒนามาจากองค์กรแบบดั้งเดิมแต่มีความยืดหยุ่นมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เน้นการทำงานเป็นทีมข้อกำหนดรายละเอียดของงานให้ความสำคัญกับทักษะและเครือข่ายงานอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ทีมงาน องค์กรได้แปรเปลี่ยนเป็นองค์การระบบเปิด Open System มีความยืดหยุ่นและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและมีความคิดว่าสิ่งแวดล้อมรอบธุรกิจมีผลกระทบต่อองค์กรของตนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การกำหนดจุดประสงค์ขององค์กรจึงมีมุมมองที่แตกต่างออกไปคือ มีความยอมรับในความเปลี่ยนแปลงรอบตัวมากขึ้น มิได้มุ่งแต่มองตนเองหรือเฝ้าแต่สภาพการผลิต การขาย ในกิจกรรมภายในองค์กรเท่านั้นและนำเอาความคิดในลักษณะนี้ไปเป็นหลักที่จะต้องกำหนดโครงสร้างธุรกิจของตนขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบังคับบัญชา การกระจายหรือการรวมอำนาจ การมีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้บุคลากรได้ถือและปฏิบัติตามต่อไป

4.การดำเนินงานขององค์กร

ทรัพยากรและลูกค้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์กรที่มีการดำเนินงานที่ดี จะต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลูกค้าได้รับการบริการอย่างดีที่สุด การสร้างคุณค่าเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าการดำเนินงานขององค์กรสร้างคุณค่าเพิ่มขึ้นจากต้นทุนเดิมของปัจจัยนำเข้าแล้ว องค์กรธุรกิจนั้นก็ทำอะไรได้ เพราะสามารถขายสินค้าได้ในราคาสูงกว่าต้นทุนที่ลงไปจากการผลิต หรือถ้าเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรก็สามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับสังคม นั่นคือ ให้บริการสาธารณูปโภคที่มีค่ามากกว่าต้นทุนที่ได้ลงไป เช่น การป้องกันไฟในชุมชน เป็นต้น คุณค่าถูกสร้างขึ้นเมื่อทรัพยากรขององค์กรถูกใช้ไปในวิถีทางที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุด เพื่อสร้างสินค้าและบริการที่มีคุณภาพให้กับลูกค้า

มาตรการในการวัดผลการดำเนินงานว่าองค์กรใดดีที่สุดที่สุคนั้น มีหลากหลายแตกต่างกันออกไปในด้านลูกค้า องค์กรที่มีผลประกอบการสูงจะวัดที่ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้าไปพร้อมๆ กับส่วนครองตลาด ในด้านของพนักงานจะวัดที่การที่พนักงานทำงานอยู่ในองค์กรระยะยาว การพัฒนาสายอาชีพของพนักงาน ความพึงพอใจในงาน และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตัวชี้วัดที่องค์กรส่วนใหญ่มักใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานโดยรวมขององค์กร ได้แก่ ผลผลิต productivity ซึ่งเป็นการวัดโดยรวมของผลการดำเนินงาน ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรซึ่งผลผลิตนั้น สามารถวัดได้ทั้งในระดับบุคคลและแต่ละบุคคลหรือ ระดับกลุ่มและ แม้กระทั่งในภาพรวมในระดับองค์กรอีกด้วย

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างในเรื่องประสิทธิผลการดำเนินงาน (Performance effectiveness) จะวัดที่ผลของงานหรือการบรรลุเป้าหมาย ถ้าเราทำงานในฝ่ายผลิตของบริษัทคอมพิวเตอร์ ประสิทธิภาพของการทำงานจะหมายถึง เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ผลิตได้ในแต่ละวัน ทั้งแง่ของปริมาณและคุณภาพ และส่งผลให้การผลิตของบริษัทเป็นไปตามแผนงานซึ่งตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าในเรื่องของการส่งสินค้าได้ตามเวลาที่กำหนด สำหรับประสิทธิภาพในการทำงาน (Performance efficiency) จากต้นทุนของทรัพยากรที่สอดคล้องกับความสำเร็จตามเป้าหมาย ต้นทุนของค่าแรงมักจะนำมาใช้วัดประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วยังมีการใช้เครื่องจักรอุปกรณ์ การบำรุงรักษาและ สิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวมทั้งผลตอบแทนจากการลงทุน return on Capital Investment จากตัวอย่างการทำงานในบริษัทคอมพิวเตอร์นั้น การผลิตที่มีประสิทธิภาพที่สุดก็คือสามารถผลิตได้ในต้นทุนที่ต่ำที่สุดทั้งในแง่ของวัตถุดิบและแรงงาน ถ้าในวันหนึ่งเราผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ได้น้อยกว่าความสามารถของเรานั้น แสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพและเช่นเดียวกันถ้าหากเราทำงานผิดพลาดหรือทำให้เกิดการสูญเสียวัตถุดิบก็จะหมายถึงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้ต้นทุนขององค์การสูงขึ้น

5.การจัดองค์ประกอบ (Component)

การจัดองค์ประกอบ (Component) หรือปัจจัยการจัดการ (Management Resources) ด้านต่างๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยแนวคิดและหลักการที่ได้มีการคิดค้นกันมาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นของราชการหรือภาคเอกชน ก็จำเป็นจะต้องมีการวางระบบและกำหนดเป็นระเบียบข้อปฏิบัติให้แก่ผู้เข้ามาปฏิบัติงาน เมื่อได้ตั้งขึ้นมาแต่แรกแล้ว อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้จะเป็นหน้าที่ของนักจัดการ เมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในตำแหน่ง ในระยะต่อไปที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มรายละเอียดหรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือทำการพัฒนาเพื่อให้มีการก้าวหน้า และมีสิ่งที่ดีกว่ามาทดแทนสิ่งที่ล้าสมัยหรือใช้ไม่ได้อย่างที่เคยเป็นมาแล้ว การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์หรือผู้คนในสังคมที่มีความเคลื่อนไหว บางครั้งช้ามีความอ่อนไหวมาก ระบบการจัดการจึงจะต้องการยืดหยุ่น นักจัดการ และผู้ปฏิบัติที่จะต้องเผชิญกับเหตุการณ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดมาก่อน และจะต้องแก้ไข หรือดำเนินการให้ทันเวลา และให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นๆ ด้วย ทั้งนี้โดยยึดเป้าหมายและเจตนารมณ์ในการสร้างสังคมที่ดีงามเป็นสำคัญ

Henri Fayol (1949) ได้เสนอทฤษฎีการบริหาร โดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร 5 ประการ คือ

1.การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2.การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

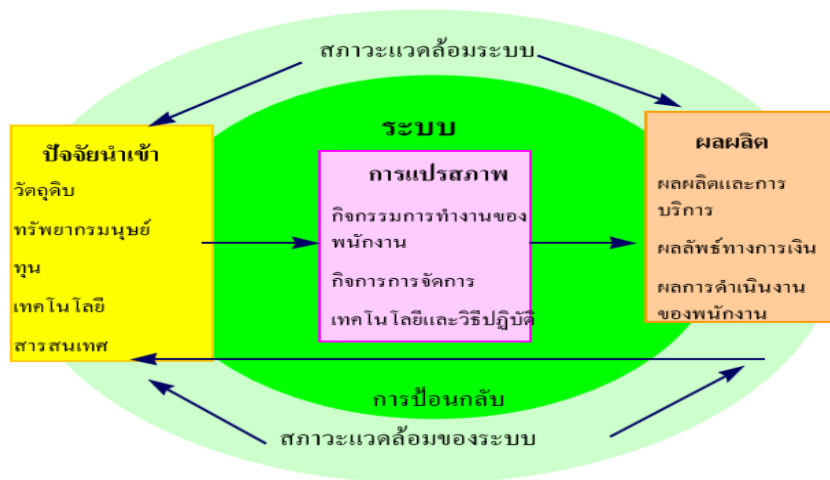
3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดีโดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี

จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1: วงจรขององค์กรระบบเปิด

ที่มา : นิตย สัมมาพันธ์.(2546).ภาวะผู้นำ: พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

6. ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปขององค์การ

ในปัจจุบันองค์การได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. Preeminence of technology มีโอกาสใหม่ๆ เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาของคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้องค์การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานและคนก็เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน

2. Demise of “command-control” โครงสร้างตามลำดับชั้นแบบดั้งเดิมที่มีเจ้านายเป็นผู้สั่งการนั้น ก่อให้เกิดความล่าช้าและ มีค่าใช้จ่ายสูงในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในปัจจุบันนี้

3. Focus on Speed โลกทุกวันนี้ทุกอย่างเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในทางธุรกิจ ใครนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดได้ก่อนเป็นคนแรกก็จะได้เปรียบและ ในองค์กรต่างๆ เป็นที่คาดหวังกันว่างานจะต้องเสร็จออกมาอย่างดีและรวดเร็ว

4. Embrace of networking องค์กรเป็นเครือข่ายด้วยการสื่อสารและประสานงานกันแบบ Real time ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งรวมถึงหุ้นส่วน ผู้รับเหมา คู่ค้าและ ลูกค้า

5. Believe in empowerment การเรียกร้องของระบบเศรษฐกิจใหม่มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมอย่างมากของพนักงาน เพื่อแข่งขันในแง่ของความรู้ประสบการณ์และความผูกพันของสมาชิกทุกคน

6. Emphasis on teamwork องค์กรในปัจจุบันไม่ค่อยเป็นไปแนวดิ่งแล้ว แต่จะเป็นการเน้นแนวนอนมากกว่าและ ถูกขับเคลื่อนด้วยการทำงานเป็นทีมที่รวบรวมสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาไว้อย่างสร้างสรรค์

7. New workplace experience คนงานรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความอดทนอดกลั้นน้อยลงในเรื่องระดับสายการบังคับบัญชา มีความไม่เป็นทางการมากขึ้นและ ให้ความสนใจกับผลตอบแทนที่เป็นธรรมชาติมากกว่าสภาพภาพและอาวุโส

8. Concern of work Life Balance เมื่อสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น คนงานก็ยังกดดันให้องค์กรต้องให้ความสนใจกับการรักษาสมดุลในเรื่องของงานและ เรื่องส่วนตัวที่มักจะขัดแย้งกันเสมอ มีแรงผลักดันมากมายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและ โดยควบคู่ไปกับการแข่งขันในสภาวะโลกาภิวัตน์และ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็คือ ลูกค้ายุคใหม่เรียกร้องให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพไม่มีที่สิ้นสุด องค์กรใดที่ไม่สามารถตอบสนองเสียงเรียกร้องจากลูกค้าในราคาที่สมเหตุสมผลได้ จะถูกทิ้งให้ต้องดิ้นรนอยู่ในสภาพแวดล้อมของการแข่งขันที่รุนแรงต่อไป

การจัดการตามสภาวะของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ (contingency perspective and Situation Approach) การที่องค์กรต้องยอมรับและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่า องค์กรแต่ละองค์กรนั้นมีความแตกต่างกัน เผชิญกับสภาวะของสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องการวิธีการในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน จากการสำรวจนั้น ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลกับผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะใช้เวลาในการทุ่มเทให้กับกิจกรรมดังกล่าวต่างกัน คือผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จซึ่งก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้เร็วกว่าผู้อื่น จะมีกิจกรรมด้าน networking มากที่สุดและทำกิจกรรมด้านการบริหารทรัพยากรน้อยที่สุด ส่วนผู้บริหารที่ตั้งใจทำงานให้เกิดประสิทธิผล effective Manager ซึ่งพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของการปฏิบัติงานเป็นเครื่องวัดนั้น จะเน้นด้านการติดต่อสื่อสาร Communication การบริหารทรัพยากรมนุษย์และ งานด้านการบริหารตามลำดับ ส่วนกิจกรรมด้าน networking จะทำน้อยที่สุด

โครงสร้างขององค์กรในธุรกิจขนาดย่อมมักเป็นแบบไม่เป็นทางการ การบริหารในแนวทางปฏิบัติที่ถือว่าเป็นศิลปะ ส่วนองค์ความรู้ที่สำคัญเพื่อนำมาปฏิบัติคือศาสตร์ ซึ่งได้มีการพัฒนาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์พัฒนาการทางด้านทฤษฎีการจัดการ เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากการพัฒนาแนวความคิด (Concept) หลักการ (Principles) และเทคนิคต่างๆ หลักการบริหารหรือการจัดการที่เป็นสากล Universal คือสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรได้ทุกรูปแบบและทุกระดับขององค์กรนั้นคือหลักธรรมาภิบาล

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงาน หมายถึง กระบวนการสร้างประสิทธิภาพโดยอาศัยคนงานและทรัพยากร ผ่านทางการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักในการบริหารงานที่ส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ และหลักคุ้มค่า

หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงาน โดยที่ระเบียบ และหลักเกณฑ์การบังคับใช้นั้นต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงานและผู้รับบริการ รวมทั้งเอื้ออำนวยต่อการควบคุม และพัฒนาผู้รับบริการด้วยการกำหนด และปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงไว้อย่างเคร่งครัด

หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง หลักปฏิบัติในการทำในสิ่งที่ถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรม ภายใต้ระเบียบและข้อบังคับของผู้รับบริการ และยังประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจของผู้บริหารต่อหน่วยงาน โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานและผู้รับบริการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงาน หรือการดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุนติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจ

หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จ สอดคล้องตามกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชน และประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริการ และส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าว ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบภารกิจต่อสาธารณะชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้และพร้อมต่อการตรวจสอบจากสาธารณะ

หลักความคุ้มค่า (Effectiveness) หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดด้วยความประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

การจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน (Sustainable Organization) หมายถึง การสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ระยะยาว ตลอดจนมีพันธกิจ (Mission) ที่ชัดเจนในการยึดถึงปฏิบัติการที่ยั่งยืน (Sustainable Organization) จะต้องสร้างความสมดุลของทั้งสามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจ (Economy) สังคม (Sociality) และ สิ่งแวดล้อม (Environmental) ให้ได้องค์กรจะเติบโตอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนจากบุคลากรที่มีประสิทธิภาพด้วย

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง วิสัยทัศน์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพาองค์กรไปได้ไกลเพียงไร หากเรามองเห็นโอกาส ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ในการนำพาองค์กรไปในทิศทางที่ยอดเยี่ยม ย่อมมีส่วนทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ วิสัยทัศน์ที่ยิ่งก้าวไกลยิ่งมีส่วนให้องค์กรมีความยั่งยืนเพิ่มมากขึ้นตามการวางวิสัยทัศน์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะบอกได้ว่าองค์กรนั้นจะก้าวไกลเพียงไร

พันธกิจ (Mission) หมายถึง การวางแผนพันธกิจขององค์กรนั่นเอง องค์กรที่พร้อมจะยั่งยืนระยะยาวจะมีการสร้างแนวทางในการประกอบธุรกิจของตนให้เป็นหลักการในการปฏิบัติตาม เพื่อที่จะขับเคลื่อนองค์กรด้วยวิถีของตนได้อย่างชัดเจน การขับเคลื่อนวิถีของตนนั่นบ่งบอกได้ถึงการวางแผนการปฏิบัติที่ชัดเจน ตลอดจนเป้าหมายที่เห็นได้ชัด และการมุ่งสู่เป้าหมายที่ไม่ลังเล แนวทางในการประกอบธุรกิจนี้จะนำมาซึ่งการปฏิบัติงานขององค์กรที่มีรูปธรรมและมีประสิทธิภาพด้วย

นโยบาย (Policy) หมายถึง นโยบายบริษัทที่ดี ซึ่งนี่คือสิ่งที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรได้จริง การมีนโยบายที่ชัดเจนจะทำให้หน่วยงานต่างๆ ในองค์กรสามารถปฏิบัติได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง และจะส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จในที่สุด หากนโยบายไม่ชัดเจนก็ย่อมทำให้การประกอบการไม่มีทิศทางที่ชัดเจน และนั่นก็อาจทำให้องค์กรไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างสะดวกเช่นกัน

แผนปฏิบัติการ (Action Plan) หมายถึง แผนปฏิบัติการอาจจะเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่สุดสำหรับการประกอบกิจการใดๆ หากบริษัทมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนก็มักจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพขึ้นด้วย บริษัทที่มีการวางแผนปฏิบัติการในระยะยาวได้นั้นก็ย่อมทำให้องค์กรมีเป้าหมายในการยืนระยะยาวด้วย และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรยั่งยืนด้วย

เศรษฐกิจ (Economy) หมายถึง เรื่องเศรษฐกิจนั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจโดยตรง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ไปจนถึงระดับโลก เราควรใส่ใจในเรื่องนี้ให้ดีที่สุด เพราะมันมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เราประกอบธุรกิจได้ประสบความสำเร็จหรือไม่ แน่นอนว่าเศรษฐกิจดีย่อมทำให้การประกอบการมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง ในขณะที่เศรษฐกิจแย่ก็มีผลที่ทำให้ผลประกอบการแย่ด้วยเช่นกัน และนั่นก็ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กรได้มากทีเดียว ในขณะเดียวกันการประกอบการขององค์กรก็มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้นได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นควรช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อการยืนในระยะยาว

สังคม (Society) หมายถึง สังคมนั้นส่งผลต่อความยั่งยืนโดยตรง องค์กรควรอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างไม่มีปัญหา ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบสังคม ในขณะเดียวกันก็ไม่ให้สังคมเอาเปรียบองค์กรจนประสบปัญหาได้ การที่องค์กรใส่ใจสังคมนั้นนอกจากจะสร้างความประทับใจแก่กันแล้ว สังคมเองก็คือหน่วยของผู้บริโภคที่เกื้อหนุนองค์กรด้วย ในขณะที่การผลิตต่างๆ ต่างก็ใช้วัตถุดิบของโลกใบนี้ และหากสังคมไม่ยินยอมก็ย่อมทำให้ธุรกิจสะดุดได้เช่นกัน สังคมมีผลต่อความยั่งยืนในหลากหลายมิติ ตั้งแต่ทางตรงไปจนถึงทางอ้อม ธุรกิจกับสังคมนั้นก็ควรเกื้อหนุนกันในหลากหลายมิติเช่นกัน

สิ่งแวดล้อม (Environmental) หมายถึง สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่เกื้อกูลชีวิตมนุษย์ และยังเป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญในแต่ละธุรกิจอีกด้วย การใส่ใจสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันจึงถือว่ามีค่ามาก เพราะมันไม่ใช่แหล่งวัตถุดิบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่สิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายจะทำให้เกิดมหันตภัยตามมาอีกมากมายเช่นกัน นอกจากจะคุกคามชีวิตมนุษย์ คุกคามสังคมแล้ว มันยังมีส่วนทำให้ธุรกิจประสบปัญหา ไปจนถึงขาดวัตถุดิบในการผลิตได้ และเมื่อสิ่งแวดล้อมมีปัญหา มนุษย์ประสบปัญหา ก็อาจทำให้ไม่เกิดการบริโภคได้ นั่นอาจเป็นสาเหตุให้องค์กรตลอดจนธุรกิจปิดตัวในที่สุด

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในครั้งนี้ ผู้เขียนได้ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทุกประเด็นที่ทบทวนและศึกษานั้นจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาองค์กร ไว้ดังนี้

วิธีดำเนินการ

บทความนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางวรรณกรรมซึ่งเป็นทฤษฎีหลักธรรมาภิบาลและการจัดการองค์กร เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้ ขั้นตอนแรก ผู้เขียนได้สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) คัมภีร์พระไตรปิฎก 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล การจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน แล้วจึงอ่านอย่างละเอียดและขั้นวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และพรรณนา

อภิปรายผล

จากการศึกษาหลักธรรมาภิบาลกับการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน พบว่า **ประการที่หนึ่ง** คือ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของประชาชนทั้งประเทศ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมสร้างพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐาน

เศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่าง รู้เท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของสกวเดือน โพธิพันธ์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิถีชีวิตชาวนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า (1) วิถีชีวิตของชาวนา เป็นวิถีแบบผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ ชาวนามีหนี้สินเนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูง และละทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม มีอาชีพเสริมอื่นๆ น้อยมาก การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของภาครัฐขาดความต่อเนื่องการแก้ปัญหาชาวนา เป็นแบบต่างคนต่างทำ (2) ระดับความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวนา มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยการยึดหลักความพอประมาณ มีเหตุมีผล พึ่งตนเองได้ มีคุณธรรมและพอใจฐานะของตนเอง (3) แนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะและการบริหารจัดการที่ดีของชาวนา ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาของรัฐ ที่ให้ความสำคัญต่ออาชีพเกษตรและชาวนา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพเพื่อลดการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี เสริมสร้างเศรษฐกิจชาวนาให้มีรายได้ เงินออม เงินฝาก มากขึ้น ด้านการตลาดต้องมีระบบแทรกแซงตลาดอย่างเหมาะสม ด้านปัจจัยการผลิตต้องจัดสรรที่ดิน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน ด้านขวัญกำลังใจ มีการปฏิบัติตามศีล 5 ศีล 8 และมีสมาธิ (4) แนวการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชาวนา โดยการระดมพลังสมองของชาติและกระตุ้นจิตสำนึกของผู้บริหารประเทศ และหน่วยงานภาครัฐให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของชาวนาอย่างแท้จริง การพัฒนาที่ดีต้องตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของชาวนาอย่างเพียงพอ โดยอาศัยหลักประชาธิปไตย หลักการแบ่งปันและกระจายโภคทรัพย์อย่างเป็นธรรม หลักการบริหารอย่างมีจริยธรรมมาภิบาล และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ในการรวมกลุ่มและพัฒนาเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง และ (5) ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาวิถีชาวนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประการที่สอง คือ การจัดการองค์กรให้บังเกิดผลดีนั้น จะต้องใช้กระบวนการของงานสังคมสงเคราะห์คือ การศึกษา ปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา โดยสภาพปัจจุบัน ปัญหา ทรัพยากร ความต้องการและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์กร โดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและแบ่งงานให้รับผิดชอบ การตรวจสอบทรัพยากร ที่มีอยู่ในองค์กร รวบรวมข้อมูลและจัดระบบ วิเคราะห์ข้อมูล และปัญหาต่าง ๆ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผน การดำเนินการโดยใช้กิจกรรมที่สามารถสนองการดำเนินงานตามแผนและโครงการที่วางไว้ โดยนำทรัพยากรต่าง ๆ ผสมผสาน กับวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิธีการ ซึ่งกันและกัน และให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและมีการประเมินผล โดยปฏิบัติอย่างมีระบบหลักการและมีวิธีการที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทุกขั้นตอนดำเนินงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องมีบทบาทเป็นตัวแทนและแลกเปลี่ยนความสามารถกับคนในองค์กร เพื่อการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสังคมในองค์กรให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ความสามารถในการพัฒนาองค์กรตามแนวคิดเรื่องทรัพยากรธรรมชาติจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ศรีนวลโย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข: กรณีศึกษา หมู่บ้านนาก หมู่ที่ 5 ตำบลฉลอง อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย (1) การสืบทอดอาชีพ (2) การคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชาวบ้านนากประมาณร้อยละ 30 มีแนวความคิดในการใช้ชีวิตแบบพอมีพอกินพอใช้ในครัวเรือน (3) การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้น้ำในบ้าน

เกิดมีการอยู่ดีมีสุข (4) รับนโยบายสู่แนวทางการปฏิบัติยังหมู่บ้าน (5) ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข (6) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนการดำเนินงาน (7) สอบถามปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน (8) เขียนโครงการ (9) เสนอขออนุมัติโครงการ (10) จัดสรรงบประมาณโครงการ และ (11) คัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ส่วนผลกระทบจากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ (1) ผลกระทบด้านอาชีพและการจ้างงาน (2) เกิดการรวมกลุ่มการดำเนินงาน กลุ่มน้ำพริกเผา กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มผลิตภัณฑ์ครัวเรือน โดยมีการผลิต การจำหน่าย และเกิดเงินกองทุนภายในหมู่บ้าน (3) ผลกระทบด้านรายได้ เกิดรายได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับครอบครัว และระดับหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านสามารถจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้นในตลาดร้านค้าชุมชน (4) เกิดระบบการดำเนินงานในหมู่บ้าน มีโครงสร้างการดำเนินงานต่าง ๆ ของหมู่บ้านชัดเจน (5) เกิดศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน (6) เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (7) เกิดความเอื้ออารีย์ต่อกันของคนในหมู่บ้านในปัจจุบันยังคงมีลักษณะของสภาพปัญหาคล้ายคลึงกับช่วงเวลาแห่งการพัฒนาในอดีต แต่ก็มีแนวโน้มที่ยังส่อเค้าไปในทางก้าวหน้าและพัฒนาเข้าใกล้กับเป้าหมายและความคาดหวังที่กำหนดไว้มากยิ่งขึ้น

ประการที่สาม คือ เงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค การจัดการตามสภาวะของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ (contingency perspective and Situation Approach) การที่องค์กรต้องยอมรับและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่า องค์กรแต่ละองค์กรนั้น มีความแตกต่างกัน เผชิญกับสภาวะของสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องการวิธีการในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน จากการสำรวจนั้นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกับผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะใช้เวลาในการทุ่มเทให้กับกิจกรรมดังกล่าวต่างกัน คือผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จซึ่งก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้เร็วกว่าผู้อื่น จะมีกิจกรรมด้าน networking มากที่สุดและทำกิจกรรมด้านการบริหารทรัพยากรน้อยที่สุด ส่วนผู้บริหารที่ตั้งใจทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ effective Manager ซึ่งพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของการปฏิบัติงานเป็นเครื่องวัดนั้น จะเน้นด้านการติดต่อสื่อสาร Communication การบริหารทรัพยากรมนุษย์และ งานด้านการบริหารตามลำดับ ส่วนกิจกรรมด้าน networking จะทำน้อยที่สุด ซึ่งสาเหตุเกิดจากโครงสร้างขององค์กรในธุรกิจขนาดย่อมมักเป็นแบบไม่เป็นทางการ การบริหารในแนวทางปฏิบัติที่ถือว่าเป็นศิลปะ ส่วนองค์ความรู้ที่สำคัญเพื่อนำมาปฏิบัติคือศาสตร์ ซึ่งได้มีการพัฒนาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์พัฒนาการทางด้านทฤษฎีการจัดการ เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากการพัฒนาแนวความคิด (Concept) หลักการ (Principles) และเทคนิคต่างๆ หลักการบริหารหรือการจัดการที่เป็นสากล Universal คือสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรได้ทุกรูปแบบและทุกระดับขององค์กรนั้นคือหลักธรรมาภิบาล

ประเด็นที่สี่ คือ ปัจจัยการจัดการ (Management Resources) ด้านต่างๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยแนวคิดและหลักการที่ได้มีการคิดค้นกันมาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นของราชการหรือภาคเอกชน ก็จำเป็นจะต้องมีการวางระบบและกำหนดเป็นระเบียบข้อปฏิบัติให้แก่ผู้เข้ามาปฏิบัติงานเมื่อได้ตั้งขึ้นมาแต่แรกแล้ว อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้จะเป็นหน้าที่ของนักจัดการ เมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในตำแหน่ง ในระยะต่อไปที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มรายละเอียดหรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือทำการพัฒนาเพื่อให้มีการก้าวหน้า และมีสิ่งที่ดีกว่ามาทดแทนสิ่งที่ล้าสมัย หรือใช้ไม่ได้อย่างที่เคยเป็นมาแล้ว การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์หรือผู้คนในสังคมที่มีความเคลื่อนไหว บางครั้งซ้ำมี

ความอ่อนไหวมาก ระบบการจัดการจึงต้องการยืดหยุ่น นักจัดการ และผู้ปฏิบัติที่จะต้องเผชิญกับเหตุการณ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดมาก่อน และจะต้องแก้ไข หรือดำเนินการให้ทันเวลา และให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นๆ ด้วย ทั้งนี้โดยยึดเป้าหมายและเจตนารมณ์ในการสร้างสังคมที่ดีงามเป็นสำคัญ

ประเด็นที่ คือ การเปลี่ยนแปลงเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. Preeminence of technology มีโอกาสใหม่ๆ เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาของคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้องค์กรเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานและคนก็เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน
2. Demise of “command-control” โครงสร้างตามลำดับชั้นแบบดั้งเดิมที่มีเจ้านายเป็นผู้สั่งการนั้น ก่อให้เกิดความล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูงในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในปัจจุบันนี้
3. Focus on Speed โลกทุกวันนี้ทุกอย่างเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในทางธุรกิจ ใครนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดได้ก่อนเป็นคนแรกก็จะได้เปรียบและ ในองค์กรต่างๆ เป็นที่คาดหวังกันว่างานจะต้องเสร็จออกมาอย่างดีและรวดเร็ว
4. Embrace of networking องค์กรเป็นเครือข่ายด้วยการสื่อสารและประสานงานกันแบบ Real time ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งรวมถึงหุ้นส่วน ผู้รับเหมา คู่ค้าและ ลูกค้า
5. Believe in empowerment การเรียกร้องของระบบเศรษฐกิจใหม่มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมอย่างมากของพนักงาน เพื่อแข่งขันในแง่ของความรู้ประสบการณ์และ ความผูกพันของสมาชิกทุกคน
6. Emphasis on teamwork องค์กรในปัจจุบันไม่ค่อยเป็นไปแนวดิ่งแล้ว แต่จะเป็นการเน้นแนวนอนมากกว่าและ ถูกขับเคลื่อนด้วยการทำงานเป็นทีมที่รวบรวมสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาไว้อย่างสร้างสรรค์
7. New workplace experience คนงานรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความอดทนอดกลั้นน้อยลงในเรื่องระดับสายการบังคับบัญชา มีความไม่เป็นทางการมากขึ้นและ ให้ความสนใจกับผลตอบแทนที่เป็นธรรมตามผลงานมากกว่าสถานภาพและอาวุโส
8. Concern of work Life Balance เมื่อสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น คนงานก็ยังกดดันให้องค์กรต้องให้ความสนใจกับการรักษาสมดุลในเรื่องของงานและ เรื่องส่วนตัวที่มักจะขัดแย้งกันเสมอ มีแรงผลักดันมากมายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและ โดยควบคู่ไปกับการแข่งขันในสภาวะโลกาภิวัตน์และ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็คือ ลูกค้ายุคใหม่เรียกร้องให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพไม่มีที่สิ้นสุด องค์กรใดที่ไม่สามารถตอบสนองเสียงเรียกร้องจากลูกค้าในราคาที่สมเหตุสมผลได้ จะถูกทิ้งให้ต้องดิ้นรนอยู่ในสภาพแวดล้อมของการแข่งขันที่รุนแรงต่อไป

สรุปการวิจัย

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืนนั้น มีความแตกต่างจากแนวทางการพัฒนาในอดีตหลายด้าน หน่วยงานมีความรู้และความเข้าใจในการจัดการองค์กรเป็นลำดับลดหลั่นกันไปตามลำดับ การขับเคลื่อนของแต่ละองค์กร เพราะในแต่ละองค์กรย่อมมีความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันออกไป หากองค์กรใดต้องการสร้างความรู้ความเข้าใจในการนำการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงตัวชี้วัดทั้ง 8 ข้อได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ 2) การสนับสนุนทรัพยากร 3) จิตสำนึกในการปฏิบัติและผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานในองค์กร 4) ทิศทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติ 5) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 6) การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา 7) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการติดตามและประเมินผลจากการติดตามและประเมินผล 8) การสร้างสรรค์องค์กรให้น่าอยู่ด้วยการนำหลักธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มเป็นนโยบายในการบริหารงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์กรในระบบเศรษฐกิจไทย โดยการวิเคราะห์ผลกระทบจากวิกฤตโรคระบาดของไวรัสโควิด 19
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน โดยการนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารงานในชุมชน เพื่อต่อยอดองค์ความใหม่ในด้านการจัดการองค์กรอย่างยั่งยืน
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลสู่ความยั่งยืนของชุมชนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2560). **แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560**. กรมการพัฒนาชุมชน.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2542). **ทฤษฎีองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิวากร แก้วมณี. (2559). **ธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- ธนวรรณ พลวิชัย. (2550). **พินองค์ความรู้ พินความเชื่อมั่น พินความพอเพียง**. ใน: เอกสารการสัมมนา วิชาการประจำปี ครั้งที่ 7 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. กรุงเทพฯ.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). **ภาวะผู้นำ : พลัขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ . สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- Fayol, Henri. (1949). **General and Industrial Management**. London : Sir Isaac Pitman & Sons.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นตามหลักอปปรานิยธรรม

รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม*

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีนํ้าเสนอถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นตามหลักอปปรานิยธรรม ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ 1.การประชุมกันบ่อยๆ จะต้องปลูกฝังความรู้ความรับผิดชอบให้ประชาชนในการเข้าร่วมรับรู้ รับฟังการแสดงความคิดเห็น 2.การประชุมและเลิกประชุมอาจจะมีการร่วมกันเพื่อปกป้องหลักการที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติได้ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี 3.การไม่สร้างกฎ กติกา กฎหมายใหม่ที่ไม่รู้ รับทราบร่วมกัน และไม่ทำลายประเพณี กติกา และวัฒนธรรมที่ทุกให้ความเคารพอยู่แล้ว 4.การให้ความเคารพต่อประธานหรือผู้นำซึ่งเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมชาวพุทธที่ยอมรับฟังเหตุผล 5.การให้ความคุ้มครอง ปกป้องสตรีรวมทั้งการส่งเสริมให้สตรีสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำชุมชนอย่างสง่างามได้ 6.การให้ความเคารพ สักการบูชาต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของทุกๆ คน และ 7.การให้ความคุ้มครอง ปกป้อง และดูแลรักษาผู้มีศีลธรรมเพื่อสั่งสอนให้ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐต่อไป

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม. อปรานิยธรรม, พระพุทธศาสนา.

* อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Participation of the people in the local government

Following Aparihaniyadhamma

Abstracts

This article presents the concept of Participation of the people in the local government Following Aparihaniyadhamma by focusing on the main context for a new fair includes seven aspects: 1. conferences frequently must cultivate a deep responsibility to the public to participate in awareness. Hearing comments, 2. Conference and Meeting may be common rules to protect the principle that everyone must abide by the leaders as role models, 3. The rules do not create a new law that everyone recognized. Get together And do not break the rules, traditions and cultures that respect already, 4. Respect for the president or leader who expresses Buddhist acceptable reason, 5. Protection Protect women and to encourage women to become community leaders cannot gracefully, 6. Respect The holy place of worship is a sign of things to all people and 7. To ensure the protection and preservation of the moral teachings to the people or citizens of the state.

Keyword : Participation, Aparihaniyadhamma, Buddhism.

บทนำ

อปิธานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตน และส่วนรวม มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อกันก่อเกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกัน และกัน นอกจากนั้นยังสอนให้รู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างชุมชนองค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในสังคมทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมือง และฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมมีวิวัฒนาการตามลำดับของระบบการศึกษาที่เจริญเติบโตแบบคู่ขนานซึ่งอาจจะมีอุปสรรคในยุคเริ่มแรกที่มีผลต่อการตัดสินใจแต่เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มให้ความสำคัญและตระหนักถึงผลกระทบต่อการดำรงชีวิตทั้งมีการต่อต้าน การประท้วง การเรียกร้องในเรื่องต่างๆ จนกลายเป็นกระแสเกิดขึ้นไปทั่วโลกที่นับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมแบบทางตรงก็กล่าวได้อย่างชัดเจนยิ่งนัก ถึงแม้ว่าทฤษฎีความเป็นผู้แทน จะอธิบายได้สมเหตุสมผลก็ตามที่ประชาชนไม่สามารถจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ทุกๆ เรื่อง แต่นักวิชาการก็ยังไม่ได้นำเสนอแนวทางที่ดีกว่านี้ในรูปการปกครอง และระบบการบริหารจัดการรัฐ และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะประเด็นการเลือกที่หลายคนพยายามตั้งคำถามว่า เป็นรูปแบบที่ดีที่สุดหรือยัง เพราะหากประเทศก็ให้ความสำคัญกับการเลือกซึ่งเป็นกระบวนการทางการเมืองโดยเฉพาะการปกครองแบบรัฐสภา นอกจากนี้ในรูปของการบริหารจัดการที่มุ่งสู่การบริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงทั้งตัวของโครงการพัฒนาต่างๆ และในรูปของการทำประชาพิจารณ์หรือประชาคมท้องถิ่นได้รับความนิยมน้อยสูงในการเข้าสู่กิจกรรมการมีส่วนร่วมที่เห็นได้มากก็ในพื้นที่ชนบททางความเจริญทางด้านวัตถุ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะพยายามให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าหลักการในสิ่งอื่นๆ หรือประเด็นอื่นๆ อย่างน้อย 4 ประการ (Cohen, J.M. and Uphoff, 1984) ได้แก่ 1. แบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. แบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3. แบบการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. แบบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จะเห็นได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมย่อมได้รับความนิยมน้อยมากต่อการปกครองและการบริหารจัดการองค์กรเพราะเป็นแนวทางที่จะสามารถร่วมกันพัฒนาประเทศหรือท้องถิ่นของตนภายใต้ความคิดของตนเองอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมจะมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นสำคัญซึ่งอยู่ในรูปของกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดโครงการใดโครงการหนึ่งเสมอๆ โดยเฉพาะประเด็นการตัดสินใจในผลกระทบต่อกันส่วนรวมหรือต่อประชาชนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตทางสังคมโดยใช้หลักอปิธานิยธรรมมาช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมี 7 ประการ (ที.ม. (ไทย) 10/68/86) ได้แก่ 1) หมั่นประชุมเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ และไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว 4) ให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ เห็นถ้อยคำว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง 5) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี และให้ความ

คุ้มครองปกป้อง 6) ให้ความเคารพ สักการบูชาสถานที่สำคัญ และ 7) จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ (ผู้มีศีล)ทั้งหลาย จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมตามแนว พระพุทธศาสนาอาจจะมีหลายประการแต่นักวิชาการรวมทั้งนักวิจัยมักจะนำหลักอปริหานิยธรรมมา อธิบายถึงกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระบบการเมือง ระบบการบริหารจัดการ ระบบการประชาสัมพันธ์ หรือแม้กระทั่งการทำประชาคมในรูปแบบต่าง ๆ ก็สามารถจะนำไปอธิบายในรูปของหลักเกณฑ์และ แนวทางที่มีพระพุทธศาสนาเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ประชาชนชาวพุทธได้แสดงถึงวิธีการและการปฏิบัติ ตามหลักพุทธธรรมที่ถูกต้องเหมาะสมกับข้อปฏิบัติของพระพุทธศาสนา ที่ถือได้ว่าเป็นชาวพุทธสาวกที่ดี

สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันกับหลักอปริหานิยธรรม

สถานการณ์บ้านเมืองในทุกวันนี้ ถือว่าประชาชนนั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความสามัคคี มากนัก ดูจากข่าวการเข้าร่วมประชุมของคณะผู้บริหารทหารทางการเมืองหลายท่าน บางท่านไม่ค่อยเข้าร่วมประชุม บางท่านก็หลับในที่ประชุม บางท่านก็ไม่สนใจในการฟังบรรยายในที่ประชุม (ข่าวสด, 8 มิถุนายน 2561) มีการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด แต่ขาดจากการตรวจสอบ ไม่มีความโปร่งใส ทำให้ ประชาชนภายในประเทศนี้ เกิดความสงสัยในการทำงานของคณะผู้บริหารอยู่บ่อยครั้ง และยังมีบางครั้ง ที่กดขี่ข่มเหงกลุ่มคนที่เห็นต่าง ไปบัญญัติกฎหมายต่อสิ่งที่ไม่น่าบัญญัติ ไม่ค่อยให้ความเคารพต่อ พระสงฆ์สมณะผู้เถระ หรือกรณี วันที่ 18 สิงหาคม ปีเดียวกัน ว่าที่ร.ต.พงศ์พันธุ์ สุนทรชัย อดีตส.ส. หนองคาย พรรคเพื่อไทย ตกเป็นข่าวจากกรณีนั่งดูภาพสยิวบน iPad ในห้องประชุมสภา ซึ่งว่าที่ร.ต. พงศ์พันธุ์ อ้างว่าไม่มีเจตนาหรือตั้งใจกดเข้าไปดูภาพหยาบหวีระหว่างการประชุมอภิปรายในสภาแต่ อย่างใด สาเหตุนี้เกิดมาจากไม่เคยใช้งาน iPad มาก่อน มือเลยเผลอไปกดผิดไปโดนแถบหัวข้อแพชั่น ทำให้มีภาพนางแบบสุดสยิวโผล่ออกมามากมาย จากนั้นก็เลยเลื่อนดูต่อไปเรื่อยๆ แต่ก็ยืนยันว่าภาพ ทั้งหมดเป็นรูปผู้หญิงในชุดว่ายน้ำที่ปกปิดมิดชิด (ไทยโพสต์, 03/08 มิถุนายน พ.ศ. 2561) บ้านเมืองใด ที่อยู่ในสภาพนี้ ย่อมก้าวไปสู่ความเสื่อมอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องสงสัย อาจถึงกับล่มจมเอาได้หากคนใน บ้านเมืองนั้นยังเพิกเฉย อยู่แบบตัวใครตัวมัน ฉกฉวยเอาผลประโยชน์ใส่ตน เมื่อผลประโยชน์ขัดกันกับ คนอื่นก็ใช้กำลังแย่งชิงกัน ถ้าหากมีศัตรูจากภายนอกเข้ามาเบียดเบียนเพิ่มอีก ก็มีโอกาsf่ายแพ้ได้อย่าง ง่ายดาย บ้านเมืองเราเคยมีความเจริญมั่นคงเป็นที่นับถือและเกรงอกเกรงใจจากเพื่อนบ้านมาก่อน ไม่น่าเชื่อว่าเราใช้เวลาไม่ถึง 10 ปี บัดนี้กลายเป็นว่าเพื่อนบ้านที่เคยเดินตามหลังบ้าง เดินนำหน้าบ้าง กำลังจะแซงเราไปแล้ว สาเหตุที่ทำให้บ้านเมืองเราเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะปัจจัยภายในของเราเอง นั่นคือ เราต่างไม่ยึดถือธรรมแห่งความสามัคคี ไม่ปฏิบัติตามหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพดังที่ พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ นั่นคือ อปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็น “ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไป เพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง”

การมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนา

การมีส่วนร่วมในทางพระพุทธศาสนาแม้ว่าจะสามารถอธิบายได้หลักการ เช่น หลักการของคำว่า สังฆะ หรือ สังฆ์ หลักอปริหานิยธรรม เป็นต้น ก็สามารถนำมาประกอบเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้แทบทั้งสิ้น แต่กระนั้นผู้เขียนบทความวิชาการมีความพยายามมุ่งอธิบายเฉพาะ หลักอปริหานิยธรรม ว่าเป็นหลักธรรมต่อการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างเห็นเป็นรูปธรรม โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงพบสิ่งที่ เป็นต้นเหตุแห่งความไม่เข้าใจกัน เพราะการมีส่วนร่วมที่อธิบายตามหลักอปริหานิยธรรม (ที.ม. (ไทย). 10/68/86) เป็นของธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (to hold regular and frequent meetings)

การประชุมกันเนืองๆ เป็นการทำงานร่วมกันของคนในสังคมที่จะต้องมีการพบปะประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้อง ที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมที่มีความเจริญ ไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี ฉะนั้น การประชุมจึงเป็นกลไกที่สำคัญของการพัฒนาทั้งในแง่ของการได้งาน และการได้กลุ่มบุคคล คือ ถ้าจัดบรรยากาศการประชุมจะช่วยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพัฒนาศักยภาพของคน (ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ, 2559) ในกิจการบางอย่างแม้จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีตามหลักอปริหานิยธรรม คือ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมืองหากหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ย่อมมีแต่ความเจริญ แต่มีข้อแม้ว่าในการประชุมนั้นต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่มีความเห็นแตกต่างด้วย หากต่างฝ่ายต่างมุ่งประชุมเพื่อมุ่งหวังถึงผลประโยชน์ตนและหวังถึงการได้มาซึ่งอำนาจ การประชุมนั้นก็วนวายเพราะหาบทสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมไม่ได้ (พระมหาบุญไทย ปุณณมโน, 2559)

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (to meet together in harmony, disperse in harmony, and do their business and duties in harmony)

การทำงานทุกอย่างในชุมชนหรือหมู่บ้าน หากจะหวังความสำเร็จในการปฏิบัติงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายชาวบ้าน ฝ่ายผู้ใหญ่กำนัน ฝ่ายองค์กรท้องถิ่น ฝ่ายข้าราชการ ตำรวจทหาร รวมไปถึงฝ่ายภาคเอกชนในการเข้ามาร่วมกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น ความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานในทุกๆ องค์การให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูกรอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักพร้อมเพรียงกันประชุม จักพร้อม

เพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงกันทำกิจที่เจ้าวัชชีพึงกระทำอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น” (ที.ม. (ไทย) 10/68/77-78) ทั้งนี้ ในการประชุมนั้นย่อมมีกำหนดเวลา ทุกคนควรตรงต่อเวลา ไม่ไขว่ต่างคนต่างเข้า หรือต่างคนต่างออกตามชอบใจ ซึ่ง เป็นการเสียระเบียบ เสียมรรยาท และอาจทำให้เสียเวลา เมื่อเขาประชุมแล้วต้องพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ หมายความว่ากิจใดที่สงฆ์หรือหมู่ชนจะต้องทำรวมกันด้วยกำลังกายหรือกำลังวาจาหรือกำลังความคิดก็ต้องรวมกันทำกิจนั้น ช่วยกันทำ ช่วยกันพูด ช่วยกันคิดปรึกษาหารือกัน ช่วยแก้ไขสิ่งไม่ดีให้ดีขึ้น ส่งเสริมสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น หากทำโดยอย่างนี้ก็จะมีความเจริญความพร้อมเพรียงของชนทั้งปวงยังความเจริญให้สำเร็จ” ด้วยว่าอันความพร้อมเพรียงนั้นย่อมยังความเจริญให้สำเร็จ (มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2546) จะเห็นได้ว่า การร่วมกันประชุมกันบ่อยๆ จะมีนัยยะที่สำคัญนำไปสู่การสร้างความเข้าใจในระดับการสื่อสารและการพูดจาหรือ การสร้างข้อตกลง การรับรู้ รับทราบปัญหาในแต่ละปัญหาที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน รวมทั้งการเป็นการระดมความคิดเห็นถึงแนวทางการพัฒนา และแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงอันเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจกันประชุมโดยที่ทุกๆ คน มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นประการที่สำคัญ เพราะหากมีบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมประชุม มักจะเกิดการโต้แย้งในภายหลังทำให้การพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาแต่ละอย่างจะต้องพุดคุยสิ่งเดิม ๆ ไม่จบสิ้น จึงไม่ก่อให้เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ได้

3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม (to introduce no revolutionary ordinance, or break up no established ordinance, but abide by the original or fundamental Vijjan norm and principles)

การปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องไม่สร้างเงื่อนไขที่ไม่จำเป็น หรือพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมาย และละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการทำงาน เพราะบางคนอาจจะอ้างว่ากฎหมายข้อนี้ยังเป็นอุปสรรคต่อการทำงานจึงเสนอให้มีการปรับเปลี่ยน ส่วนคนอื่นก็อาจเสนอว่าข้อกฎหมายข้อนั้นก็ทำให้กลุ่มเราไม่สามารถปฏิบัติงานได้เช่นกันจึงเสนอการแก้ไข หากเป็นเช่นนี้อยู่ร่ำไปกฎหมายที่วางเอาไว้จะถูกแก้ไขไม่สิ้นสุด เพราะมัวแต่มุ่งในการปรับเปลี่ยนกฎข้อบังคับนั่นเอง นอกจากการสร้างเงื่อนไข หรือการบัญญัติกฎหมาย กติกา ระเบียบขึ้นมาใหม่ บางครั้งอาจมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน แต่หากบัญญัติกฎหมายใหม่ออกมาอยู่เรื่อยๆ ก็จะทำให้ประชาชนขาดความสนใจและไม่ทราบถึงกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ที่ออกมา เหมือนอย่างในรัฐสภาซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณากฎหมายต่าง ๆ ออกมาบังคับใช้ในสังคมไทยและทำการเสนอกฎหมาย ออกกฎหมาย อย่างไม่หยุดหย่อน ทำให้ชาวบ้านที่ไม่รู้กฎหมาย ระเบียบ กติกาเหล่านั้น จึงมีความยากลำบากต่อการปฏิบัติงาน เพราะไม่รู้ว่าอย่างไรทำได้ อย่างไม่ได้ ประชาชนทั่วไปจึงคิดว่าอยู่เฉยๆ ดีกว่าจะได้ไม่ทำผิดกฎหมาย บ้านเมือง ซึ่งบางครั้งการออกกฎหมายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด

พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ข้อบังคับต่างๆ เป็นการมุ่งประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตนด้วยซ้ำ ทำให้ความยุติธรรมไม่เกิดขึ้นและมีความขัดแย้งกันในรัฐสภาไทยยุคปัจจุบันดังที่เห็นกันอยู่บ่อย ๆ ดังนั้น การยอมรับในตัวบทกฎหมายที่ได้วางไว้แล้วและไม่สร้างเงื่อนไขใหม่ ๆ จึงเป็น กลยุทธ์ที่สำคัญในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “การไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว สมาทานประพฤติดุอยู่ในธรรมตามที่ยกไว้แล้วอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น” (ที.ม. (ไทย) 10/68/77-78)

จะเห็นได้ว่าการรับรู้ รับทราบถึงกฎหมาย กติกา ระเบียบหรือสิ่งที่ประชาชนได้ประพฤติดุปฏิบัติมาอย่างยาวนานจะทำให้เกิดการปฏิบัติในสิ่งที่ประชาชนนั้นยึดถือร่วมกัน รวมทั้งการไม่สร้างเงื่อนไขที่ไม่จำเป็นจะทำให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างปกติสุข เพราะประชาชนได้ประพฤติดุปฏิบัติมาอย่างนั้น หากมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ กติกาใดๆ จะต้องเกิดการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งนั้นซึ่งจะสืบเนื่องมาจากการประชุมร่วมกันบ่อยๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องชี้แจงเหตุผลถึงประเด็นในการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำให้ประชาชนลดการต่อต้าน ลดการขัดแย้งต่อผู้บริหารหรือผู้นำสังคมจะกลายเป็นการปรับเปลี่ยนอย่างมีวิสัยทัศน์และก้าวไปสู่ความความเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ในอนาคต รวมทั้งการยกเลิกกฎหมาย ระเบียบกติกาเก่าจะต้องใช้กระบวนการเดียวกันที่จะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นที่ประชาชนยอมรับ และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างไม่อึดอัดขัดใจ ดังนั้น การไม่ยกเลิกสิ่งเก่า และไม่สร้างเงื่อนไขใหม่ๆ จะต้องเข้าสู่ความกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ทุกๆ คนในสังคมหรือในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ด้วย

4) ท่านเหล่านี้เป็นผู้ใหญ่ในชนชาววิชัย เคารพนักถือท่านเหล่านั้น เห็นด้วยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง (to honor and respect the elders among the vijjians and deem them worthy of listening to)

การเป็นผู้นำเชิงพุทธใช้ว่าจะทำตามอำนาจความพอใจของตนเองเป็นใหญ่ แต่มองไปถึงบุคคลผู้ติดตามหรือผู้ใต้บังคับของเราด้วย หากเมื่อใดผู้นำเดินทางผิดพลาดหรือออกคำสั่งที่ผิดพลาดไปย่อมทำให้ความศรัทธาความเชื่อมั่นลดลง หรือ องค์กรอาจประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ อีกด้วย ฉะนั้น การเป็นผู้นำที่ดีที่มีความสามารถในการนำจึงควรพิจารณาข้อเตือนระวังสิ่งเหล่านี้ให้มาก นอกจากนี้ คุณสมบัติของผู้นำที่ดีมีอยู่ 2 ด้าน คือ 1) คุณสมบัติภายในตัวของผู้นำ ได้แก่ (1) รู้หลักของสัพพัญญูธรรม มีการรู้หลักการเหตุผล เป็นต้น (2) มีสติปัญญา ไม่ประมาท (3) ตั้งตัว ทนต่อเหตุการณ์ (4) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล (5) เป็นคนเข้มแข็ง และ 2) คุณสมบัติภายนอก ในการที่จะประสานคนและงานเข้าด้วยกัน ได้แก่ (1) มีความรู้ ความสามารถ (2) มีพรหมวิหารธรรม (3) ห่วงประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม (4) น่ารัก น่าเคารพ (5) เป็นธรรมาธิปไตย (6) ฉลาดในการพูด และ(7) ไม่ลำเอียง (พระธรรมปิฎก, 2546) ซึ่งภาวะผู้นำเชิงพุทธ มองภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ เช่น สติ ปัญญา ความดีงาม

ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม พระพุทธองค์ตรัสไว้ในโคปาลสูตร โดยการเปรียบเทียบ ฝูงโค และโคจำฝูง เกี่ยวกับผู้นำ และผู้ตาม ไว้ว่า “เหมือนโคหัวหน้าฝูงว่ายน้ำไปสู่ฝั่งตรงกันข้าม หากโคหัวหน้าฝูงว่ายน้ำไปตรง ฝูงโคทั้งหลายก็ไปตรงตามกัน และประสบกับความปลอดภัย หากโคหัวหน้าฝูงว่ายน้ำไปคด โคทั้งหลายที่ติดตามย่อมจะดำเนินไปคดและประสบกับความลำบากฉิบา ในหมู่มนุษย์ก็ฉิบา นั้น บุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่หรือเป็นผู้นำ หากมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะเดินตามแบบของผู้นำด้วยดี และประสบกับความปลอดภัย หากว่าผู้นำหรือหัวหน้าไม่ประกอบด้วยคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะดำเนินไปตามและประสบกับความลำบาก ฉะนั้น” (ขุ.ชา. จตุกก. (ไทย) 27/235/184)

กล่าวได้ว่า องค์กรหรือสังคม หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่เกิดความพร้อมเพรียงได้นั้น ภาวะผู้นำมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในฐานะผู้นำ ที่พร้อมอุทิศตน มีความเสียสละต่อส่วนร่วมในเบื้องต้น และสามารถเป็นที่พึ่ง เป็นต้นแบบแห่งการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นคนที่มีมุ่งประโยชน์ให้กับประชาชนหรือผู้อื่นก่อนตนเองได้รับประโยชน์ เพราะหากผู้นำมองประโยชน์ส่วนตนเองมาก่อนย่อมจะทำให้ลายความสามัคคี ทำลายความเป็นระเบียบ ทำลายกฎหมายที่สังคมยึดถือซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งก็เพราะผู้นำไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี แต่หากผู้นำประพฤติปฏิบัติตนเองดีแล้วย่อมทำให้ประชาชนหรือคนในองค์กรคล้อยตามผู้นำอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งไม่แตกต่างอะไรกับโคจำฝูงที่นำไปทางไปสู่ความสวัสดิ์มีความเที่ยงตรง เที่ยงธรรม มีความเสมอภาค มีความยุติธรรมต่อทุก ๆ คน จะทำให้ผู้นำเกิดความน่าเชื่อถือ ถึงแม้คำพูดของผู้นำนั้นจะกลายเป็นสิ่งที่น่าฟัง นำปฏิบัติตามคำพูดนั้นมีอำนาจต่อผู้ตามอย่างมาก ซึ่งหากเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใด ภาวะผู้นำก็จะสามารถสยบหรือคลี่คลายปัญหานั้นได้โดยเร็ว เพราะประชาชนหรือคนในองค์กรเชื่อถือ และให้ความเคารพต่อคำพูดของผู้นำนั้นๆ

5) บรรดาภรรยาสตรีลูกมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ (the women and girls of the families are to dwell without being forced or abducted)

การไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี และให้ความคุ้มครองปกป้อง ซึ่งเป็นหลักธรรมข้อที่ 5 ของอปรีหานิธรรม เป็นการให้ความสำคัญแก่บทบาทสตรีในฐานะผู้ก่อกำเนิดชีวิต โดยจะต้องให้ความคุ้มครองปกป้อง ดูแลแก่บรรดาสตรีทั้งหลาย ซึ่งในปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากทำให้บทบาทสตรีแตกต่างจากสมัยก่อน จากที่เคยเป็นช้างเท้าหลังแต่ปัจจุบันได้เป็นช้างเท้าหน้า เป็นผู้นำระดับประเทศ เป็นผู้นำหมู่บ้าน เป็นผู้นำองค์กรต่างๆ พระพุทธศาสนาได้ระบุถึงหน้าที่ของมารดาและภรรยาที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน (ที.ปา. (ไทย) 11/269/214.) การไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี และให้ความคุ้มครองปกป้อง ซึ่งเป็นหลักธรรมข้อที่ 5 ของอปรีหานิธรรม เป็นการให้ความสำคัญแก่บทบาทสตรีในฐานะผู้ก่อกำเนิดชีวิต โดยจะต้องให้ความคุ้มครอง ปกป้อง ดูแลแก่บรรดาสตรีทั้งหลาย ซึ่งใน

ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากทำให้บทบาทสตรีแตกต่างจากสมัยก่อน จากที่เคยเป็นช้างเท้าหลัง แต่ปัจจุบันได้เป็นช้างเท้าหน้า เป็นผู้นำระดับประเทศ เป็นผู้นำหมู่บ้าน เป็นผู้นำองค์กรต่างๆ พระพุทธศาสนาได้ระบุถึงหน้าที่ของมารดาและภรรยาที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน (ธีรนาถ กาจญ์อักษร, 2543) แม้ในทางจิตวิทยาสตรีก็มีความสามารถมากกว่าผู้ชายหลายด้าน เช่น ด้านความจำ ด้านการพูด การติดต่อสื่อสาร ด้านกระบวนการรับรู้ (สุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยู่ธยา, 2526) มีความอ่อนโยน ไม่ชอบความรุนแรง ไม่ซื่อสัตย์ ซื่อเสียง มีทักษะในการพูดจูงใจโน้มน้าวจูงใจคนให้เห็นด้วยกับเราโดยใช้เหตุใช้ผลเป็นหลัก สตรีสามารถใช้ความไม่เป็นธรรมที่ถูกบีบบังคับมาหลายช่วงคนสร้างความยุติธรรมในการบัญญัติตัวกฎหมายต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเป็นธรรม (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2553)

กล่าวได้ว่า การปกป้องคุ้มครองบรรดาสตรีทั้งหลาย เป็นตัวชี้วัดของสังคมหรือในองค์กรนั้น ที่ผู้คนให้ความคุ้มครอง ปกป้องสตรี รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีให้สามารถแสดงบทบาทในการปฏิบัติงานต่างๆ และที่สำคัญสามารถจะส่งเสริมให้สตรีสามารถเป็นผู้นำองค์กร หรือผู้นำชุมชนได้ ซึ่งเป็นผลของการให้โอกาสแก่บรรดาสตรีได้แสดงศักยภาพ และความสามารถในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาของกลุ่มสตรีของตนเองซึ่งปัจจุบันสังคมได้เปิดโอกาสให้กับสตรีมากมาย ดังการออกกฎหมายเพื่อพิทักษ์รักษา และส่งเสริมสตรีในทุกรูปแบบจะมีอยู่มากก็ตาม แต่กระนั้น ก็ยังมีในหลายชุมชนหรือองค์กรที่ยังมีเปิดโอกาสให้กับสตรีอยู่บ้าง ดังนั้น การสร้างความเข้าใจต่อความเห็น และการลดอคติต่อสตรีในการก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำจะต้องอาศัยเวลาและความเท่าเทียม ความเสมออย่างมาในสังคมไทย ยิ่งสังคมไทยปัจจุบันข่าวการทำร้าย การล่วงละเมิดสตรีมีให้เห็นอยู่บ่อยๆ สังคมเริ่มที่จะให้ความสำคัญอย่างมากซึ่งเป็นโอกาสในการสร้างประเด็นต่อการคุ้มครองให้กับสตรีในสังคมได้ดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง

6) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป (to honor and worship the Vajjian shrines, monuments and objects of worship, both central and provincial, and do not neglect those righteous ceremonies held before for them)

การให้ความเคารพ สักการบูชาต่อสถานที่สำคัญหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักธรรมข้อที่ 6 ของอปริหานิยธรรม โดยเฉพาะสถานที่ที่ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ เคารพนับถือ โดยคนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าสถานที่ต่างๆ ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เจดีย์ วิหาร อุโบสถ ศาลพระภูมิ ศาลเจ้าแม่ เป็นต้น สิ่งเหล่านั้นจะมีเทพารักษ์หรือเทวดาสถิตอยู่ หรือแม้แต่ตามธรรมชาติที่เป็นอยู่ เช่น ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ป่าไม้ ต้นไม้ หรือ ตึกรามบ้านช่องต่างๆ ก็จะมีเทวดาอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นคติของสังคมไทยมาช้านานว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายบ้านเมืองจะมีผู้ที่คอยดูการกระทำเหล่านั้น

อยู่ ซึ่งทำให้คนไทยไม่กล้าทำสิ่งที่ผิดศีลธรรมทั้งหลาย แต่เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความเชื่อเหล่านั้นลบล้างไปด้วยตามโลกสมัยใหม่ ทำให้สังคมไทยกล้าทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมมากขึ้น ทั้งในสถานที่แจ้งและสถานที่ลับ ปัญหาต่างๆ จึงเกิดขึ้นมากมาย และผลสุดท้ายสังคมไทยจึงเป็นสังคมที่เสื่อมทรามไปจากศีลธรรมอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ เจดียในทางพระพุทธศาสนามี 4 ประการ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องที่เคารพบูชา สถานที่เตือนใจให้ระลึกถึง ในที่นี้หมายถึง สถานที่หรือสิ่งที่เคารพบูชาเนื่องด้วยพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนา เรียกชื่อเต็มว่า สัมมาสัมพุทธเจดีย หรือ พุทธเจดีย 4 ประการ ได้แก่ 1) ธาตุเจดีย สถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 2) บริโภคเจดีย คือ สิ่งหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย อย่างแคบหมายถึงต้นโพธิ์ อย่างกว้างหมายถึงสังเวชนียสถาน 4 ตลอดจนสิ่งทั้งปวงที่พระพุทธเจ้าเคยทรงบริโภค เช่น บาตร จีวร และบริวารอื่น ๆ เป็นต้น 3) ธรรมเจดีย สถานที่บรรจุใบลานจารึกพุทธพจน์แสดงหลักปฏิบัติสมบูรณ์เป็นต้น และ 4) อุทเทสิกเจดีย สถานที่สร้างอุทิศแก่พระพุทธเจ้า เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น ในทางศิลปกรรมไทยหมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องแต่แหลมเป็นต้น บรรจุสิ่งที่เคารพ นับถือ เช่น พระธาตุและอัฐิบรรพบุรุษ เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

กล่าวได้ว่า การให้เคารพสักการบูชาเจดียในชุมชนหรือในองค์กรนั้นๆ อาจจะต้องพูดถึง ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ อาจจะต้องเป็นส่งเสริม สนับสนุนกันบ่อยๆ จะเป็นข้อตกลงร่วมกัน เช่น การสร้างความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จะต้องมีการกราบไหว้ สักการบูชา ประจำโดยการนำของผู้นำในสถานที่นั้นๆ หรือการสร้างพระพุทธรูปประจำชุมชนนั้นๆ และเมื่อถึงวันก่อตั้งชุมชนก็ได้มีการทำบุญเลี้ยงพระ หรือมีงานประจำปีเพื่อเฉลิมฉลองวันครบรอบ เป็นต้น การกระทำ และการสืบทอดดังกล่าวจะส่งผลไปยังเด็ก เยาวชน และผู้ที่อาศัยในชุมชนหรือองค์กรนั้นๆ ได้ซึมซับวัฒนธรรมอันดีงามต่อไปซึ่งในสังคมไทยจะมีให้เห็นอย่างมากในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เช่น การแห่ผ้าขึ้นธาตุของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครพนม จังหวัดนครปฐม เป็นต้น เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความดีงามที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ และอนุชนรุ่นหลังได้รักษาประเพณีอันดีงามไว้ต่อไป

7) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก (to provide the rightful protection, shelter and support for the Arahants and wish that the Arahants who have not come may enter the realm and those who have entered may dwell pleasantly therein)

การจัดให้ความอารักขา ค้ำครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ (ผู้มีศีล) ทั้งหลายเป็นหลักธรรมข้อที่ 7 ของอปปริหานิยธรรม โดยการต้อนรับ การรักษาคณติ และการจัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่บรรดาพระสงฆ์ผู้มีศีลทั้งหลายรวมถึงบุคคลากรทางพระพุทธศาสนา

เช่น สามเณร แม่ชี และผู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งหมดซึ่งระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ.2500 (ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550) มาตรา 79 ระบุว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และในมาตรา 289 ระบุว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จึงกล่าวได้ว่า การคุ้มครองพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนทางพระพุทธศาสนา ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเข้ามาร่วมกับพระสงฆ์ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ผูกโยงกับสถาบันทางศาสนาโดยผ่านการจัดการเชิงวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

กล่าวได้ว่า สังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาประชาชนจะให้ความเคารพ การให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่ผู้มีศีลธรรมทั้งหลาย อันมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของความดีงามของชาวพุทธที่พร้อมใจกันดูแลกิจกรรมทุกอย่างเพื่อส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติตามคุณความดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีค่านิยมสืบมาจนถึงปัจจุบัน แต่กระนั้นในปัจจุบัน ค่านิยม และสิ่งดีงามเหล่านี้เริ่มที่จะอ่อนแอลงไปเพราะกระแสของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความคิดจิตใจของประชาชนที่อาศัยในประเทศไทย ความเข้มแข็งของอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา อ่อนแอลงไปอย่างมากเพราะชาวพุทธเห็นวัตถุมากกว่าการสร้างความสุขให้กับจิตใจซึ่งอาจจะเป็นหารหลงไปว่าวัตถุมารจะสามารถสร้างความสุขให้กับตนเอง แต่ลึกลงไปว่า วัตถุเป็นเพียงสิ่งอาศัยให้กับตนเองเท่านั้น ดังนั้น เมื่อวัตถุเข้าครอบงำความคิดจิตใจของชาวพุทธมากเท่าไร การนึกถึงส่วนดีของพระสงฆ์ และพระพุทธศาสนาจะลดน้อยถอยลงตามไปด้วย ซึ่งทำให้ค่านิยมยุคใหม่มิได้มีกระแสแห่งการปกป้องผู้ที่ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดีงาม กลายเป็นไปยึดวัตถุเงินตราเป็นสิ่งดีงามไป เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนแปลง ค่านิยมต่อการเคารพต่อพระสงฆ์น้อยจึงมีการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในหลายๆ เรื่อง เช่น การศึกษา การพัฒนาสังคม เป็นต้น และสิทธิส่วนบุคคลซึ่งเกิดความคุ้มครองตามกฎหมายที่ไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกในความเป็นชาวพุทธที่ดี จึงเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทางคุณค่าแห่งจิตใจที่ไม่อาจจะเรียกคืนมาได้ซึ่งทำให้ชาวที่ไม่ดีเกี่ยวกับพระสงฆ์เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งความอันตรายต่อพระสงฆ์เกี่ยวกับชีวิตทรัพย์สินเกิดขึ้นอย่างมาก ดังนั้น ความพร้อมเพรียงเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้มีศีลธรรมจะต้องเกิดความสังคม หรือชุมชนนั้นให้การรับรอง และสิทธิส่วนบุคคลในการพิทักษ์รักษาต่อพระสงฆ์ เพื่อป้องกันต่อผู้ไม่หวังดีไม่ว่าจากคนนอกศาสนา หรือคนในศาสนาก็ตามจะต้องสร้างข้อตกลงเพื่อให้ผู้มีศีลธรรมหรือพระสงฆ์ได้กระทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณความดีให้กับสังคมต่อไป

การประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วมสำหรับองค์กรและสังคมไทย

การนำหลักการมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อการดำเนินงานต่างๆ ในองค์กรหรือในสังคมไทย ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเข้าใจ การรับรู้ทราบปัญหา และลดความขัดแย้ง ในระดับต่างๆ ได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในองค์กรหากมีการนำไปประยุกต์จะสามารถเพิ่ม ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการให้กับองค์กรในระดับท้องถิ่นได้ดังต่อไปนี้

1) การนำหลักการหมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ไปประยุกต์ใช้ เพราะการประชุมกันบ่อยๆ อาจจะต้องมีการกำหนดวาระการประชุมประจำเดือนเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้นำกับ ประชาชน เช่น การกำหนดในช่วงต้นเดือน หรือช่วงปลายเดือนก็สามารถทำได้ แต่กระนั้น การ กำหนดวาระการประชุมกันเนื่องๆ จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน ซึ่งหากมีปัญหาฉุกเฉินก็ สามารถแจ้งให้ประชาชนเป็นครั้งคราวไปทุกครั้ง นอกจากนี้ การประชุมกันบ่อยๆ ยังสามารถประเด็น ในการประชุมไว้ล่วงหน้าด้วย ซึ่งในองค์กรส่วนมากจะมีประเด็นไว้แล้ว แต่หากในชุมชนต่างๆ อาจจะต้องแจ้งประเด็นให้กับประชาชนทราบล่วงหน้าที่จะใช้เสียงตามสายหรือเป็นเอกสารเพื่อให้ ประชาชนได้เตรียมข้อมูลเพื่อนำมาเสนอความคิดเห็น และเสนอแนะต่อประเด็นดังกล่าวในที่ประชุม ต่อไปนี้

2) ความสามัคคีในการเข้าร่วมประชุม และเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน เมื่อเกิดการ ประชุมกันบ่อยๆ จะต้องมีความพร้อมเพรียงกัน เพราะความพร้อมเพรียงเป็นนิมิตหมายของความ สามัคคีกันในหมู่คณะ ซึ่งองค์กรหรือชุมชนจะต้องสร้างเงื่อนไขในการเข้าร่วมประชุม และเลิกประชุมด้วย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมประชุมกันทั้งหมดเพื่อให้เกิดทำหน้าที่ในที่ประชุม นั้น ฉะนั้น การเข้าร่วมประชุมจะต้องมีการลงลายเซ็นชื่อทั้งก่อนและเลิกประชุมทุกครั้งเพื่อแสดงถึงความ รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ การสร้างกระบวนการจิตสำนึกในการเข้าร่วมประชุมจะต้องมี เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำและทีมผู้บริหารหรือประธานชุมชน จะต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งและเลิก ตามเวลาที่กำหนดเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับประชาชนหรือบุคลากรในองค์กร ซึ่งหากผู้นำ ทีมผู้บริหาร หรือประธานชุมชนได้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างจนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติจะสามารถสร้างความพร้อมเพรียง ในหมู่คณะได้

3) การไม่สร้าง กติกา ระเบียบ และกฎหมายที่ไม่จำเป็นขึ้นมาใหม่ และไม่ยกเลิก กฎหมาย กติกา ระเบียบที่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม เพราะทุกองค์กรหรือชุมชนย่อม ต้องมีกติกา ระเบียบปฏิบัติที่สืบๆ กันมา ซึ่งทำให้ค่านิยม วัฒนธรรมถูกประพฤติปฏิบัติกันมาอย่าง ยาวนาน แต่กระนั้นในการบริหารองค์กร หรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาสังคมย่อม จะต้องกำหนดกฎหมาย ระเบียบใหม่อยู่เสมอ แต่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งดังกล่าวจะต้องเกิด จากการยอมรับจากประชาชนหรือบุคลากรด้วย เพราะหากไม่สามารถทำให้ประชาชนและบุคลากร ยอมรับได้จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับประชาชน อีกทั้งการใช้อำนาจ

มากเกินไปของผู้นำชุมชนจะทำให้เกิดการต่อต้านจนกลายเป็นไม่ปฏิบัติตามของกติกา กฎหมาย และระเบียบที่สร้างขึ้นใหม่ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ซึ่งหากมีการสร้างข้อตกลงใหม่ๆ ควรทำความเข้าใจร่วมกันในที่ประชุมเสมอๆ หากในที่ประชุมไม่เห็นด้วยควรระงับสิ่งนั้นไปก่อน หากผู้นำยังฝืนที่จะกำหนดในสิ่งที่ประชาชนไม่เห็นด้วยก็จะทำให้เกิดเป็นฝักฝ่ายอย่างแน่นอน อีกทั้งการยกเลิกกฎหมาย กติกา และระเบียบเก่าๆ ก็ควรใช้กระบวนการเดียวกันที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมจากในสถานที่ประชุมเป็นที่ตั้ง

4) การให้ความเคารพต่อผู้นำ หรือประธานในสถานที่นั้นๆ รวมทั้งการเป็นต้นแบบและแบบอย่างที่ดีของภาวะผู้นำ เพราะการให้ความเคารพต่อผู้นำ หรือประธานในสถานที่นั้นๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการประพฤติปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานของผู้นำ ที่ไม่มีอคติ มีความยุติธรรม มีความเสมอภาค มีความเท่าเทียมให้กับประชาชนอย่างเสมอหน้ากันทั้งหมดซึ่งในลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการให้ความเคารพรักต่อผู้นำที่มีคุณลักษณะเช่นนั้น นอกจากนี้ ฝ่ายประชาชนเมื่อเห็นผู้นำหรือประธานมีคุณลักษณะอย่างนั้น ฝ่ายตนเองก็ควรให้เกียรติเชื่อฟัง ให้ความนับถือต่อคำพูด การกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก ซึ่งอาจจะมีความคิดเห็นไม่แตกต่างแต่ไม่นำไปสู่ประเด็นทางสังคมที่ก่อปัญหาเพื่อขึ้น ดังนั้น เมื่อทั้งผู้นำและประชาชนมีความเคารพ ให้เกียรติต่อกันองค์กรหรือชุมชนนั้นก็เกิดความน่าอยู่ น่าอาศัยและเกิดการพัฒนาในสิ่งต่างๆ ต่อไป

5) การปกป้องคุ้มครองบรรดาสตรีทั้งหลาย ไม่ข่มเหงรังแกในลักษณะต่างๆ ไม่มองสตรีเพียงแต่ผู้ทำงานในบ้านเท่านั้น เพราะให้เกียรติ ยกย่องยก ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ พัฒนาความสามารถ จนทำให้สตรีได้มีโอกาสได้มาทำหน้าที่เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชนได้จะช่วยให้สตรีสามารถปกป้องตนเอง และปกป้องกลุ่มสตรีไม่ให้ถูกรังแกร้ายเพียงฝ่ายเดียว เพราะฉะนั้นการร่วมกันปกป้องสตรีไม่จะเป็นวิสัยไหนก็ตามจะต้องเกิดจากฝ่ายผู้ชายที่มีศีลธรรม มองสตรีเท่าเทียมกันผู้ชายในฐานะเพื่อนมนุษย์เหมือนกัน แต่หากเมื่อเกิดสิ่งไม่ดีต่อสตรีสังคมหรือองค์กรจะต้องสร้างเงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ การไม่ยอมรับต่อผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรงในทางสังคม ที่มีการลงโทษไม่ยอมรับให้เข้าร่วมในกลุ่มไม่สิทธิ รวมทั้ง การดำเนินคดีอย่างร้ายแรงอีกด้วย เพราะหากเมื่อมีการกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่างจะสามารถการบ่งชี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ไม่มากนักน้อย นอกจากนี้ ผู้นำจะต้องมีนโยบายการดำเนินการเกี่ยวกับการทำร้ายสตรีเป็นภัยต่อสังคมผู้นำจะต้องมีความเด็ดขาดในการดำเนินการอย่างเร่งด่วนและหาผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยเร็ว ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องจิตวิทยาทางสังคมเข้ามาช่วยเพื่อเพิ่มค่านิยม มุมมองต่อประเด็นดังกล่าวให้มากขึ้นจะกลายเป็นกระแสของประชาชนในการปกป้องสตรีในสังคม

6) การให้เคารพสักการบูชาเจดีย์ในชุมชนหรือในองค์กรนั้นๆ เพราะสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนหรือบุคลากรในสถานที่นั้นๆ เกิดความสามัคคีเพราะมีสัญลักษณ์ ค่านิยม ความเชื่อ หลักปฏิบัติ ประเพณี และวัฒนธรรมเหมือนกันด้วยอาศัยสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเหมือนกัน มีสิ่งเคารพ

สักการบูชาเหมือนๆ กัน เพราะฉะนั้น การสร้างสิ่งเคารพบูชาไว้ในชุมชนหรือในองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นอย่างมาก เช่น ชาวพุทธส่วนใหญ่จะมีวัดไว้สำหรับการทำบุญ และปฏิบัติธรรม เมื่อถึงวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มักจะไปบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคม รวมทั้งการสร้างบุญกุศลให้กับตนเองและครอบครัวเป็นประจำ จนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติสำหรับชาวพุทธในประเทศไทย หากเป็นองค์กรก็อาจจะสร้างพระพุทธรูปประจำองค์กรไว้ด้วยก็ได้ เพราะจะได้เป็นสัญลักษณ์สำหรับองค์กรนั้นๆ ไว้ให้กับบุคลากรได้เคารพบูชาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่ในหลายองค์กรมักจะสร้างศาลพระภูมิเจ้าที่ไว้ซึ่งก็เป็นกระแสนิยมที่ปฏิบัติสืบๆ กันมาอย่างยาวนาน ซึ่งในลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงจิตใจของผู้เคารพบูชาว่ามีหลักยึด หลักปฏิบัติให้สอนตนเองให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม มีความประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

7) การให้ความอารักขา ค้ำครอง ปกป้อง อันชอบธรรม แก่ผู้มีศีลธรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่สำคัญในประเทศไทย หากพระสงฆ์หรือผู้ที่มีศีลธรรมโดนกระทำร้ายอยู่เสมอๆ นั้น หมายความว่า สังคมควรถึงคราวจะต้องจัดระเบียบทางสังคมกันใหม่ โดยเริ่มจากผู้นำประเทศที่จะต้องตระหนัก และให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก อาจจะต้องมีมาตรการหลายอย่างเพื่อป้องกันความสูญเสีย สูญสมดุที่พระสงฆ์ไม่สามารถจะทำหน้าที่สั่งสอนประชาชนให้เป็นคนดีได้ ยิ่งพระสงฆ์ไม่ได้ทำหน้าที่สั่งสอนประชาชนให้เป็นคนดีได้ก็เพราะฝ่ายรัฐหรือผู้นำประเทศมิได้ใส่ใจต่อการปกป้องพระสงฆ์ สังคมย่อมขาดที่พึ่งทางจิตใจและขาดความศรัทธาต่อผู้นำประเทศนั้นๆ แต่หากฝ่ายรัฐหรือผู้นำเข้ามาช่วยดูแล ปกป้อง และส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่สั่งสอนประชาชนสังคมก็จะเป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น อันเป็นช่วยลดงบประมาณในการปราบปรามผู้ร้ายในบ้านเมือง ลดอาชญากรรมทางสังคมที่อาจเกิดขึ้น เพราะพระสงฆ์สามารถทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

สรุป

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในยุคปัจจุบันที่มีส่วนต่อการพัฒนาประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในฐานะเป็นพลเมืองของรัฐนั้นๆ ซึ่งประเทศไทยได้ตระหนักและกระตุ้นกระบวนการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในหลายมิติโดยเฉพาะทางการเมือง และการบริหารองค์กรท้องถิ่นจนกลายเป็นสิ่งที่ให้ประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้แนวคิดหลักจะถูกละเลย เช่น การมีส่วนร่วมการวางแผนจะเห็นได้จากการลงประชามติระดับหมู่บ้านจะได้รับการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมค่อนข้างมาก แต่กระนั้นกระบวนการดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบ และรับผลประโยชน์ยังขาดระบบที่ชัดเจน แต่อย่างน้อยระบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนก็ได้รับความสนใจสามารถกระตุ้น และสร้างความตระหนักถึงคุณค่าตนเอง

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้แนวคิดตามแนวทางพระพุทธศาสนายังคงถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อแสดงถึงวิถีคิดแบบโลกตะวันออกที่มุ่งสู่การสร้างสามัคคีกันในกลุ่มคนมากกว่าการมุ่งที่มองระดับผู้นำในแง่ร้ายจนเกินไป รวมทั้งการพยายามสร้างเงื่อนไขการป้องกันปัญหาในอนาคตที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาในลักษณะของความขัดแย้ง เพราะหลักการมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิธรรมเป็นการนำหลักการปฏิบัติที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในสังคมให้เกิดจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อทางสังคมหรือความรับผิดชอบต่อองค์กรแบบรวมศูนย์ของความมั่นคง สามารถปรับความคิด ความรู้สึกร่วมของค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีที่ปฏิบัติแบบสืบทอดหลักการเพราะการเปลี่ยนแปลงของผู้นำสามารถจะเกิดขึ้นได้แบบรวดเร็ว แต่สามารถทำให้หลักการยังคงอยู่ในรูปแบบนั้นๆ ต่อไป ซึ่งหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิธานิธรรมประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ 1.การประชุมกันบ่อยจะต้องปลูกฝังความรู้ความรับผิดชอบต่อประชาชนในการเข้าร่วมรับรู้ รับฟังการแสดงความคิดเห็น และการเสนอทางออก ทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่ 2. การประชุมและเลิกประชุมอาจจะมีการร่วมกันเพื่อปกป้องหลักการที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติได้ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี 3.การไม่สร้างกฎ กติกา กฎหมายใหม่ที่ทุกคนไม่รับรู้ รับทราบร่วมกัน และไม่ทำลายประเพณี กติกา และวัฒนธรรมที่ทุกให้ความเคารพอยู่แล้ว 4.การให้ความเคารพต่อประธานหรือผู้นำในที่ประชุมหรือผู้นำชุมชนในสังคมและองค์กรนั้นๆ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมชาวพุทธที่ยอมรับฟังเหตุผลอย่างมีสติ และอดทนต่อผู้ที่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกับตนเอง 5.การให้ความคุ้มครอง ปกป้องสตรีให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการส่งเสริมให้สตรีสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำชุมชนอย่างสง่างามได้ 6.การให้ความเคารพ สักการบูชาต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ปกป้องอันตรายที่ประชาชนและบุคลากรได้ร่วมกันสร้างขึ้นมามาเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของทุกคน และ 7.การให้ความคุ้มครอง ปกป้อง และดูแลรักษาผู้มีศีลธรรมให้สามารถทำหน้าที่ของตนเองเพื่อสั่งสอนให้ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐเป็นคนดี และสามารถทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2546) พุทธศาสนสุภาษิต ฉบับรวมเล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 33. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ธีรนาถ กางอุทัย. (2543) หญิง ชาย กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็ดสัน เพรส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555.) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกศลจิต.
- _____. ภาวะผู้นำ. (2546) พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- สมบัติ อารังอุวงศ์. (2553) “เสวนา ผู้หญิงกับโอกาสสู่การเมือง”. หนังสือพิมพ์แนวหน้า.
- ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ. (2559) ชาวบ้านจัดประชุมด้วยหลักอภิธานิธรรม
7. www.cpmlocal [ออนไลน์].
- .พระมหาบุญไทย ปุณณมโน. (2559) อปัธธรรม:ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญ.
buth505@gmail.com[facebook/bu](https://www.facebook.com/bu) [ออนไลน์].
- Cohen. J.M. and Uphoff. (1984) The Cornell Rural Development Participation Project. Rural Development Review.

บุคลิกภาพตามหลักพุทธธรรม

ดร.รัชฎา วิชัยดิษฐ*
 ดร.วันทนา ป่อโพธิ์*
 ดร.อุดม ชนะสิทธิ์*

บทคัดย่อ

บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เป็นภาพรวมของบุคคล ซึ่งทำให้มีลักษณะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ผู้ที่มีบุคลิกดี ย่อมเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไป สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี เป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือ ไว้วางใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และสภาพต่าง ๆ ได้เหมาะสม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี ย่อมทำให้มีโอกาสดีในหน้าที่การงาน ประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งทางด้านครอบครัว และการทำงาน

บุคลิกภาพภายนอกจะปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน และมักจะสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ตั้งแต่แรกเห็นได้ง่าย เช่น รูปร่าง/หน้าตา ผิวพรรณ เป็นต้น ส่วนบุคลิกภาพภายในนั้น แสดงถึงความรู้สึภายในของตัวบุคคล จึงสังเกตเห็นได้ยาก และต้องอาศัยเวลานานกว่า การมองจากบุคลิกภาพภายนอก เช่น ความเป็นมิตร ความจริงใจ ความห่วงใย ความเอื้ออาทร และความเฉลียวฉลาด การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เป็นการลด ความคับข้องใจ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

คำสำคัญ : บุคลิกภาพ, พุทธธรรม

* สมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมจร.

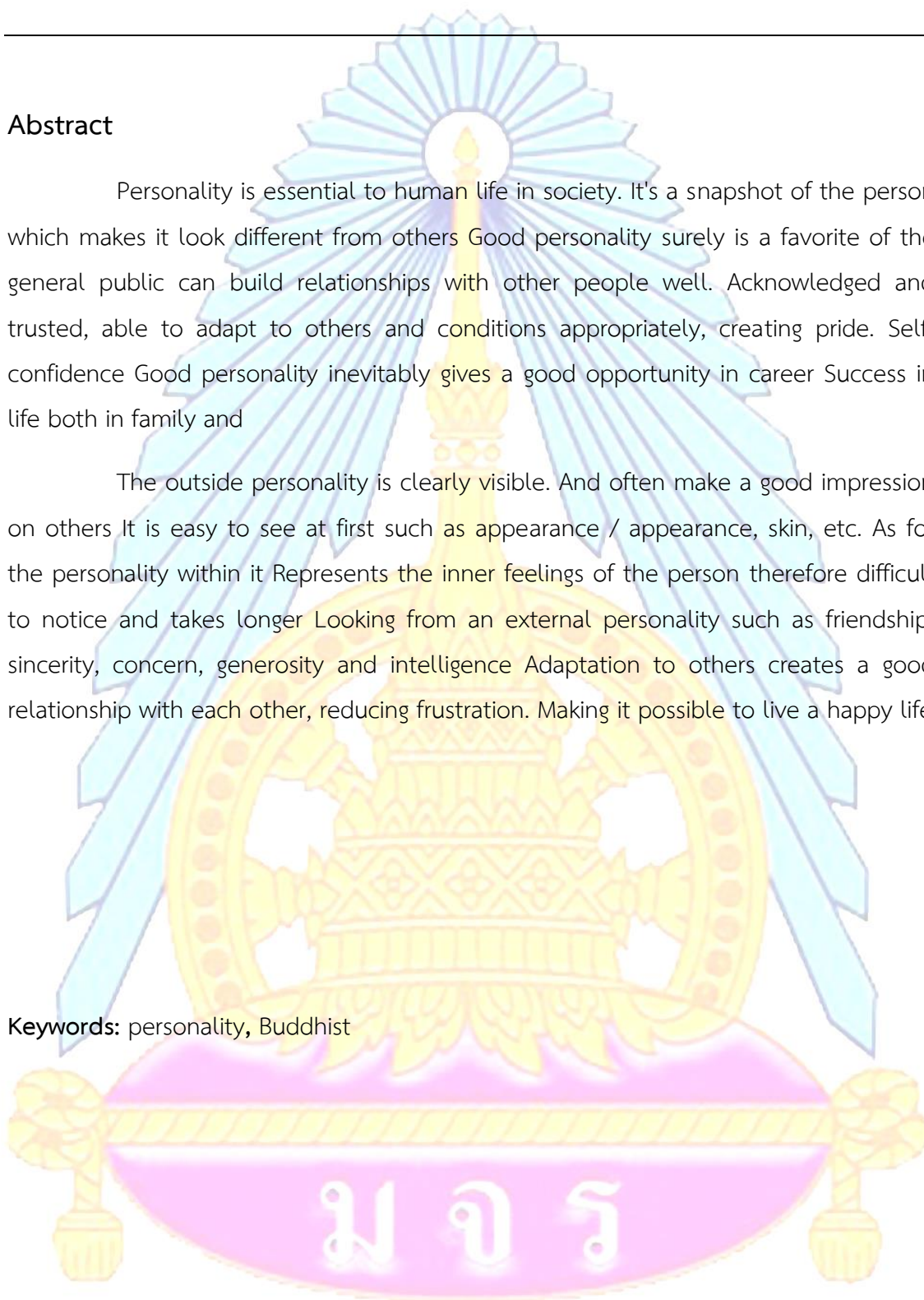
Personality according to Buddhist principles

Abstract

Personality is essential to human life in society. It's a snapshot of the person which makes it look different from others Good personality surely is a favorite of the general public can build relationships with other people well. Acknowledged and trusted, able to adapt to others and conditions appropriately, creating pride. Self-confidence Good personality inevitably gives a good opportunity in career Success in life both in family and

The outside personality is clearly visible. And often make a good impression on others It is easy to see at first such as appearance / appearance, skin, etc. As for the personality within it Represents the inner feelings of the person therefore difficult to notice and takes longer Looking from an external personality such as friendship, sincerity, concern, generosity and intelligence Adaptation to others creates a good relationship with each other, reducing frustration. Making it possible to live a happy life

Keywords: personality, Buddhist

บทนำ

คนส่วนมากมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับคำว่า “บุคลิกภาพ” (Personality) หลายคนอาจคิดว่าการมีรูปร่างหน้าตาเป็นอาวุธ หล่อเหลา สวยงาม เป็นการมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเพราะองค์ประกอบเรื่องรูปร่างหน้าตานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งบุคลิกภาพเท่านั้น หากใครเกิดมาแล้วมีหน้าตาดีนั้นเป็นเพียงข้อได้เปรียบที่ทำให้คุณมีความดึงดูดและน่าสนใจมากกว่าคนอื่นที่หน้าตาธรรมดาๆ การเกิดมามีหน้าตาดีถือเป็นพื้นฐานหรือการเริ่มต้นที่ดี หากมีการนำความได้เปรียบตรงนี้มาต่อยอดหรือพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ (Personality Development) ให้ดียิ่งขึ้นก็จะเป็นเสน่ห์และเกิดประโยชน์กับตัวเอง แต่ถ้าคิดว่าการมีรูปร่างหน้าตาเป็นอาวุธนั้นเพียงพอแล้ว นั่นคือการเข้าใจผิดอย่างร้ายแรง คนที่มีบุคลิกภาพที่ดีเป็นที่สนใจของคนรอบข้างที่ได้พบปะพูดคุยด้วย ไม่จำเป็นต้องเป็นคนหน้าตาดีแต่สิ่งที่ทำให้ใครสักคนมีบุคลิกภาพที่ดีเหนือกว่าคนอื่นได้นั้น เกิดจากองค์ประกอบหรือคุณสมบัติหลายอย่างร่วมกันและเป็นคุณสมบัติที่สามารถพัฒนาฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ จนกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปเรียกว่า “ความมีเสน่ห์” นั่นเอง (<https://www.facebook.com/notes/john-robert-powers-thailand>)

คนที่มีความมีเสน่ห์ (Charming) คือคนที่มีบุคลิกภาพที่ดีซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเสมอไปว่า ต้องเป็นคนที่มีหน้าตาหล่อเหลาหรือสวยงามราวกับดารา ความมีเสน่ห์หรือบุคลิกภาพที่ดี เป็นคุณสมบัติที่สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้โดยอาศัยความตั้งใจ ในการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นพื้นฐานสำคัญโดยคิดถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาบุคลิกภาพนั้นคือ เป็นที่ถูกต้องน่าดึงดูดใจ น่าคบหาของใครต่อใครที่ได้พบพูดคุยโดยไม่จำเป็นต้องสวยหรือหล่อหน้าใสอย่างดาราเกาหลี สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักคือ รูปร่างหน้าตาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพภายนอกที่ไม่จีรังยั่งยืนย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป แต่การมีเสน่ห์หรือบุคลิกภาพที่ดีทั้งบุคลิกภาพภายในและบุคลิกภาพภายนอกเรียกว่าสมบูรณ์ครบถ้วนจะทำให้คุณเป็นคนมีเสน่ห์และความมีเสน่ห์หรือบุคลิกภาพที่ดี(Good Personality)นี้เองที่จะเป็นสิ่งที่ติดตัวคุณไปตลอดชีวิต

ขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพคือ ตั้งใจมุ่งมั่นแล้วเริ่มจากการสำรวจตัวเองอย่างตรงไปตรงมามีข้อดี-ข้อเสียอะไรบ้าง โดยเน้นที่ข้อบกพร่องเพราะเราต้องการนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลิกภาพ จากนั้นค่อยๆพัฒนาบุคลิกภาพภายใน (Internal Personality) เมื่อความรู้สึกนึกคิดมีจิตใจดี มีการมองโลกในแง่ดี ก็จะส่งผลให้เกิดการกระทำที่ดี ตามความคิดที่ออกมาจากจิตใจภายใน ขั้นตอนต่อไปคือการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก(External Personality) ที่จะได้รับพื้นฐานที่ดีจากบุคลิกภาพภายใน ทำให้การกระทำและการแสดงออกมาแล้ว ดูดี มีเสน่ห์แล้วทำการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอกเพิ่มเติมก็เป็นอันสมบูรณ์

การพัฒนาบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ คือ ลักษณะท่าทางซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกนึกคิด ที่สะท้อนออกมาให้ผู้อื่นเห็นและเกิดความประทับใจ

ฉะนั้น การที่บุคคลจะได้รับการยอมรับนับถือ การสนับสนุน ความไว้วางใจ และความประทับใจจากผู้อื่นนั้น ก็ควรที่จะแสดงบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมให้ผู้อื่นเห็น เพราะบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ที่พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง

1. ความหมายและความสำคัญของบุคลิกภาพ

คำว่า “บุคลิกภาพ” หมายถึง คุณลักษณะทางกาย ทางจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อนออกมาให้ผู้อื่นเห็นและเกิดความประทับใจมากขึ้นเพียงใด

มีความสำคัญคือ บุคลิกภาพนับเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ที่พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง จึงส่งผลต่อการยอมรับนับถือ การให้ความร่วมมือ การสนับสนุน และความไว้วางใจจากผู้อื่น

2. ประเภทของบุคลิกภาพ

2.1 บุคลิกภาพภายนอก คือ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากภายนอกของแต่ละคน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ง่าย ใช้เวลาไม่นาน แบ่งได้เป็น 4 หมวด คือ

1. รูปร่างหน้าตา
2. การแต่งกาย
3. กิริยาท่าทาง
4. การพูด

2.2 บุคลิกภาพภายใน คือ สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ หรืออุปนิสัยใจคอที่มองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้แก้ไขได้ยาก เช่น

1. ความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. ความรับผิดชอบ

มจร

ความหมายของบุคลิกภาพ

ริเรีองรอง รัตนวิไลสกุล (2540 : 54) บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว ของบุคคล ในด้านต่างๆ ทั้งในส่วนภายใน และภายนอก ดังนี้

บุคลิกภาพภายนอก

1. รูปร่าง หน้าตา
2. การแต่งกาย
3. การปรากฏตัว
4. การแสดงออก สีลท่าทาง
5. การพูดจา

บุคลิกภาพภายใน

1. จิตใจ ความรู้สึก
2. สติปัญญา ความรอบรู้
3. ความคิดริเริ่ม
4. ปฏิภาณไหวพริบ
5. อารมณ์ขัน

บุคลิกภาพตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Personality” มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า “Persona” ซึ่งมีความหมายว่า “Mask” แปลว่า “หน้ากาก” สำหรับตัวละครใช้สวมหน้า เวลาออกแสดง เวลาออกโรงเพื่อแสดงบทบาทที่ถูกกำหนดให้เช่น ผู้สวมหน้ากากเป็นผู้ร้ายแสดงให้สมกับตัว ผู้ร่ายนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบุคลิกภาพไว้หลายทัศนะดังนี้

1. บุคลิกภาพ คือ ผลรวมของพันธุกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล
2. บุคลิกภาพ คือลักษณะรวมของบุคคลและวิธีการแสดงออกทางพฤติกรรมซึ่งกำหนดการปรับตัวตามแบบฉบับของแต่ละบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม
3. บุคลิกภาพ คือคุณสมบัติและคุณลักษณะเด่นประจำตัวของแต่ละบุคคลรวมทั้งการปรับตัวของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ
4. บุคลิกภาพ คือ กระบวนการสร้างหรือรวมคุณลักษณะทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคล นิสัย กิริยาท่าทางของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะ
5. บุคลิกภาพ คือ ความเด่นประจำตัวของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะบอกถึงความแตกต่างจากบุคคลอื่นในด้านปริมาณและคุณภาพของลักษณะเด่นนั้น ๆ

บุคลิกภาพภายนอกจะปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน และมักจะสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ตั้งแต่แรกเห็นได้ง่าย เช่น รูปร่าง/หน้าตา ผิวพรรณ เป็นต้น ส่วนบุคลิกภาพภายในนั้น แสดงถึงความรู้สึกภายในของตัวบุคคล จึงสังเกตเห็นได้ยาก และต้องอาศัยเวลานานกว่า การมองจากบุคลิกภาพภายนอก เช่น ความเป็นมิตร ความจริงใจ ความห่วงใย ความเอื้ออาทร และความเฉลียวฉลาด เป็นต้น

มจร

ภาพที่ 1 บุคลิกภาพที่ต่างกันย่อมมีพฤติกรรมต่างกัน

1. ความสำคัญของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ความมั่นใจ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี ย่อมมีความภาคภูมิใจ และมีความมั่นใจในการแสดงออก สร้างความเชื่อถือ และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นได้ สามารถวางตัวให้เหมาะสม กับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

1.2 การคาดหมายพฤติกรรม เมื่อเกิดความรู้ และเข้าใจในบุคลิกภาพของบุคคลแล้วจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ และนำความรู้ มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การเรียน การทำงาน

1.3 การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดความเข้าใจในลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ทำให้เกิดการปรับตัว และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ในสังคม

1.4 การตระหนักในเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เป็นลักษณะเฉพาะตน ทำให้คนเรามีความแตกต่างกัน เอกลักษณ์ในบางลักษณะเป็นสิ่งที่ดีงาม และควรยึดถือปฏิบัติ เป็นแบบอย่างหรือแนวทางแก่บุคคลอื่นๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ เป็นต้น

1.5 การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เมื่อรับรู้บุคลิกภาพของผู้อื่นแล้ว มนุษย์ ก็สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือบุคคล เพื่อบรรลุถึงความต้องการต่าง ๆ ของตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เป็นการลด ความคับข้องใจ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

1.6 ความสำเร็จ การเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี ย่อมทำให้มีโอกาสมาก ทำให้ชีวิต มีความก้าวหน้า และประสบความสำเร็จในการทำงาน เพราะจะทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อถือศรัทธา สามารถเอาชนะใจผู้อื่น ส่งผลให้การทำงานสะดวก และง่ายขึ้น

1.7 การยอมรับของกลุ่ม ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี ย่อมเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป สามารถสร้างความรักใคร่ ชอบพอและเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น และกลุ่มได้

2. องค์ประกอบของบุคลิกภาพ ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

2.1 ลักษณะทางกาย หมายถึง รูปร่างหน้าตา สัดส่วน ผิวพรรณ การสนทนา อากัปกิริยาต่างๆ การแต่งกาย เป็นต้น ซึ่งลักษณะทางกายนี้จะเป็นลักษณะประจำตัวของ แต่ละบุคคล

2.2 ลักษณะทางใจ หมายถึง ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เช่น ความจำ อุปนิสัย ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น

2.3 ลักษณะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม การให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับผู้อื่น เป็นต้น

2.4 ลักษณะทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล รวมทั้งการกระทำต่างๆ เช่น การแสดงความรัก ความโกรธ ความพึงพอใจ ต่อบุคคลอื่น ลักษณะทางอารมณ์นี้ เป็นสิ่งที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ มีการเปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างยาก

3. ประเภทของบุคลิกภาพ โดยทั่ว ๆ ไป แบ่งประเภทของบุคลิกภาพได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 บุคลิกภาพภายนอก (Eternal Personality) ได้แก่ รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย การวางตัว การพูด บุคลิกภาพภายนอกนี้ เป็นสิ่งที่สามารถปรากฏเห็นได้ชัดเจน สามารถ สร้างความประทับใจให้กับผู้อื่นได้ ตั้งแต่พบเห็นกันเป็นครั้งแรก

3.2 บุคลิกภาพภายใน (Internal Personality) เป็นความรู้สึกภายในตัวของบุคคล ที่สังเกตได้ยาก แต่สามารถศึกษาได้จากการมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาค่อนข้างนาน เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความยุติธรรม การมีอารมณ์ตลกขบขัน ความเป็นมิตร ความจริงใจ เป็นต้น

แนวทางที่คนส่วนใหญ่ยึดถือในการพิจารณาบุคลิกภาพของคน มีดังนี้

1. ลักษณะทางกาย ได้แก่ รูปร่าง ทรวดทรง ความสูง น้ำหนัก ความปกติของอวัยวะ สัมผัส ผิวพรรณ หน้าตา ท่วงท่า ท่าทาง การแต่งกาย (ตามกาลเทศะ) ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงประสิทธิภาพของบุคคลทางกายซึ่งผู้พบเห็นจะประเมินเราเมื่อเจอกันในเวลา 1-5 วินาทีแรก

2. คุณลักษณะทางจิตใจ เช่น สติปัญญา ความจำ จินตนาการ ความถนัด เจตคติ ความสนใจ ความตั้งใจ การตัดสินใจ ความคิดด้วยเหตุผล ฯลฯ เหล่านี้เกี่ยวกับสมองทั้งสิ้น

3. อุปนิสัย หมายถึง ลักษณะโดยรวมของนิสัยหลายๆ อย่าง ของบุคคลที่แสดงออกเป็นพฤติกรรม เป็นระยะที่ยาวนานพอสมควร จนกลายเป็นความประเพณีหรือความมีศีลธรรม จรรยา มารยาท และคุณธรรม

4. อารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกแห่งจิตที่ก่อให้เกิดการกระทำต่างๆ เช่น ชื่นชอบ ตื่นเต้น โกรธ กล้าหาญ หวาดกลัว ตกใจง่าย ร่าเริง หดหู่ หงุดหงิด กังวล ฯลฯ

5. กำลังใจ คือ ความสามารถที่จะควบคุมหรือบังคับกิริยาอาการต่างๆ ที่กระทำไปโดยเจตนา เช่น กระฉับกระเฉงว่องไว หรือเฉื่อยชา เชื่องช้า ความอดทนหรือความเบื่อหน่าย

6. การสมาคม คือ กิริยา ท่าที อาการที่บุคคลแสดงต่อผู้อื่น เช่น ชอบคบค้าสมาคม หรือเก็บตัว เมตตาปราณี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือไม่แยแสเอาใจใส่กับผู้อื่น

7. ความรู้ ความสามารถ อำนาจ ฐานะ ความรู้สูง ความชำนาญ มีความสามารถเป็นพิเศษ
ความมีอำนาจ อิทธิพล มียศถาบรรดาศักดิ์ เหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมบุคลิกภาพอย่างมาก

สรุป

ดังนั้นบุคลิกภาพจึงเป็นเสมือนภาพลักษณ์ภายนอกที่สำคัญ ถือว่าเป็นหน้าตาและกระจก
ส่องภาพพจน์ของตนเองที่มีต่อสายตาผู้อื่น การสร้างบุคลิกภาพที่ดีของตนเองนั้นไม่ยากเลย ขึ้นอยู่กับ
ความพร้อมและความต้องการของตน ดิฉันมีเทคนิคและหลักปฏิบัติง่าย ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาตน
เอ การพัฒนาตนเองด้วยท่าเดิน นั่ง และยืนที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะการ
แสดงออกเหล่านี้จะบ่งบอกถึงบุคลิกภาพที่มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง หลักง่าย ๆ ของการเดิน
นั่ง และยืนที่ดีก็คือ ยึดตัว หน้าตรง เดินแกว่งแขนไปมาเล็กน้อย ทั้งนี้การมีท่าเดิน นั่ง และยืนที่ถูก
ลักษณะ นอกจากจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตนเองแล้ว ยังส่งผลดีต่อสุขภาพของตนเอง ไม่เป็นโรค
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระดูก เช่น ปวดหลัง ปวดข้อต่อ เป็นต้น

**บุคลิกภาพตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ความงาม ดังต่อไปนี้ ได้แก่ พระธรรม
ปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2546 : 142)**

1) **งามอารมณ์** หมายถึง เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ประดับ
กาย ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนให้มีความงามสง่า งามอารมณ์หมายถึง การแต่ง
กายให้ถูกต้องกับกาลเทศะ สะอาด และเรียบร้อยสมวัย

2) **งามร่างกาย** หมายถึง เนื้อตัวงาม ซึ่งประกอบไปด้วย 4 อย่าง คือ

2.1 **ผิวดี** หมายถึง ผิวเกลี้ยงเกลา ไม่เป็นหูด ไม่เป็นปม ไม่มีหิด ไม่มีกลาก หรือเป็นดอก
เป็นดวง แผลเป็น ขี้ไคล หนองเครา เป็นต้น

2.2 **เสียงดี** หมายถึง เสียงกังวานนุ่มนวล น่าฟัง ไม่แหบแห้ง ผู้หญิงต้อง เสียงเล็กกลมสม
เป็นหญิง ผู้ชายต้องเสียงกังวานหนักแน่นน่ายำเกรง

2.3 **ทรงดี** หมายถึง ทรวดทรงของร่างกายได้สัดส่วนกับความสูง ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์
ไม่อ้วนหรือผอมเกินไป

2.4 **รูปร่างดี** หมายถึง สมลักษณะ สมส่วน สวยงามต้องตาต้องใจของคน ที่พบเห็น

3) **งามมารยาทกับงามจิต** หมายถึง ความงามภายใน ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นแก่นของ
ความงาม ซึ่งมีความลึกซึ้งมาก กล่าวคือ ต้องมาจากจิตใจที่มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
ชอบช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก และมีหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4

3.1 **ทาน** หมายถึง การแบ่งปัน

3.2 **ปิยะวาจา** หมายถึง พูดดี ใช้คำพูดอันเป็นที่รัก

3.3 **อัตถจริยา** หมายถึง ประพฤติในสิ่งที่ตนประโยชน์

3.4 **สมานัตตา** หมายถึง วางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า บุคลิกภาพของแต่ละคน จะต้องพิจารณาถึง
ภาพรวมขององค์ประกอบที่สั่งสมมาของบุคคลนั้น

จะเห็นว่า งามอารมณ์ และงามร่างกายนั้น จะดึงดูดจิตใจผู้คนที่ชื่นชอบเมื่อพบเห็น แต่เมื่อได้คบกันแล้วจึงรู้ว่ามีการยาด และจิตใจไม่ดงาม ความรู้สึกชื่นชอบก็จะหมดไป ดังนั้น งามมารยาท และงามจิต จึงเป็นความงามที่เป็นอมตะ คงทนตลอดกาล บุคลิกภาพ คือ ผลรวมของการแสดงพฤติกรรมทั้งที่เป็นพฤติกรรมภายใน และภายนอกของแต่ละบุคคล ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมทั้งทางตรง และทางอ้อม แสดงออกทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

ดังนั้นการมีบุคลิกภาพที่ดีย่อมส่งผลโดยตรงต่อภาพพจน์ที่ดีที่มีต่อสายตาศาบุคคลในสังคม ถือว่าเป็นภาพภายนอกที่คุณจะต้องแต่งแต้มเติมสีสรรเข้าไป เพื่อให้บุคคลในสังคมชอบและประทับใจ และนั่นหมายความว่า คุณจะเป็นผู้หนึ่งที่สามารถผูกใจผูกใจด้วยภาพลักษณ์ภายนอกที่คุณเองเป็นผู้สร้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว เจริญอักษร. **การพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพุทธ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ฐิติวรรณ วิดิกัยการ. **มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ส่งเสริมวิชาการ, 2549.
- ธิดา บุญยานยาว. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์, 2541.
- พระธรรมปิฎก. (ป. อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.
- พระเทพเวที. (ป. อ. ปยุตโต) **พระพุทธศาสนาพัฒนาคน และสังคม**. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542.
- รังสิมา มั่นใจอารย์. **จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์, 2547.
- ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา งานเอกสาร และการพิมพ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2542.
- วิภาพร มาพบสุข. **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพฯ : เอช. เอ็น. กรุ๊ป จำกัด, 2543.
- อภิชาติ พจน์จิราภรณ์. **มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอมพันธ์, 2547.
- <https://www.facebook.com/notes/john-robert-powers-thailand: 15/7/2563>.

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2541 สภามหาวิทยาลัยมีมติในการประชุมครั้งที่ 8/2541 ให้ยกฐานะศูนย์การศึกษาเลยเป็น วิทยาลัยสงฆ์ จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาคือ คณะครุศาสตร์ให้ตอบสนองความต้องการของผู้ศึกษา ตามเวลา และโอกาสอันสมควรเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงแก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วม ดำเนินการศึกษาระดับบาลีอุดมศึกษาในด้านการบริหารงาน และวิชาการให้เกิดประโยชน์แก่พระภิกษุ สามเณร ในชนบท และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างที่พึงประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพันธกิจ ดังนี้ 1. ผลิตบัณฑิต ผลิต และพัฒนาศักยภาพให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 9 ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง ให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม 2. วิจัยและพัฒนา การวิจัยและค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก โดยวิธีสหวิทยาการแล้วนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ศีลธรรม และจริยธรรมของสังคม รวมทั้งพัฒนา คุณภาพงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 3. ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการ แก่สังคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ให้ประสานสอดคล้อง เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพ ในการธำรงรักษา เผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง 4. ทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรมเสริมสร้าง และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

หลักสูตรปัจจุบันที่ วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เปิดดำเนินการเรียนการสอน อยู่ 3 สาขาวิชา คือ

หลักสูตรมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) มีอยู่ 2 โครงการ คือ

1. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
2. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

หลักสูตร ปริญญาตรี มีอยู่ 3 สาขาวิชา คือ

1. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
2. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
3. สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง

หลักสูตรประกาศนียบัตร มีอยู่ 1 โครงการ คือ

1. โครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรพระพุทธศาสนา (ป.พศ.)

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความรู้แก่ นิสิต และบริการวิชาการชุมชน ในฐานะที่เป็นกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร.เลย์ ปริทัศน์ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ และพระพุทธศาสนา ได้ตระหนักถึงภารกิจในอันที่จะเป็นแหล่งรวบรวม และเผยแพร่ความรู้ความคิดในรูปของการเสนอบทความวิชาการ บทความวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการ รวมทั้งภารกิจที่จะจัดระบบส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย รวบรวม เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในผลการศึกษาวิจัยเหล่านั้น ไปสู่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นประชาชนทั่วไปได้กว้างขวาง อันจะยังคุณค่าต่อการศึกษาอย่างสูง ด้วยเหตุนี้ จึงได้พยายามผลักดันให้มีการจัดทำวารสารวิชาการชื่อ วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ (JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW) ด้านสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์และพระพุทธศาสนา ขึ้นมีกำหนดออกในระยะแรกปีละ 3 ฉบับ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจาก วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีละ 100,000. บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) บทความทุกเรื่อง มีผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา เป็นผู้ประเมินบทความ (double blinded peer review) เพื่อให้บทความ ที่ดีมีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เพื่อนำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ใหม่ และต่อยอดการพัฒนาในศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป และบทความทุกเรื่องได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน และภายนอก วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา
2. เพื่อสร้างเสริมด้านงานวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) รัฐศาสตร์ 2) พระพุทธศาสนา 3) บริหารการศึกษา 4) ครุศาสตร์ 5) ศิลปศาสตร์ 6) รัฐประศาสนศาสตร์ 7) ศึกษาศาสตร์

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ (JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW)

กำหนดการเผยแพร่ 3 ฉบับ ต่อปี

ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)

ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม- สิงหาคม)

ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

ดร.จารุกิตติ์ พิริยสุวัฒน์

บรรณาธิการบริหาร

วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์ (JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW)

วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY LOEI BUDDHIST COLLEGE

วารสาร มจร. เลย ปรีทศน์

JOURNAL OF MCU. LOEI REVIEW

ISSN 2730-1451

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

Vol. 1 NO. 2 May – August 2020